रजि.नं. : ई-६९, अहमदनगर

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी.

वार्षिक अहवाल २०१५-१६

अनुक्रमणिका

अ.नं.	तपशील	पान क्रमांक
०१	प्रास्ताविक	०१
०२	श्री क्षेत्र शिर्डी चे महत्व व धार्मिक रुढी परंपरा	०३
०३	संस्थानमार्फत साजरे केले जाणारे उत्सव	०६
०४	व्यवस्थापन समिती, छाननी समिती, सल्लागार परिषद ई	०८
०५	विश्वस्तव्यवस्थेची कर्तव्ये व अधिकार	१०
०६	प्रशासकीय कामकाज	११
०७	प्रशासनाची रचना	१२
०८	भक्तमंडळ	१७
०९	विश्वस्तव्यवस्थेमार्फत देणेत येणाऱ्या सेवा-सुविधा	१८
१०	अहवाल सालातील ठळक बाबी	३४
११	सन २०१५ -१६ सिंहस्थ कुंभमेळा उत्सव	३६
१२	इतर उपक्रम — रुग्णालये	३९
१३	इतर उपक्रम - शैक्षणिक संकुल	४७
१४	इतर उपक्रम - श्री साईलीला (व्दैमासिक)	५२
१५	सन २०१५-१६ मधील ठळक आर्थिक बाबी	५३
१६	विकासात्मक कामे - पूर्ण करणेत आलेले प्रकल्प	५५
१७	विकासात्मक कामे - प्रगतीपथावर असलेले प्रकल्प	५७
१८	विकासात्मक कामे - संस्थानमार्फत अर्थसहाय्य केलेले सार्वजनिक विकास प्रकल्प	६०
१९	नियोजित विकास प्रकल्प / कामे	६२
२०	सन २०१७-१८ः नियोजित श्री साईबाबा समाधी शताब्दी महोत्सव	६७
२१	अपारंपारिक ऊर्जा स्त्रोत प्रकल्प	६८
२२	आर्थिक निधी उपलब्धतेबाबत	६९
२३	श्री साईंचे समाधी मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम सूची	९६

व्यवस्थापन समिती

मा. विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचेकडील अधिसूचना क्रमांक : सासंवि-२०११ / १७५ / २२ / का.१६, दिनांक २८ जुलै, २०१६ अन्वये " **श्री साईबाबा संस्थान व्यवस्थापन समिती** " चे " **सदस्य** " म्हणून खाली नमुद केलेल्या व्यक्तिंची तीन वर्षासाठी (पदसिध्द सदस्य वगळतां) नेमणूक करणेत आलेली आहे.

अ.नं.	समिती सदस्यांचे नांव	प्रवर्ग	पद
1	**श्री. सुरेश काशिनाथ हावरे**	---	**अध्यक्ष**
२	**श्री. चंद्रशेखर लक्ष्मणराव कदम**	ग्रामीण विकास	**उपाध्यक्ष**
३	डॉ. मनिषा शामसुंदर कायंदे	महिला	सदस्य
४	श्री. सचिन भागवत तांबे	सामाजिक व आर्थिकदृष्टया दुर्बल घटक	सदस्य
५	ॲड. मोहन मोतीराम जयकर	विधि	सदस्य
६	श्री. प्रताप सखाहरी भोसले	वित्त व्यवस्था	सदस्य
७	डॉ. राजेंद्र राजाबली सिंग	व्यवसाय व्यवस्थापन	सदस्य
८	श्री. भाऊसाहेब राजाराम वाकचौरे	सर्वसाधारण	सदस्य
९	श्री.बिपीनदादा शंकरराव कोल्हे	सर्वसाधारण	सदस्य
१०	श्री. रविंद्र गजानन मिर्लेकर	सर्वसाधारण	सदस्य
११	श्री. अमोल गजानन कीर्तिकर	सर्वसाधारण	सदस्य
१२	अध्यक्ष, शिर्डी नगरपंचायत	---	पदसिध्द

उपरोक्त नवनियुक्त व्यवस्थापन समितीने **दिनांक ३१ जुलै, २०१६** रोजी कार्यभार स्वीकारलेला आहे. सध्या उपरोक्त मा. व्यवस्थापन समितीने वेळोवेळी घेतलेले निर्णय तसेच त्यांचे मार्गदर्शनानुसार संस्थान कामकाजाचे व्यवस्थापन करणेत येणार आहे.

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी.

प्रशासकीय अहवाल - सन २०१५-१६

(दिनांक ०१ एप्रिल २०१५ ते दिनांक ३१ मार्च २०१६)

प्रास्ताविक

शश्री साईबाबांचे सन १८५८ च्या सुमारास शिरडी येथे आगमन झाले. त्यांचा धर्म, जात, पंथ, मूळगांव, नांव या बद्दल आजही गूढच आहे. त्याबद्दल कुठलीही खात्रीलायक माहिती मिळत नाही. त्यांना " **साईबाबा** " हे नांव शिर्डी येथे आल्यावरच मिळाले. श्री बाबांनी भाविकांमध्ये माणूसकीचा प्रेमभाव जागृत केला. साईबाबा गरीब दीनदुबळ्यांवर व प्राणीमात्रांवर प्रेम करत. त्यांच्या अडचणी व संकटकाळात त्यांना मदत करीत असत. शिर्डी येथील आपल्या प्रदीर्घ वास्तव्यात त्यांनी अनेक भक्तांचे आजार स्वतः शुश्रुषा करुन बरे केले. बाबांनी स्वःहस्ताने प्रज्वलीत केलेल्या व आजमितीस ही अखंडपणे प्रज्वलीत असलेल्या धुनीतील उदीच्या सहाय्याने अनेक भक्तांचे असाध्य रोग बरे झालेले आहेत, होत आहेत. अशा या महान अवतारी पुरुषाची ख्याती लवकरच सर्वदूर जगभर पसरली आणि सर्वधर्मीय भक्तलोक त्यांच्याकडे आकर्षित झाले. भक्तलोक बाबांचे शुभाशिर्वाद घेण्यासाठी येत व त्यांच्या चरणी दक्षिणा किंवा एखादी वस्तू अर्पण करीत. आजही संपूर्ण जगातून सर्वधर्माचे लोक साईसमाधीच्या दर्शनास येत आहेत. म्हणून या श्रध्दास्थानांस, बाबांच्या समाधी मंदिरास आज विश्वमंदिराचे स्वरुप प्राप्त झाले आहे.

असे थोर संत श्री साईबाबा हे **शिर्डी** येथे मंगळवार, **दि. १५ ऑक्टोबर, १९१८** रोजी पंचत्वात विलीन झाले. तद्नंतर साईभक्तांनी बाबांच्या समाधीचे दर्शन घेण्यास आरंभ केला. दिनांक २७ ऑक्टोबर १९१८ पासून साईभक्तांनी एकत्र येऊन " **समर्थ साईनाथ कोठी** " या नावाने निधी उभारुन मंदिरात पूजेची व्यवस्था केली. मंदिरामध्ये बाबांनी हाताळलेल्या वस्तूही ठेवण्यात आल्या. बाबांची बसण्याची, भक्तांना भेटण्याची जागा व इतर ठिकाणांची निगा राखण्याची व्यवस्था करण्यात आली.

पुढे या सर्वाचे रुपांतर विश्वस्तसंस्थेत होऊन, मुंबई सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, १९५० नुसार, या विश्वस्त संस्थेची नोंदणी सन १९५२ मध्ये अनुक्रमांक " **ई-६९ (अहमदनगर)** " अन्वये करण्यात आली.

मा. दिवाणी न्यायालय, मुंबई ने तयार केलेल्या योजनेनुसार संस्थान व्यवस्थापनाचा कारभार मा. धर्मादाय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांच्या नियंत्रणाखाली व त्यांनी नियुक्त केलेल्या विश्वस्त मंडळामार्फत सन १९८४ ते माहे ऑगष्ट,२००४ अखेर सुरु होता.

त्यानंतर, महाराष्ट्र शासनाने, मुंबई सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, १९५० अन्वये, श्री साईबाबा संस्थान, शिर्डी या नांवाने नोंदणी झालेली श्री साईबाबा संस्थानची सार्वजनिक विश्वस्तव्यवस्था पुनर्घटित करण्याकरीता, आणि विश्वस्तव्यवस्थेला जनतेसाठी अधिक व्यापक कल्याणकारी योजना हाती घेणे शक्य व्हावे म्हणून, तिचे अधिक चांगल्या प्रकारे व्यवस्थापन, प्रशासन व नियंत्रण करण्यासाठी **श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था**, **शिर्डी अधिनयम**, **२००४** चा कायदा संमत केला.

उपरोक्त अधिनियम २००४ नुसार दिनांक २३ ऑगष्ट,२००४ रोजी अस्तित्वात आलेल्या पहिल्या व्यवस्थापन समितीव्दारे संस्थानचे व्यवस्थापन व कामकाज दिनांक २६ मार्च, २०१२ अखेर करणेत आले.

मा. उच्च न्यायालयाने नियुक्त केलेली त्रिसदस्यीय समिती दिनांक ३० मार्च, २०१२ पासून दि.२७ जुलै,२०१६ अखेर संस्थानचे व्यवस्थापन व दैनंदिन कामकाज पहात होती.

मा.विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन यांनी शासन निर्णय (अधिसुचना) क्र.सासंवि-२०१०/१७५/२२ /का-१६ दि.२८ जुलै,२०१६अन्वये मा.व्यवस्थापन समितीची नियुक्ती केलेली आहे.

संस्थान व्यवस्थापनामार्फत श्री साईभक्तांना सुरळित सेवा सुविधा पुरविण्याचा मानस असुन, यामध्ये प्रामख्याने टाईम दर्शन, शुध्द पिण्याच्या पाण्याची सोय, सार्वजनिक स्वच्छतागृहे, प्रसाद भोजन व अल्पोपहार व्यवस्था, कॅन्टीन व्यवस्था, निवारा शेड, श्री साईबाबांच्या जिवनकार्यावर आधारित साई सृष्टीची प्रतिकृती उभारणे. मल्टीमिडीया थीमपार्क अंतर्गत लेजर शो आदि कायमस्वरुपीच्या सोई-सुविधा उभारणे प्रस्तावित आहे. श्री साईबाबांच्या कार्याचा प्रचार व प्रसार संपुर्ण जगभर करुन संस्थान अधिकाधिक भक्ताभिमुख होईल असा प्रयत्न राहणार आहे.

श्री साईबाबा समाधी शताब्दी वर्ष दि.०१ ऑक्टोबर, २०१७ ते दि.१८ ऑक्टोबर, २०१८ या कालवधीमध्ये साजरे करण्यात येणार असुन, त्या अनुशंगाने, नियोजन करण्यासाठी संस्थान व्यवस्थापनामार्फत जागतिक साईमंदिर परिषद दि. ११ डिसेंबर, २०१६ रोजी शिर्डी येथे आयोजित करण्यात आली आहे.

श्री क्षेत्र शिर्डी चे महत्व व धार्मिक रुढी परंपरा

प्रतिदिनी सुमारे ५० हजार भक्त श्री क्षेत्र शिर्डी येथे भेट देऊन, श्री साईबाबांच्या समाधीचे दर्शन घेतात. उत्सवकाळात तसेच उन्हाळी सुट्टया, दीपावली व नाताळच्या सुट्टया, गुरुवार व रविवार तसेच या दिवसांना जोडून येणाऱ्या सरकारी सुट्टया इत्यादी काळात श्री क्षेत्र शिर्डीस भेट देणाऱ्या साईभक्तांची संख्या सुमारे ३ ते ५ लाखांपर्यन्त जाते. श्री क्षेत्र शिर्डी येथे विविध पवित्र स्थाने असून, साईभक्त याठिकाणी आवर्जून भेट देऊन, आपली मनोकामना पूर्ण व्हावी म्हणून श्री साईंना साकडे घालतात.

श्री क्षेत्र शिर्डी येथील दर्शनाची पवित्र स्थाने

०१. समाधी मंदिर

हे मुख्य मंदीर आहे. मंदिराची ही इमारत नागपूरचे निस्सीम साईभक्त श्री.गोपाळराव तथा बापूसाहेब बुट्टी यांनी बाबांच्या आशीर्वादाने बांधलेली आहे. **" बुट्टी वाडा "** या नावानेही ही वास्तू ओळखली जाते. या ठिकाणी **श्री साईबाबांची पवित्र समाधी व मूर्ती** आहे. श्री साईंच्या महासमाधीनंतर सुरु असणारे नित्यक्रम पूजा-अर्चा, आरत्या, धार्मिक उत्सव आदि या ठिकाणी नित्यनियमाने सुरु आहेत. समाधी मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम पहाटे ०४.३० ते रात्रौ १०.३० वाजेपर्यन्त सलग सुरु असतात. यामध्ये श्रींची पहाटे ४.३० वा. काकड आरती, मंगलस्नान, दुपारी १२.०० वा. मध्यान्ह आरती, सूर्यास्ताचे वेळी धूपारती व रात्री १०.३० वाजता शेजारती आदि नित्यक्रमांचा समावेश आहे.

तसेच, प्रत्येक गुरुवारी रात्रौ ९.१५ वाजता समाधी मंदिरातून श्री बाबांच्या पवित्र पादुका, सटका व फोटोची मिरवणूक निघून व्दारकामाई मंदिरात जाते व तेथून पालखीने चावडी मंदिरापर्यन्त जाऊन पुन्हा समाधी मंदिरात येते.

०२. गुरुस्थान मंदिर

बाबा सोळा वर्षांचे असताना ज्या ठिकाणी प्रथम दृष्टीस पडले ते हे समाधी मंदिर परिसरातील ठिकाण. बाबा हे ठिकाण त्यांच्या गुरुचे आहे, असे सांगत असत. श्री साईसच्चरित्रात उल्लेख असलेला **प्रसिध्द निंबवृक्ष (लिंब)** येथे आहे. या ठिकाणी गुरुवारी व शुक्रवारी उद (लोबान, धूप) जाळल्यास भाविकांचे दु:खपरिहार होते, असा श्री साई सच्चरित्राचा दाखला आहे.

श्री गुरुस्थान मंदिरात दैनंदिन पूजाअर्चेबरोबरच सकाळी ११.३० वाजता व सायंकाळी धूपारतीनंतर नैवेद्य दाखविला जातो. गुरुस्थान मंदिरासमोर असलेली धुनी दर गुरुवारी व शुक्रवारी पेटविली जाते. गुरुपौर्णिमा उत्सवात गुरुस्थान मंदिरात रुद्राभिषेकाची महापूजा करण्यात येते.

०३. द्वारकामाई (मशीद)

बाबा शिर्डीस आल्यापासून समाधिस्त होईपर्यत दिर्घकाळ त्यांचे वास्तव्य सलग ६० वर्षे समाधी मंदिर परिसरात असलेल्या या व्दारकामाईत (मशीद) होते. असंख्य भक्तांना या ठिकाणी बाबांनी कृपाप्रसाद दिला. बाबा ज्या **शिळेवर** बसत असत ती येथेच आहे. शिवाय बाबांनी प्रज्वलित केलेली **पवित्र धुनी** याच ठिकाणी

आजही प्रज्वलीत आहे. भक्तांच्या मनोकामना पूर्ण करण्यासाठी तसेच विविध आजार बरे करण्यासाठी बाबा याच धुनीतून उदी देत असत. आजही भक्तांना दिली जाणारी **पवित्र उदी** याच धुनीतून प्राप्त होते. बाबा येथेच स्वतः अन्न शिजवून भक्तांना वाढीत असत.

व्दारकामाई मंदिर पहाटे ०३.४५ वाजेपासून रात्रौ ९.३० वाजेपर्यन्त उघडे असते. व्दारकामाई मंदिरात दररोज सकाळी ८ वा. न्याहारीचा नैवेदय दाखविणेत येतो. त्यानंतर सकाळी ११.३० वाजेचे दरम्यान अखंड प्रज्वलीत धुनीपुढे वैश्वदेवपूजा व श्रींचे तसबिरीची पूजा करणेत येऊन घंटानाद केला जातो. तसेच सायंकाळी धूपारतीनंतर झुणका-भाकरीचा नैवेद्य दाखविला जातो. **दर गुरुवारी** रात्री निघणाऱ्या श्रीं चे पालखीचे आगमन श्री व्दारकामाईत झालेनंतर रात्रौ ०९.१५ ते रात्रौ ०९.३० वाजेपर्यन्त भजन केले जाते.

०४. चावडी

हे ठिकाण समाधी मंदिराच्या पूर्वेला असून व्दारकामाईपासून अगदी जवळच आहे. बाबा व्दारकामाईत दिवसाआड **मुक्काम करीत असत.** तसेच प्रत्येक गुरुवारी मिरवणुकीने व्दारकमाईतून चावडीत येऊन मुक्काम करीत असत. आताही प्रत्येक गुरुवारी रात्रौ ९.१५ ते १०.०० या वेळेत समाधी मंदिरातून व्दारकामाईमार्गे चावडीकडे पालखी मिरवणूक निघत असते. या पालखीत बाबांची तसबीर, सटका व पादुका ठेवलेल्या असतात.

चावडी मंदिर पहाटे ०३.४५ वाजेपासून रात्रौ ९ वाजेपर्यन्त उघडे असते. या वेळेमध्ये दैनंदिन पूजाअर्चा केली जाते.

०५. लेंडीबाग (प्रधान बाग)

मंदीर परिसरातच असलेल्या या ठिकाणी बाबा फेरफटका मारावयास जात असत. बाबांनी स्वतः या ठिकाणी लावलेल्या पिंपळ वृक्षाशेजारी **नंदादीप** अखंडपणे तेवत ठेवलेला आहे. शिवाय येथे **श्री दत्त मंदीर** असून बाबांचा आवडता घोडा **श्यामकर्ण (श्यामसुंदर)** जवळच चिरनिद्रा घेत आहे. तसेच जवळच बाबांची **शिवडी (विहीर)** आहे. बाबांच्या वेळचे मुंबई येथील एक भक्त रावबहादूर श्री. मोरेश्वर विश्वनाथ प्रधान, यांनी लेंडीबाग खरेदी करुन साईचरणी अर्पण केली म्हणून या बागेला **"प्रधान लेंडीबाग"** असेही म्हणतात.

तसेच याच परिसरात भक्तांना श्री साई सच्चरित्राचे वाचनासाठी **पारायण कक्ष** उघडणेत आलेला आहे. या पारायण कक्षात एकाच वेळेस सुमारे ५० भक्त सेवाभावाने पारायण करु शकतात, संस्थानमार्फत या भक्तांना पारायणासाठी संस्थान प्रकाशित सर्व भाषांमधील साईचरित्र ग्रंथ उपलब्ध करुन दिले जातात.

०६. वस्तू संग्रहालय (म्युझियम)

सन २००३ मध्ये मंदीर परिसरातील दीक्षीतवाड्यात व त्या शेजारील नव्या इमारतीत वातानुकूलीत **वस्तूसंग्रहालय (म्युझियम)** तयार करणेत आलेले आहे. येथे श्रीं नी वापरलेला अंगरखा, जोडे, चिलिमा, श्रींचे महानिर्वाणानंतर त्यांना ज्या लाकडी पलंगावर स्नान घालणेत आले तो पलंग तसेच श्री साईबाबांनी हाताळलेल्या विविध वस्तु, साहित्य, छायाचित्रे इत्यादी एकत्र करुन, माहितीसह सुसूत्र पध्दतीने ठेवण्यात आलेले आहे. वस्तू संग्रहालय सर्व भक्तांसाठी सकाळी ०६ ते रात्री ०९ वाजेपर्यन्त विनामुल्य खुले असते.

०७. इतर स्थाने

श्री साईबाबांच्या सानिध्यात राहिलेले त्यांचे परमभक्त कै. श्री तात्या पाटील कोते, कै. श्री. भाऊ महाराज कुंभार, कै. श्री. व्ही. पद्मनाभ अय्यर, कै. श्री. नानावली, कै. श्री. अब्दुलबाबा यांच्या समाध्या मंदीर परिसरातच लेंडीबागेजवळ आहेत.

०८. इतर ग्रामदेवतांची मंदिरे

संस्थान मंदीर परिसरातच **" श्री गणेश, श्री शनी व श्री महादेव "** या ग्रामदेवतांची मंदिरे असून संस्थान मार्फत त्यांचे नुतनीकरण करण्यात आलेले आहे. मंदीर परिसरानजीकच **" दक्षिणमुखी श्री हनुमान मंदीर "** असून या मंदिरातील दैनंदिन धार्मिक विधी, पूजाअर्चा स्थानिक नगरपंचायत व ग्रामस्थांच्या विनंतीनुसार संस्थानमार्फत करणेत येत आहे. श्री हनुमान मंदिराचा संस्थानमार्फत जीर्णोध्दार करणेत आलेला असून तेथे प्रशस्त अशा नवीन मंदिराची रचना करण्यात आलेली आहे. या जीर्णोध्दार करण्यात आलेल्या मंदिरात श्री हनुमानाची ०५ फुट उंचीची सुंदर मुर्ती बसविणेत आलेली आहे.

०९. श्री खंडोबा मंदीर

हे मंदीर शिर्डी बसस्थानकाजवळ, श्री साईबाबा रुग्णालयाशेजारी आहे. औरंगाबाद जिल्ह्यातील धूपखेडा येथील चाँद पाटलाचे पत्नीच्या भाच्याचे लग्नाचे वऱ्हाड जेव्हां शिरडीत आले तेव्हा या मंदिराजवळील वटवृक्षातळी ते उतरले होते. या वऱ्हाडासोबत आलेले बाल फकीर जेव्हा मंदिराच्या पटांगणात सर्वांसमवेत उतरले, तेव्हा मंदिराचे पुजारी म्हाळसापती यांनी या बाल फकिराचे **" आओ साई "** म्हणून स्वागत केले. तेव्हांपासून त्यांचे **" साई "** हे नांव प्रचलित झाले.

याशिवाय शिर्डीपासून पुर्वेस ३ किलोमीटर अंतरावर बिरेगांव बनामध्ये **" श्री विरभद्र "** या ग्रामदेवतेचे मंदीर आहे.

संस्थानमार्फत साजरे केले जाणारे उत्सव

०१. **श्री रामनवमी उत्सव**

श्री रामनवमी उत्सव श्री क्षेत्र शिर्डी येथे अत्यंत भव्य प्रमाणावर व उत्साहाने साजरा केला जातो. श्री साईबाबांचे हयातीपासून शिर्डी गांवाची यात्रा म्हणून श्री रामनवमी उत्सव साजरा केला जातो. या उत्सवास देशभरातून विशेषतः मुंबई येथून हजारोंच्या संख्येने साईभक्त पदयात्रेने बाबांची पालखी घेऊन शिर्डीस येतात.

अहवाल सालात, श्री रामनवमी उत्सव **पंचांग व तिथीप्रमाणे** (सन २०१५ चा) **दिनांक २७ मार्च**, **२०१५ ते दिनांक २९ मार्च**, **२०१५** अखेर साजरा करणेत आला.

०२. **श्री गुरुपौर्णिमा उत्सव**

श्री गुरुपौर्णिमा उत्सवही श्री क्षेत्र शिर्डी येथे उत्साहाने साजरा केला जातो. श्री साईबाबांनी आपल्या हयातीपासून गुरूविषयी कृतज्ञता व्यक्त करण्याच्या भावनेने श्री गुरुपौर्णिमा उत्सव साजरा करणेस सुरुवात केली. या उत्सवास विशेषतः मुंबई व कोकणातील कोळी समाज व तसेच पुणे, औरंगाबाद इत्यादी ठिकाणाहून हजारो साईभक्त पदयात्रेव्दारे बाबांची पालखी घेऊन शिर्डीस येतात.

अहवाल सालात, श्री गुरुपौर्णिमा उत्सव पंचांग व तिथीप्रमाणे **दिनांक ३० जुलै**, **२०१५ ते दिनांक ०१ ऑगष्ट**, **२०१५** अखेर साजरा करणेत आला.

०३. **श्री पुण्यतिथी (विजयादशमी / दसरा) उत्सव**

श्री साईबाबांचे महानिर्वाण दिनांक १५ ऑक्टोबर, १९१८ साली विजयादशमीस झाले. तेव्हांपासून त्यांचा श्री पुण्यतिथी उत्सव दरवर्षी विजयादशमीस उत्साहाने साजरा केला जातो. या पुण्यतिथी उत्सवास लाखो साईभक्त हजेरी लावतात. बाबा त्यांचे हयातीत दररोज भिक्षा मागून आणीत. त्याचे प्रतीक म्हणून या उत्सवात, मुख्य दिवशी म्हणजे विजयादशमीचे दिवशी सकाळी गांवातून भिक्षा झोळी कार्यक्रम आयोजित केला जातो. या कार्यक्रमात मा.व्यवस्थापन समितीच्या सदस्यांसह, ग्रामस्थ व साईभक्तही सहभागी होतात. याचदिवशी समाधी मंदिरात **आराधना विधी (श्राध्दविधी)** केला जातो.

अहवाल सालात, श्री पुण्यतिथी (विजयादशमी) उत्सव पंचांग व तिथीप्रमाणे **दिनांक २० ऑक्टोबर**, **२०१५ ते दिनांक २३ ऑक्टोबर**, **२०१५** अखेर साजरा करणेत आला.

श्री साईबाबांचे हयातीपासून व त्यानंतर आजतागायत वरील तीन उत्सव मोठया उत्साहात साजरे केले जातात. या तीनही उत्सवांच्या निमंत्रण-कार्यक्रम पत्रिका व उदीप्रसाद भक्तमंडळाच्या सभासदांना पाठविणेत येतो.

मा. व्यवस्थापन समितीचे मार्गदर्शन व नियंत्रणाखाली, उपरोक्त उत्सवांसह अहवाल सालात, गुढीपाडवा, रंगपंचमी, गोकुळअष्टमी, महाशिवरात्र, श्री दत्त जयंती, कोजागिरी पौर्णिमा, आषाढी / कार्तिकी

एकादशी इत्यादी सण-उत्सव रुढी परंपरेनुसार, धार्मिक रिती-रिवाजानुसार मोठया उत्साहात साजरे करण्यात आले.

याव्यतिरिक्त साईभक्तांसाठी देणगी मुल्य आकारुन, स्वतंत्र कक्षामध्ये दररोज सकाळी श्री साईसत्यव्रत (सत्यनारायण) पुजा व अभिषेक पुजा पार पाडल्या जातात, या दैनंदिन उपक्रमात साईभक्त मोठया प्रमाणावर सहभागी होतात.

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्थेच्या व्यवस्थापनाखाली असलेल्या सर्व मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम, पूजा-अर्चा, आरत्या आदि बाबी मंदिर विभागामार्फत नित्यनियमाने, अखंडीतपणे पार पाडल्या जातात.

मा. व्यवस्थापन समिती

प्रास्ताविकात नमूद केलेप्रमाणे, महाराष्ट्र शासनाने श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम, २००४ मधील कलम ५(२) मधील तरतुदीनुसार दिनांक २३ ऑगष्ट, २००४ रोजी नियुक्त केलेल्या पहिल्या मा. व्यवस्थापन समितीव्दारे दिनांक २६ मार्च, २०१२ अखेरपर्यन्त वेळोवेळी घेतलेले निर्णय तसेच मार्गदर्शनानुसार संस्थानच्या कामकाजाचे व्यवस्थापन पार पाडणेत आले.

तद्‌नंतर, महाराष्ट्र शासनाने श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम, २००४ मधील कलम ५(२) मधील तरतुदीनुसार, विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई यांचे क्रमांक सासंवि - २०११ / १७५ (२२) / का. १६, दिनांक २७ मार्च, २०१२ अन्वये संस्थानचे व्यवस्थापन व कामकाज पाहणेसाठी दुसरी मा. व्यवस्थापन समिती नियुक्त केली होती.

तथापि, मा. उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद यांनी दिनांक ३० मार्च, २०१२ रोजी जनहित याचिका क्रमांक २७ / २०१२ सह दिवाणी अर्ज क्रमांक ३५४६ / २०१२ मध्ये दिनांक २७ मार्च, २०१२ रोजी मा. शासन नियुक्त दुसऱ्या व्यवस्थापन समितीस अंतरिम स्थगिती देऊन, संस्थानचे व्यवस्थापन व कामकाज पाहणेसाठी खाली नमुद केलेप्रमाणे **मा. त्रिसदस्यीय (व्यवस्थापन) समितीची** नियुक्ती केली आहे –

०१. मा. मुख्य जिल्हा न्यायाधिश, अहमदनगर — अध्यक्ष
०२. मा. जिल्हाधिकारी, अहमदनगर — सदस्य
०३. मा. कार्यकारी अधिकारी — सदस्य

मा. उच्च न्यायालयाने नियुक्त केलेली उपरोक्त मा. त्रिसदस्यीय (व्यवस्थापन समिती) दिनांक ३० मार्च, २०१२ पासून संस्थानचे दैनंदिन व्यवस्थापन व कामकाज पहात आहे.

अहवाल सालातील, मा. त्रिसदस्यीय समितीचे अध्यक्ष व सदस्य खालीलप्रमाणे

अ.नं.	पदनाम	नांव	कालावधी
०१	अध्यक्ष - तथा - मुख्य जिल्हा न्यायाधीश, अहमदनगर	मा. श्री. विनय जोशी	दि. १७ जानेवारी, २०१५ ते दि. १९ सप्टेंबर, २०१५
		मा. श्री. श्रीकांत कुलकर्णी	दि. २२ सप्टेंबर, २०१५ ते दि.२७ जुलै, २०१६
०२	सदस्य - तथा - जिल्हाधिकारी, अहमदनगर	मा. श्री. अनिल कवडे	दि. १६ फेब्रुवारी, २०१४ ते दि. २७ जुलै, २०१६
०३	सदस्य - तथा - कार्यकारी अधिकारी, श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी	मा. श्री. राजेंद्र मारुतीराव जाधव	दि. २९ सप्टेंबर, २०१४ ते दि. ३१ मार्च, २०१५
		मा. श्री. बाजीराव वाल्मिकराव शिंदे	दि. ०३ सप्टेंबर, २०१५ पासून

सन २०१५-२०१६ या अहवाल सालात, उपरोक्त मा. त्रिसदस्यीय समितीने वेळोवेळी घेतलेले निर्णय व तसेच मार्गदर्शनानुसार संस्थानच्या दैनंदिन कामकाजाचे व्यवस्थापन करणेत येत आहे.

अहवाल सालात, संस्थानचे दैनंदिन व्यवस्थापन पाहणेसाठी मा. त्रिसदस्यीय समितीच्या **एकुण २३ सभा** झालेल्या आहेत.

उपसमिती

मा. त्रिसदस्य समितीचे दिनांक ०५ जून, २०१४ रोजीचे सभेतील निर्णय क्रमांक ४५०(१) अन्वये उपसमिती सभेचे गठण करणेत आलेले असून, या उपसमितीमध्ये मा. कार्यकारी अधिकारी हे अध्यक्ष म्हणून तर मा. उपकार्यकारी अधिकारी, सर्व प्रशासकीय अधिकारी, मुख्य लेखाधिकारी व वैद्यकिय संचालक यांचा समावेश आहे.

अहवाल सालात, उपसमितीच्या **एकूण १५ सभा** झालेल्या आहेत.

छाननी समिती

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम २००४ मधील कलम २१ (२) च्या परंतुकानुसार पहिल्या मा.व्यवस्थापन समितीस सहाय्य करणेसाठी मा. छाननी समितीचे गठन करणेत आलेले होते. तथापि, आता मा. उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद यांचेकडील दिनांक ३० मार्च, २०१२ रोजीचे आदेशानुसार संस्थानचे दैनंदिन व्यवस्थापन मा. त्रिसदस्यीय समितीच्या नियंत्रणाखाली पार पाडणेत येत असल्याने सन २०१५ - १६ या अहवाल सालात छाननी समितीचे गठण करणेत आलेले नाही.

सल्लागार परिषद

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम २००४ मधील कलम १८ नुसार मा. व्यवस्थापन समितीस सहाय्य करणेसाठी मा. सल्लागार परिषदेचे गठन करणेत आलेले होते. तथापि, आता मा. उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद यांचेकडील दिनांक ३० मार्च, २०१२ रोजीचे आदेशानुसार संस्थानचे दैनंदिन व्यवस्थापन मा. त्रिसदस्यीय समितीच्या नियंत्रणाखाली पार पाडणेत येत असल्याने सन २०१५-१६ या अहवाल सालात मा. सल्लागार परिषदेचे गठण करणेत आलेले नाही.

(विशेष टिप्पणी – सन २०१५-१६ या आर्थिक वर्षाचा (सदरचा) अहवाल सादर करेपर्यन्तच्या कालावधी दरम्यान मा. विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन यांनी शासन निर्णय (अधिसूचना) क्रमांक सासंवि-२०११/१७५/२२/का-१६, दिनांक २८ जुलै, 2016 अन्वये मा. व्यवस्थापन समितीची नियुक्ती केली आहे.)

विश्वस्तव्यवस्थेची कर्तव्ये व अधिकार

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था शिर्डी अधिनियम, २००४ मधील कलम १७(२) तसेच (सुधारीत) कलम २१ (१) व (२) अन्वये विश्वस्तनिधीच्या विनियोगासाठी विश्वस्तव्यवस्थेचे ध्येय, उद्देश व कार्याविषयी सविस्तरपणे विवेचन करण्यात आलेले आहे. या प्रमुख कर्तव्ये व अधिकाराबाबत थोडक्यात गोषवारा पुढील प्रमाणे :

(१) विश्वस्तव्यवस्थेच्या मालमत्तेची देखभाल, व्यवस्थापन व प्रशासन पाहणे. मंदिरामध्ये रुढी व प्रथेनुसार धामिर्क विधी, पूजा-अर्चा, समारंभ व उत्सव आयोजित करण्यासाठी आणि पार पाडण्यासाठी योग्य ती व्यवस्था करणे. भक्तगणांना आवश्यक त्या सोयी व सुविधा उपलब्ध करुन देणे. श्री साईबाबांचे शिकवणुकीचा प्रचार करणे, अन्नछत्र चालविणे, भक्तांचे निवासासाठी व उपयोगासाठी विश्रामगृहे बांधणे व त्याची देखभाल करणे. या अधिनियमान्वये विश्वस्तव्यवस्थेचा कारभार ज्या प्रयोजनार्थ चालवावयाचा आहे, ती उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी विश्वस्तव्यवस्थेचे उत्पन्न कामी लावणे, ही समितीची कर्तव्ये असतील.

(२) विश्वस्त व्यवस्थेच्या मालमत्तांचा विकास करण्याच्या व योजना राबविण्याच्या प्रयोजनासाठी, तसेच विश्वस्तव्यवस्थेची उद्दिष्टे व प्रयोजने पार पाडण्यासाठी आवश्यक त्या स्थावर किंवा जंगम मालमत्ता संपादित करील किंवा खरेदी करील.

(३) श्री साईबाबांचे जीवन, त्यांचे कार्य, त्यांच्या लीला व त्यांची शिकवण या बाबतच्या उपयुक्त माहितीचा प्रचार व प्रसार करील आणि श्री साई साहित्य ग्रंथालय चालवील व त्याचा विस्तार करील.

(४) श्री साईबाबांच्या भक्तांमध्ये बंधुभाव, एकता, श्रध्दा आणि समता या भावना वाढीस लावणारे उपक्रम अथवा कार्यक्रम आयोजित करील किंवा हाती घेईल.

(५) सर्व प्रकारच्या धर्मनिरपेक्ष शिक्षणास चालना देईल किंवा तसे करण्यास सहाय्य करील तसेच, शिरडी येथे वा अन्य ठिकाणी, शैक्षणिक संस्था स्थापन करील.

(६) मानव जातीचे कल्याण करणाऱ्या किंवा मानवाला आपत्तीमध्ये सहाय्य करणाऱ्या अन्य कोणत्याही उदात्त कार्यास चालना देईल.

(७) या अधिनियमाच्या तरतुदींस अधीन राहून, समितीला अधिनियमाखाली आपली कर्तव्ये व कामे पार पाडण्यासाठी आवश्यक ते सर्व अधिकार असतील.

प्रशासकीय कामकाज

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था शिर्डी, अधिनियम २००४ मधील कलम १३ अन्वये, महाराष्ट्र शासनाकडून विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन प्रशासनाचे कामकाज पाहणेसाठी कार्यकारी अधिकारी यांची प्रतिनियुक्तीने नेमणूक करण्यात आलेली आहे. कार्यकारी अधिकारी हे राज्य सरकारच्या सेवेमधील उप-जिल्हाधिकाऱ्याच्या श्रेणीतील अथवा समकक्ष असतात.

अहवाल सालात, मा. महाराष्ट्र शासनाकडून कार्यकारी अधिकारी या पदावर प्रतिनियुक्तीने खाली नमुद केलेल्या अधिका-यांनी **कार्यकारी अधिकारी (श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी)** या पदाचे कामकाज पाहिले आहे –

नांव	कालावधी
श्री. राजेंद्र मारुतीराव जाधव (अवर सचिव, मुख्यमंत्री कार्यालय,महाराष्ट्र शासन)	दिनांक २९ सप्टेंबर, २०१४ ते दिनांक ३१ ऑगष्ट, २०१५
श्री. आप्पासाहेब छगनराव शिंदे (तहसिलदार तथा उपकार्यकारी अधिकारी, श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी)	दिनांक ०१ सप्टेंबर, २०१५ ते दिनांक ०२सप्टेंबर, २०१५ (तात्पुरता कार्यभार)
श्री. बाजीराव वाल्मिकराव शिंदे (सहा.निबंधक (उद्योग), उद्योग संचालनालय, मुंबई)	दिनांक ०२सप्टेंबर, २०१५ पासून

सध्या श्री. बाजीराव वाल्मिकराव शिंदे (सहा.निबंधक (उद्योग), उद्योग संचालनालय, मुंबई) हे कार्यकारी अधिकारी या पदावर कार्यरत असून, ते संस्थानचे दैनंदिन व्यवस्थापन व कामकाज पाहत आहेत.

उपकार्यकारी अधिकारी

संस्थानचे वाढते कामकाजाचे स्वरुप पहातां, कार्यकारी अधिकारी यांच्या मदतीसाठी व त्यांच्या अनुपस्थितीत कामकाज सांभाळणेसाठी मा. विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचेकडील दिनांक १८ मार्च, २००९ रोजीचे आदेशान्वये उपकार्यकारी अधिकारी हे तहसीलदार संवर्गातील पद निर्माण करणेत आलेले आहे.

अहवाल सालात, मा. शासनाचे निर्णयानुसार, **श्री. आप्पासाहेब छगनराव शिंदे** (तहसिलदार) यांनी **उपकार्यकारी अधिकारी** या पदाचे कामकाज पाहिले.

प्रशासनाची रचना

कार्यकारी अधिकारी यांच्या मार्गदर्शन-तथा-नियंत्रणाखाली उपकार्यकारी अधिकारी, प्रशासकीय अधिकारी, विभागप्रमुख व इतर कर्मचारी हे विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन कार्यालयीन कामकाज सुरळीतरित्या पार पाडीत आहेत.

विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन कामकाजाचे सुसुत्रीकरण व्हावे यासाठी कामाचे स्वरुपानुसार व कामकाजात सरळता, सुलभता यावी या दृष्टीने व भक्तांच्या सोयी-सुविधेशी निगडीत कामांच्या दृष्टीने विविध विभागांची रचना केलेली आहे. सध्या खालीलप्रमाणे विभाग कार्यरत असून त्यांचेमार्फत खाली नमूद केल्याप्रमाणे सेवा देणेत येत आहेत.

(अ) संस्थानचे दैनंदिन कामकाज पार पाडणेसाठी कार्यरत असणारे विभाग

अ.नं.	विभागाचे नांव	कार्य / सेवा तपशील
०१	सामान्य प्रशासन शाखा	कार्यासन १ - आस्थापना - कर्मचारीविषयक सर्व प्रशासकीय कामे. कार्यासन ५ - उत्सव व इतर सामाजिक, धार्मिक कार्यक्रम कामकाज कार्यासन ६ - कर्मचारी पाल्य शैक्षणिक शुल्क परतावा कार्यासन ८ - भक्तमंडळ सभासद विषयक कामकाज. कार्यासन ९ - आवक पत्रव्यवहाराविषयक कामकाज कार्यासन १० (अ/ब/क) - कर्मचारी पगारबिले व त्यासंबंधीत इतर अनुषंगिक कामकाज. कार्यासन ११ - जावक पत्रव्यवहाराविषयक कामकाज कार्यासन १२ - टंकलेखन / झेरॉक्स विभाग
०२	विधी विभाग (कार्यासन २)	संस्थानसंबंधित सर्व प्रकारचे विधी विषयक काम पाहणे.
०३	सभाकामकाज विभाग (कार्यासन ४)	मा. व्यवस्थापन समितीसह अधिनियमातील तरतुदीनुसार स्थापन करणेत आलेल्या विविध समित्या यांचे सभा कामकाज विषयक काम पाहणे.
०४	कामगार विभाग (कार्यासन ७)	संस्थान आस्थापनेवर काम करणाऱ्या कर्मचारी रजा, सुट्ट्या, शिस्त, गैरवर्तन, दंड, खातेनिहाय चौकशी व न्यायालय विषयक काम पाहणे.
०५	जनसंपर्क विभाग (कार्यासन १३)	साईभक्तांना श्रीं चे दर्शन विनासायास व सुलभ रितीने व्हावे म्हणून सोयी-सुविधा देणेकामी कामकाज, मान्यवरांच्या शिर्डी भेटीविषयक कामकाज, संस्थान विषयक माहिती व प्रसिध्दी विषयक काम पाहणे.

अ.नं.	विभागाचे नांव	कार्य / सेवा तपशील
०६	अ) लेखाशाखा	रोख, मनिऑर्डर, चेक/डी.डी. वस्तु रुपाने देणग्या स्विकारणे, दक्षिणापेटया मोजणी, सोने, चांदी, कापड देणगी, पुरवठादारांची बिले आदा करणे, सर्व हिशोब ठेवणे, गुंतवणूक नियोजन करणे इ.
	ब) अंतर्गत लेखापरिक्षण कक्ष	संस्थान चल-अचल मालमत्तेची पडताळणी व जुळवणी विषयक कामे करणे, लेखापरिक्षणास सहाय्य करणे इ.
	क) आर्थिक अनुदान	अधिनियमातील तरतुदीनुसार आर्थिक अनुदान आदा करणे.
०७	मंदीर विभाग	श्रींची दैनंदिन पुजा अर्चा (अभिषेक पूजा, श्री साई सत्यव्रत पूजा), श्री साईंच्या सर्व आरत्या, दर्शनास येणाऱ्या भक्तांना सुलभतेने दर्शन उपलब्ध होईल याची तजवीज करणे, श्रींचे रामनवमी, गुरुपौर्णिमा, पुण्यतिथी (दसरा) व इतर उत्सव साजरे करणे.
०८	प्रकाशने विभाग	श्रींचे संस्थान प्रकाशित वेगवेगळे फोटो, त्यांचे वेगवेगळया भाषेतील चरित्र ,पोथी, दैनंदिनी,दिनदर्शिका यांचे छपाईचे संबंधीत सर्व कामे पहाणे व भक्तांना विक्री करीता उपलब्ध करणे.
०९	अरोग्य विभाग	मंदीर परिसर व निवासस्थाने इ. ठिकाणी स्वच्छता व इतर तद्नुषंगिक कामे.
१०	संरक्षण विभाग	मंदीर परिसर,निवासस्थान,प्रसादालय व इतर ठिकाणी भक्तांचे व संस्थान मालमत्तेचे संरक्षण व्यवस्था व भक्तांची सुलभ दर्शन व्यवस्था.
११	बांधकाम विभाग	मंदीर, दर्शनलाईन, निवासस्थाने, उपहारगृहे, प्रसादालय, रुग्णालय, शैक्षणिक संकुल इत्यादी संस्थान इमारती व मालमत्तेची निगा, दुरुस्ती देखभाल, आवश्यक ती नविन बांधकामे करणे, विविध विकास प्रकल्पांसाठी जमिनींची खरेदी / भूसंपादन करणे, जमिनीविषयक बाबी हाताळणे.
१२	पाणी पुरवठा विभाग	भक्त, रुग्णालय,निवासस्थान,प्रसादालय व संस्थान सर्व कार्यालये व इतर ठिकाणी स्वच्छ व निर्जंतुक पाण्याचा पुरवठा करणे.
१३	विद्युत विभाग	मंदीर परिसर, दर्शन रांगा, निवासस्थाने, प्रसादालय, रुग्णालय या सर्व ठिकाणी विद्युत पुरवठा सुरळीत चालू ठेवणे, उत्सव व इतर कार्यक्रम प्रसंगी विद्युत रोषणाई करणे.
१४	ध्वनीक्षेपण विभाग	मंदीरात होणाऱ्या दैनंदिन आरत्या, भजने व विविध कार्यक्रम यासाठी ध्वनीक्षेपण व्यवस्था, संस्थान आयोजित कार्यक्रमांचे छायाचित्रे काढणे, कार्यक्रमांचे रेकॉर्डींग व प्रसारण करणे यासंबंधी कामे.
१५	साईबाबा भक्तनिवासस्थान विभाग	भक्तांना निवासव्यवस्था उपलब्ध व्हावी म्हणून सदरचे ०३ निवासस्थाने विभाग हे स्वतंत्ररित्या २४ तास कार्यरत आहेत.
१६	साईप्रसाद निवासस्थान विभाग	
१७	व्दारावती निवासस्थान विभाग	
१८	साईआश्रम भक्तनिवास	भक्तांना विनासायास व सुलभतेने माफक दरात निवासस्थाने सुविधा उपलब्ध व्हावी म्हणून देणगीदार साईभक्ताच्या आर्थिक देणगीतून अद्यायवत निवासस्थाने उभारणेत आलेली असून, सदरची निवासस्थाने भक्तांना अहवाल सालात निवासासाठी उपलब्ध करुन देणे आली आहे.
१९	साईआश्रम धर्मशाळा	

अ.नं.	विभागाचे नांव	कार्य / सेवा तपशील
२०	प्रसादालय विभाग	भक्तांना सकाळी १० ते रात्रौ १० पर्यंत प्रसाद भोजनाची व्यवस्था करणे.
२१	कॅन्टीन विभाग	भक्तांसाठी चहा, कॉफी, दुध, गावरान तुपाचे प्रसाद लाडु व नाष्टा पाकिटे उपलब्ध करुन देणे. नाष्टा पाकिटे स.७ ते १० वाजेपर्यन्त उपलब्ध करुन दिली जातात.
२२	खरेदी विभाग	प्रसादालयात प्रसादभोजन व कॅन्टीन विभाग या विभागासाठी आवश्यक असणाऱ्या मालांची खरेदी व तसेच संस्थानचे इतर कार्यालयास दुरुस्ती देखभालीसाठी लागणाऱ्या वस्तु व स्टेशनरी विषयक खरेदीचे कामे करणे.
२३	भांडार विभाग	विविध कार्यालयासाठी कामाच्या द्दष्टिने खरेदी केलेल्या मालाची नोंद / साठा घेऊन मागणी पत्रकानुसार विविध विभागांना माल पुरविणे.
२४	वाहन विभाग	श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान विभाग या ठिकाणाहून दर्शनासाठी मंदिर परिसरापर्यन्त, प्रसाद भोजनासाठी श्री साईप्रसादालय विभागापर्यन्त भक्तांची मोफत ने-आण करणे नगरसूल व साईनगर शिर्डी रेल्वेस्टेशन येथून भक्तांची मोफत ने-आण करणे. रुग्णालयासाठी ॲम्बुलन्स, शैक्षणिक संकुलासाठी स्कुल बस व कार्यालयीन कामकाजासाठी वाहने पुरविणे, वाहनांची दुरुस्ती देखभाल करणे इत्यादी.
२५	बगीचा विभाग	मंदीर व परिसरात फुलझाडे, वृक्ष तसेच श्रींचेसाठी हार व त्यासाठी लागणारी फुले यांचे संगोपन करणे व बगीचा विषयक कामे करणे, विविध उत्सवात व कार्यक्रमप्रसंगी फुलांची सजावट करणे.
२६	अभिलेख कक्ष	संस्थानकडील जुन्या वस्तुंचा लिलाव करणे व संस्थानमधील अ,ब,क,ड प्रकारचे रेकॉर्ड ठेवणे व जतन करणे.
२७	माहिती तंत्रज्ञान विभाग	सॉप्टवेअर, हार्डवेअर डेव्हलपमेंट, मेंन्टेनन्स व नेटवर्कींग, वेबसाईट डेव्हलपमेंट बाबतची सर्व कामे, संस्थानविषयक माहितीबरोबरच श्री साईंचे जीवनावरील प्रकाशने वेबसाईटवर उपलब्ध करुन देणे.
२८	मुंबई कार्यालय	दादर, मुंबई येथे विश्वस्तव्यवस्थेच्या स्वःमालकीचे साईनिकेतन इमारतीत सुरु आहे. साईलिला मासिक छपाई व वितरण विषयक कामे, देणग्या स्विकारणे, मंत्रालयासंबंधातील कामे करणे आदि.
२९	लाडू प्रसाद निर्मिती विभाग	साईभक्तांकरीता प्रसाद रुपाने उपलब्ध करुन द्यावयाचे लाडू निर्मितीचे संपूर्ण प्रक्रियेवर एकसंघ नियंत्रण व देखरेख ठेवून, भक्तांना विनासायास व सुलभ रितीने लाडू प्रसाद उपलब्ध करुन देणे.
३०	सीसीटीव्ही कंट्रोल सेल	मंदिर व मदिर परिसराची दहशतवादी कृत्यांपासून रक्षण व्हावे म्हणून कार्यान्वीत करणेत आलेल्या सीसीटीव्ही यंत्रणेचे नियंत्रण करणे व अंतर्गत व बर्हिगत सुरक्षा विभागांशी समन्वय साधून सीसीटीव्ही यंत्रणा कार्यरत ठेवणे.

अ.नं.	विभागाचे नांव	कार्य / सेवा तपशील
३१	मालमत्ता विभाग	संस्थान मालकीचे जंगम व स्थावर मालमत्तेचे जतन व संरक्षण करणे, संस्थान व्यवस्थापनासाठी विकास कामांचे दृष्टीने आवश्यक जमिनीचे संपादन करणे, जमीन महसूल विषयक बाबींमध्ये सुसुत्रीकरण करुन जमीन महसुल विषयक कामे पहाणे.
३२	फायर ॲण्ड सेफ्टी विभाग	मंदिर, मंदिर व संस्थान परिसरातील संस्थान मालकीचे चल-अचल संपत्तीचे आग, नैसर्गिक आपत्तीपासून संरक्षण करणे, त्यासाठी उपाययोजना करणे, अग्नीशमन यंत्रणा कार्यान्वीत ठेवणे आदि.
३३	मेकॅनिकल विभाग	विविध विभागांकडे असलेले वातानुकूलिन यंत्रे, प्रसादालयाकडील यंत्रसामुग्री, गॅस प्लॅन्ट व इतर यंत्रसामुग्रीचे देखभाल-दुरुस्तीसह इतर अनुषंगगिक कामकाज पहाणे.

(ब) संस्थान संचलित इतर उपक्रमांतर्गत शैक्षणिक संकुल

अ.नं.	विभागाचे नांव	कार्य / सेवा तपशील
३४	श्री साईबाबा औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र, शिर्डी.	औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्रामध्ये विद्यार्थी - विद्यार्थिनींना विविध प्रकारचे व्यवसाय आधारित १२ तांत्रिक अभ्यासक्रमांचे शिक्षण दिले जाते.
३५	श्री साईबाबा इंग्लिश मिडीअम स्कुल, शिर्डी.	इंग्लिश मिडीअम स्कुलमध्ये विद्यार्थी - विद्यार्थिनींना ज्युनिअर के.जी. ते इयत्ता १० वी पर्यत इंग्रजी माध्यमातून शिक्षण दिले जाते.
३६	श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदीर, शिर्डी	कन्या विद्या मंदीर मध्ये इयत्ता ५ वी ते इयता १० वी पर्यत विद्यार्थिनींना मोफत शिक्षण दिले जाते.
३७	श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालय, शिर्डी.	कनिष्ठ महाविद्यालयामध्ये विद्यार्थी - विद्यार्थिनींना कला, वाणिज्य व विज्ञान शाखेचे शिक्षण दिले जाते.

(क) संस्थान संचलित इतर उपक्रमांतर्गत रुग्णालये

अ.नं.	विभागाचे नांव	कार्य / सेवा तपशील
३८	श्री साईनाथ रुग्णालय, शिर्डी (२०० खाटांचे)	आर्थिकदृष्टया दुर्बल रुग्णांबरोबरच उपचारांची गरज असलेल्या रुग्णांना विनामुल्य अथवा माफक व अल्पदरात वैद्यकीय सेवा देणे, विहीत नियमाप्रमाणे आर्थिक वैद्यकीय अनुदान देणे आदि.
३९	श्री साईबाबा सुपर स्पेशालिटी हॉस्पीटल, शिर्डी. (२०० खाटांचे)	माफक दरात वैद्यकीय सेवा देणे, आर्थिकदृष्टया दुर्बल गरजू रुग्णांना विनामुल्य वैद्यकीय सेवा देणे, विहीत नियमानुसार शसकीय आर्थिक सवलत योजनांचा रुग्णांना लाभ देणे आदि.

संस्थान कर्मचाऱ्यांचा विभागवार व वेतनश्रेणीनिहाय **४८२६** पदांचा सर्वसमावेशक आकृतीबंध मंजूर असून, या आकृतीबंधानुसार, संस्थानची पदनिहाय व वेतनश्रेणीनिहाय **स्थायी कर्मचारी संख्या २९०८** व **कंत्राटी कर्मचारी संख्या १९१८** मंजूर करण्यात आलेली आहे.

अहवाल सालात, विश्वस्तव्यवस्थेच्या आस्थापनेवर, **दिनांक ३१ मार्च**, **२०१६** अखेर कार्यकारी अधिकारी, उपकार्यकारी अधिकारी, मुख्यलेखाधिकारी व संरक्षण अधिकारी या पदांवर शासनाकडून प्रतिनियुक्तीवर आलेल्या ०४ अधिकाऱ्यांसह, संस्थान सेवेतील प्रशासकीय अधिकारी, विभागप्रमुख यांचेसह विविध श्रेणीतील **एकूण २१४८ स्थायी कर्मचारी** सेवेत आहेत.

संस्थान आस्थापनेवरील सर्व स्थायी कर्मचाऱ्यांना खालीलप्रमाणे वेतन व इतर सुविधा देणेत येतात :

* महाराष्ट्र शासनाने लागू केलेल्या सहाव्या वेतन आयोगाप्रमाणे वेतन व भत्ते.
* दिपावली सानुग्रह अनुदान.
* मोफत वैद्यकीय सेवा.
* गृहकर्जावरील व्याजावर ५० टक्के अनुदान.
* ग्रुप ग्रॅच्युइटी.
* कामगार नुकसान भरपाई कायद्यांतर्गत समूह विमा.
* पाल्यांचा शैक्षणिक शुल्क परतावा.
* अद्ययावत निवासस्थाने.

याशिवाय, श्री साईभक्तांच्या वाढत्या गर्दीमुळे त्यांना आवश्यक मूलभूत सोयी-सुविधा (प्रसाद भोजन, निवास, सुरक्षा, वीज-पाणी इत्यादी) उपलब्ध करुन देणेसाठी संस्थान आस्थापनेवरील विविध विभागांना कामाचे सोयीनुसार, कर्मचारी ठेकेदारांमार्फत कुशल व अकुशल तसेच सुरक्षेसाठी सुरक्षा रक्षक कंत्राटी पध्दतीने उपलब्ध करुन देणेत येत आहेत.

गेल्या ०३ वर्षातील कंत्राटी कर्मचा-यांचा तपशील खालीलप्रमाणे –

अ.नं.	तपशील	सन २०१३-१४	सन २०१४-१५	सन २०१५-१६
०१	कुशल-अकुशल कर्मचारी	**११६९**	**१४७५**	**१५७३**
०२	सुरक्षा रक्षक	**०६०६**	**०७४३**	**०७५१**
	एकुण -	**१७७५**	**२२१८**	**२३२४**

कर्मचारी ठेकेदारामार्फत कार्यरत असणारे या कंत्राटी कर्मचा-यांना किमान वेतन कायद्यानुसार वेतन, सानुग्रह अनुदान दिले जात आहे. तसेच या कंत्राटी कर्मचाऱ्यांना त्यांचे सेवेच्या कालावधीनुसार मोफत वैद्यकिय सेवा देणेत येतात.

भक्तमंडळ

पूर्वी मा. दिवाणी न्यायालय, अहमदनगर यांनी श्री साईबाबा संस्थान, शिर्डीचे व्यवस्थापनासाठी तयार केलेल्या व मान्य केलेल्या योजनेनुसार व आताचे अधिनियमातील तरतुदीनुसार श्री साईभक्तांचे भक्तमंडळ अस्तित्वात असून, या भक्तमंडळ सभासदत्वाचे **आश्रयदाते**, **आजीव व सर्वसाधारण** (**वार्षिक**) **सभासद** असे तीन प्रकार उपलब्ध आहेत.

भक्तमंडळाचे सर्व सभासदांना संस्थानमार्फत साजऱ्या करण्यात येणाऱ्या तीनही उत्सवाची निमंत्रणपत्रिका व उदीप्रसाद पोष्टाने पाठविला जात आहे.

मा. महाराष्ट्र शासनाने श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी अधिनियम – २००४ मध्ये नमुद केलेप्रमाणे, संस्थान व्यवस्थापनाने **दिनांक ०१ जानेवारी**, **२०१५ पासून** भक्तमंडळ सभासदात्वाबाबत नव्याने नियमावली अंमलात आणलेली आहे. या नियमावलीनुसार खाली नमुद केलेल्या सभासदांचे प्रकारानुसार सभासद शुल्कात वाढ करणेत आलेली आहे.

अहवाल वर्षअखेर दिनांक ३१ मार्च, **२०१६ रोजी भक्तमंडळाची सभासदांची संख्या खालीलप्रमाणे** :

अ.नं.	सभासद प्रकार	सभासद शुल्क	सभासद संख्या
दिनांक ३१ डिसेंबर, २०१४ अखेरपर्यन्त.			
०१	आश्रयदाते सभासद	रुपये १,५००/- (एका वेळेस) (हयात असेपर्यन्त)	३७ ,५६६
०२	आजीव सभासद	रुपये २५१/- (एका वेळेस) (हयात असेपर्यन्त)	**१,७३ ,४३९**
		एकुण (अ) -	**२,११,००५**
दिनांक ०१ जानेवारी, २०१५ पासून.			
०१	आश्रयदाते सभासद	रुपये ५,००,०००/- (२० वर्षाच्या कालावधीसाठी)	**०३**
०२	आजीव सभासद	रुपये ५०,०००/- (१५ वर्षाचे कालावधीसाठी)	**२०१**
०३	सर्वसाधारण सभासद	रुपये ३,०००/- (एक वर्षाचे कालावधीसाठी)	**३८६**
		एकुण (ब) -	**५९०**
भक्तमंडळाची एकूण सभासद संख्या (अ+ब) -			**२,११,५९५**

विश्वस्तव्यवस्थेमार्फत देणेत येणाऱ्या सेवा-सुविधा

श्री क्षेत्र शिरडी येथे भेट देणाऱ्या साईभक्तांना विविध प्रकारच्या सेवा-सुविधा पुरविण्यात येतात. त्याचा थोडक्यात गोषवारा पुढीलप्रमाणे :

निवासस्थान सुविधा

विश्वस्तव्यवस्थेकडून साईभक्तांच्या सोयीसाठी सर्व मुलभूत सेवा २४ तास उपलब्ध करविण्यात आलेल्या आहेत. या सेवेत अत्यंत महत्वाच्या अशा निवासव्यवस्थेसाठी विविध प्रकारची, अद्ययावत सोयींनीयुक्त परिपूर्ण निवासस्थाने, सर्व स्तरातील साईभक्तांना त्यांच्या आर्थिक क्षमतेनुसार उपलब्ध आहेत. तसेच अतिमहत्वाच्या व्यक्तींसाठी वातानुकूलीत कक्ष तयार करण्यात आलेले आहेत. सध्या विश्वस्तव्यवस्थेकडे उपलब्ध असलेली निवासस्थाने, त्यांचे प्रकार, खोल्यांची संख्या, सेवाआकार आदि माहिती दर्शविणारा तक्ता पुढीलप्रमाणे :

अ.नं.	निवास संकुलाची नांवे	प्रकार	एकूण खोल्या	सेवा आकार / प्रति दिवस
(अ) साईप्रसाद निवासस्थान विभाग – ४,२८,९८१ भक्तांनी निवासव्यवस्थेचा लाभ घेतला.				
०१	श्री साईनिवास अतिथीगृह	वातानुकूलीत सूट	२४	रु.८००/-
०२	साईप्रसाद १ इमारत	मध्यम खोल्या	८५	रु.१००/- व रु.१५०/-
०३	साईप्रसाद २ इमारत	लहान खोल्या	५४	रु.२२५/-
		मध्यम खोल्या	१८	रु.३००/-
		मोठया खोल्या	०६	रु. ४००/-
०४	साईउद्यान इमारत	हॉल	१२	रु.४०० /-
		मध्यम खोल्या	२०	रु. १००/-
		लहान खोल्या	१६	रु. ५०/-
		लॉकर्स	९९	रु.१०/- प्रत्येकी
०५	साईनाथ मंगल कार्यालय	हॉल (200 व्यक्ती)	०२	रु. १०००/-
०६	साईनाथ छाया इमारत	हॉल (200 व्यक्ती)	०१	रु.१०००/-
०७	शांतीनिकेतन इमारत	मध्यम खोल्या	१५	रु.२००/- व रु.३००/-
०८	समर्पण इमारत	साध्या खोल्या	०२	रु.२००/-
०९	सेवाधाम इमारत	साध्या खोल्या	६०	रु. ५०/-
(ब) श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान विभाग – १४,९१,७९४ भक्तांनी निवासव्यवस्थेचा लाभ घेतला.				
१०	श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान	वातानुकूलीत खोल्या	०८	रु.५५०/-
		वातानुकूलीत खोल्या	०३	रु.९००/-
		खोल्या (०४ कॉटस्)	२०१	रु.१५० /-
		खोल्या (०३ कॉटस्)	२३१	रु. १२५/-
		खोल्या (०६ कॉटस्)	०२	रु.५००/-
		खोल्या (०७ कॉटस्)	०१	रु. २००/
		खोल्या (११ कॉटस्)	२०	रु.४५०/-

अ.नं.	निवास संकुलाची नांवे	प्रकार	एकूण खोल्या	सेवा आकार / प्रति दिवस
		खोल्या (१२ कॉटस्)	०२	रु.५००/-
		कॉट विरहीत खोल्या	१६	रु.१००/-
		हॉल्स (५० व्यक्ती)	०२	रु.५०० /-
		साधे हॉल्स (५० व्यक्ती)	०४	रु. २००/-
		लॉकर्स	१९८	प्रती व्यक्ती रु.१०/-
		स्टोअर्स	२२	गाद्या / उशा व इतर साहित्य ठेवणेसाठी
		इतर	२३	सुरक्षारक्षक, पोलिस व इतर यांना वास्तव्यासाठी
		दुकान गाळे	१५	कार्यालयीन वापरासाठी
(क) व्दारावती भक्तनिवासस्थान विभाग – ६,९३,५१६ भक्तांनी निवासव्यवस्थेचा लाभ घेतला.				
११	व्दारावती भक्तनिवासस्थान	वातानुकूलीत खोल्या	८०	रु.९००/-
		साध्या खोल्या	२३६	रु.५००/-
(ड) साईआश्रम भक्तनिवासस्थान विभाग – २९,२१,५०२ भक्तांनी लाभ घेतला.				
१२	साईआश्रम भक्तनिवासस्थान एकुण १२ इमारती	वातानुकूलीत खोल्या	३८४	रु.५००/- (०३ व्यक्तींकरीता)
		मध्यम खोल्या	११५२	रु.२००/- (०३ व्यक्तींकरीता)
(इ) साईआश्रम धर्मशाळा विभाग – ५,९३,२४६ साईभक्तांनी निवासव्यवस्थेचा लाभ घेतला.				
१३	साई धर्मशाळा	हॉल्स	१९२	साईभक्तांना प्रति व्यक्ती रु.१०/- या प्रमाणे हॉल्स तात्पुरत्या निवासासाठी उपलब्ध करुन देणेत येत आहे. अपंग व्यक्ती, रुग्णांचे नातेवाईक आदिंना विनामुल्य निवासाची व्यवस्था उपलब्ध करुन देणेत येत आहे.

उपरोक्तप्रमाणे, एकुण विविध प्रकारच्या २८७१ खोल्या / हॉल्स व २९७ लॉकर्स उपलब्ध आहेत.

सध्या साई धर्मशाळा विभागाकडील एकुण ०६ इमारतीपैकी ०१ इमारत (३२ हॉल्स) श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालयासाठी उपलब्ध करुन देणेत आलेली आहे.

सर्व साईभक्तांची निवास व्यवस्था व्हावी, त्यांना विनासायास निवासस्थाने उपलब्ध व्हावीत या हेतूने भक्तांना एका वेळेस जास्तीत जास्त ०२ दिवस राहण्यासाठी परवानगी दिली जाते. तसेच आवश्यकतेप्रमाणे अल्प दरात जादा गाद्या, चादरी उपलब्ध करुन दिल्या जातात. या सर्व निवासस्थानांमधून २४ तास पाणी व विद्युत सुविधा उपलब्ध करुन देण्यात आलेली आहे.

सुलभ शौचालय व प्रसाधनगृह

जे साईभक्त मुक्कामी न थांबता, दर्शन घेऊन लगेचच परतणार आहेत, अशा भक्तांसाठी प्राथमिक सुविधा उपलब्ध करुन देण्यासाठी संस्थानने रुपये १.४३ कोटी खर्च करुन १२० प्रसाधनगृहे व १२० शौचालयाची सोय असलेली दोन मजली सुलभ शौचालयाची इमारत बांधलेली असून, सुलभ इंटरनॅशनलमार्फत सदर ठिकाणी दैनंदिन व्यवस्थापन केले जाते.

अल्पोपहार सुविधा

संस्थान परिसरातील तसेच दर्शन रांगेतील भक्तांना उपहारगृहाव्दारे (कॅन्टीन) २४ तास चहा, कॉफी, दूध, बिस्किटे व मिनरल वॉटर सुविधा पुरविली जाते. तसेच सकाळी ०६ ते १० यावेळेत नाष्टा पाकिटे महिला बचत गटामार्फत तयार करुन घेऊन साईभक्तांना उपलब्ध केली जातात. उपहारगृहामार्फत उपलब्ध करुन देणेत येणारे सर्व पदार्थ सवलतीच्या व वाजवी दरामध्ये भक्तांसाठी उपलब्ध आहेत. नाष्टा पाकिटाच्या एका पाकिटात पुऱ्या, सुकी भाजी, मिष्टान्न असे पदार्थ उपलब्ध करुन दिले जातात. उपहारगृहात पार्ले, ब्रिटानिया, सनफिस्ट आदि कंपन्यांची बिस्किटे कंपनी दरात उपलब्ध करुन दिली जातात.

प्रसाद लाडू सुविधा

श्री साईबाबांचा प्रसाद म्हणून साईभक्तांना प्रत्येकी सुमारे ५० ग्रॅमचे ०३ मोतीचूर लाडूचे पाकिट रुपये २०/- या सवलतीच्या दरामध्ये उपलब्ध करुन देण्यात येते. मोतीचूर लाडू शुध्द गावरान तूपात काजू, बेदाणे, वेलची आदि सुकामेव्यांसह बनविले जात असल्याने, ते अत्यंत चविष्ट असतात. भक्तांना लाडू प्रसाद सोबत घेऊन जाणे सोयीचे व्हावे यासाठी हे लाडू चांगले सुकवून पेपर पिशवीत पॅक केले जातात. यामुळे प्रसाद लाडूंना साईभक्तांकडून मोठया प्रमाणावर मागणी असते. प्रतिदिनी सरासरी ३० ते ३५ हजार लाडू पाकिटांची मागणी होत असल्याने, साईभक्तांना ते सुलभपणे उपलब्ध व्हावेत म्हणून दोन स्वतंत्र कंत्राटदारांमार्फत प्रसाद लाडू तयार करुन घेणेत येत आहेत.

याकामी लाडू प्रसाद निर्मिती विभाग हा स्वतंत्ररित्या कार्यान्वीत करणेत आलेला असून, उपहारगृह (कॅन्टीन) विभागाचे समन्वयाने लाडू व बुंदी प्रसाद पाकिटांचे विहित पध्दतीने वितरण केले जात आहे.

अहवाल सालात, गेल्या वर्षाचे तुलनेत उपहारगृह विभागामार्फत भक्तांना संस्थान परिसरात विविध ठिकाणी (०९ जागी) उपलब्ध करुन देण्यांत आलेल्या सोयीमुळे प्रसाद लाडू, चहा, कॉफी, दूध, विक्रीमध्ये मोठी वाढ झालेली आहे. त्याचा तुलनात्मक तपशील खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	तपशील / दर	सन २०१३-१४ एकुण विक्री / वाटप	सन २०१४-१५ एकुण विक्री / वाटप	सन २०१५-१६ एकुण विक्री / वाटप
०१	**प्रसाद लाडू** (03 लाडूंचे पाकिट - रु.१०/- प्रति पाकिट)	५६,१०,८६५ पाकिटे दि.१४/१८/२०१३ पर्यन्त	--	--
	प्रसाद लाडू (03 लाडूंचे पाकिट - रु.२०/- प्रति पाकिट)	३९,४४,२६८ पाकिटे दि.१५/०८/२०१३ पासून	८२,२१,४५४ पाकिटे	**७९,५९,८०० पाकिटे**
०२	**नाष्टा पाकिटे** (रु.४/- प्रति पाकिट)	३५,३१,८५७ पाकिटे	३७,२२,४१७ पाकिटे	**२४,७७,१२४** दि.३०/११/२०१५ पर्यन्त
०२	**नाष्टा पाकिटे** (रु.५/- प्रति पाकिट)	--	--	**११,१५,६४२** दि.01/12/2015पासून
०३	**चहा** (रु.१/- प्रति कप)	१,४६,४६,४०१ कप	३७,२२,१९८ कप दि.३०/०६/२०१४पर्यन्त	--
	चहा (रु.०२/- प्रति कप)	--	८५,४०,९७३ कप दि.०१/०७/२०१४पासून	**१,१३,३३,८३४**
०४	**कॉफी** (रु.१.५० प्रति कप)	३२,८४,३३८ कप	७,८३,६६७ कप दि.३०/०६/२०१४पर्यन्त	
	कॉफी (रु.३/- प्रति कप)	--	१७,४५,३१४ कप दि.०१/०७/२०१४पासून	**२४,८९,४६८**
०५	**दूध** (रु.१.५० प्रति कप)	३३,०७,२०३ कप	१०,२१,५३५ कप दि.३०/०६/२०१४पर्यन्त	--
	दूध (रु.३/- प्रति कप)	--	१७,१३,१७४ कप दि.०१/०७/२०१४पासून	**२२,३८,०६०**
०६	**मोफत प्रसाद लाडू वाटप** (02 लाडूंचे पाकिट)	१,१७,९२,२५० पाकिटे दि.१५/०८/२०१३पासून	९४,५६,१५० पाकिटे दि.०१/१०/२०१४पर्यन्त	--
०७	**मोफत बुंदी प्रसाद वाटप** (अंदाजे १०० ग्रॅम बुंदीचे पाकिट)	--	८६,५८,८५० पाकिटे दि.०२/१०/२०१४पासून	**१,८३,०५,७००**

या व्यतिरिक्त उपहारगृहामार्फत (कॅन्टीन) अहवाल सालात, संस्थानमार्फत आयोजित करणेत येणा-या वैद्यकिय शिबीरे, प्रथमोपचार केंद्रे, विद्यार्थी-पालक मेळावे व इतर कार्यक्रम-समारंभासाठी चहा, कॉफी, दूध आदिची विनामुल्य व्यवस्था करणेत आली.

प्रसादालय भोजन सुविधा

(माहे सप्टेंबर, २०१३ मध्ये ISO-22000-2005 मानांकन प्राप्त सुविधा)

शिर्डीत येणाऱ्या साईभक्तांच्या सुविधेसाठी, मुलभूत सेवेपैकी दुसरी आवश्यक अशी प्रसाद भोजनाची सुविधा आहे. श्री क्षेत्र शिर्डी येथे भेट देणाऱ्या साईभक्तांना प्रसाद भोजनाची सुविधा विनासायास, विनाविलंब प्राप्त व्हावी, या दृष्टीने, तळमजल्यावरील व पहिल्या मजल्यावरील भोजनकक्ष मिळून एकाच वेळेस ५५०० भक्त प्रसाद भोजन घेऊ शकतील अशा क्षमतेची **“ श्री साई प्रसादालय ”** ही सर्व सोयी-सुविधांयुक्त अद्ययावत इमारत भक्तांच्या सोयीसाठी दिनांक ०८ जानेवारी, २००९ पासून पूर्ण क्षमतेने उपलब्ध करुन देण्यात आली आहे. प्रसाद भोजन जलद व चवदार बनविणेसाठी खालील देशी-विदेशी बनावटीच्या यंत्रणा व मशिनरीचा उपयोग करुन घेणेत येत आहे :

०१. चपाती मशिन्स

०२. आटा मळणी यंत्र

०३. डिश वॉशिंग मशिन

०४. मसाला ग्राईंडर

०५. व्हेजिटेबल / राईस वॉशर
०६. व्हेजीटेबल प्रोसेसर मशिन
०७. ओनियन पिलर मशिन
०८. गार्लिक पिलर मशिन
०९. बटर मिक्सर
१०. ऑनलाईन चक्की युनिट
११. स्टीम बॉयलर
१२. सोलर स्टीम कुकींग सिस्टिम
१३. थर्मिक फ्लुईड हिटींग यंत्रणा
१४. आर.ओ. प्लँन्ट
१५. माऊंटेड एल.पी. गॅस प्लॅन्ट
१६. भाजीपाला व ड्रायफुट कोल्ड स्टोअरेज
१७. फायर हायड्रन्ट यंत्रणा
१८. हायड्रोलिक ट्रॉलीज्

प्रसाद भोजन बनविणसाठी वर नमुद केलेल्या मशिनरींचा वापर केल्याने, मानवी श्रमांत बचत तर झालीच आहे, त्याबरोबर कमी वेळेत भक्तांना स्वच्छ व स्वादिष्ट प्रसाद भोजन उपलब्ध होत आहे. सध्या दररोज सकाळी १० वाजेपासून ते रात्रौ १० वाजेपर्यंत अशी अविरत १२ तास, प्रौढांना रु.१०/- व लहान मुलांना रु.५/- या सवलतीच्या दरात पोटभर प्रसादभोजन उपलब्ध करुन देण्यात येत आहे. प्रसाद भोजनात भात, वरण, चपाती व दोन भाज्या, मिष्टान्न असे पदार्थ देण्यात येतात. प्रसाद भोजनातील चपात्या कंत्राटदाराकडून बनवून घेण्यात येतात, तसेच चपाती मशिन्सचाही वापर करणेत येत आहे.

प्रसादालयासाठी आवश्यक असणारा ताजा भाजीपाला हा शिर्डी, राहाता येथील बाजारातून लिलाव पध्दतीने खरेदी करुन आणला जातो. या व्यतिरीक्त संस्थानच्या शेतीमधून उपलब्ध होणारा ताजा भाजीपाला देखील वापरला जातो. प्रसादालयासाठी आवश्यक किराणामाल, कडधान्य, मसाला वगैरे माल खरेदी विभागामार्फत स्वतंत्रपणे निविदा मागणी करुन, वार्षिक दर निश्चित करुन खरेदी करणेत येतो. प्रतिदिनी साधारणपणे ४० हजारापर्यंत साईभक्त प्रसादालयामध्ये प्रसाद भोजनाचा लाभ घेतात. उत्सव व गर्दीच्या काळात ही संख्या प्रतीदिन ६५ हजारापर्यन्त जाते. गेल्या तीन वर्षात प्रसाद भोजन घेणाऱ्या भक्तांच्या संख्येत होणारी वाढ दर्शविणारा तक्ता खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	वर्ष	वर्षभरात प्रसादभोजन घेणाऱ्या भक्तांची संख्या	प्रतिदिन प्रसादभोजन घेणाऱ्या भक्तांची सरासरी संख्या
०१	माहे एप्रिल, २०१३ ते मार्च, २०१४	१,३१,१०,२६३	३५,९१९
०२	माहे एप्रिल, २०१४ ते मार्च, २०१५	१,२९,४६,६१८	३५,४७०
०३	माहे एप्रिल, २०१५ ते मार्च, २०१६	१,३१,८३,५८९	३६,११९

प्रसादालयात अन्नपदार्थ तयार करणेसाठी खरेदी केलेला किराणा माल व अनुषंगिक साहित्य, अन्न व औषध प्रशासनाच्या मानकाप्रमाणे तपासणीकामी स्वतंत्र प्रयोगशाळा उभारणी करणेत आलेली असून, सदरची प्रयोगशाळा कार्यान्वीत करणेत आलेली आहे.

अन्नदान सुविधा

जो भक्त शिरडीत येईल तो कधीही भुकेला किंवा उपाशी राहू नये यासाठी श्री साईबाबा स्वतः च्या हातांनी व्दारकामाईमध्ये भोजन तयार करीत व गरीब, भुकेल्या भक्तांना जेऊ घालीत असत. ही शिकवण लक्षात ठेवून, प्रतिदिनी सुमारे १५०० गरीब, गरजू व अपंग व्यक्तींना प्रसादालयाजवळील स्वतंत्र अन्नदान कक्षात दिवसातून दोन वेळेस मोफत अन्नदानाची व्यवस्था केलेली आहे. याव्यतिरिक्त परिसरातील मुकबधीर, अंध, अपंग शाळेतील विद्यार्थ्यांना, वृध्दाश्रमातील वृध्द आदिंना विनामुल्य अन्नदान करणेत येत आहे.

इतर विभागांच्या सेवा

जनसंपर्क विभाग

या विभागामार्फत श्री क्षेत्र शिर्डी येथे येणाऱ्या साईभक्तांना दर्शन, निवास, प्रसादभोजन आदि सुविधांच्या उपलब्धतेबाबत मार्गदर्शन करणे, सहाय्य करणे, श्री साईंच्या जीवनकार्याविषयी, संस्थानमार्फत साजरे करणेत येणारे उत्सव, विविध कार्यक्रम-उपक्रम आदिंची वृत्तपत्रातून प्रसिध्दी करणे, संस्थान व्यवस्थापनाच्या निर्णयानुसार वृत्तपत्रांतून जाहिराती प्रसिध्द करणे इत्यादी कामे केली जातात.

लेखाशाखा

या विभागामार्फत आर्थिक प्रशासनाचे काम पार पाडले जाते. यामध्ये प्रामुख्याने लेख्यांमधील नोंदी, दक्षिणा पेटीतील रोख रक्कम व इतर मौल्यवान वस्तूंची मोजणी, देणगी कार्यालयांचे नियोजन, उपलब्ध होणाऱ्या निधींची गुंतवणूक, विविध देयकांच्या रक्कमांची अदायगी, प्रसाद रुपाने कापड, वस्तू, सोने-चांदीचे पेंडंटस् - नाणी उपलब्ध करुन देणे, संस्थानच्या चल-अचल मालमत्तेचा, सोने-चांदी वस्तूंचा, कर्मचाऱ्यांचा विमा उतरविणे, लेख्यांचे नियमीत लेखापरिक्षण करविणे आदि कामे पार पाडली जातात. संस्थानमधील सर्व प्रकारच्या आर्थिक व्यवहारावर नियंत्रण रहावे, त्याची वेळीच तपासणी व्हावी यासाठी पूर्वलेखापरीक्षक आणि अंतर्गत लेखापरिक्षकांची नेमणूक करण्यात आलेली आहे. देश-विदेशातील साईभक्तांना घरबसल्या संस्थानला देणगी देता यावी म्हणून नेटबँकिंग व पेमेंट गेट-वेव्दारे ऑनलाईन देणगी सुविधा सुरु करण्यात आलेली आहे. नेटबँकिंग सुविधेअंतर्गत स्टेट बँक ऑफ इंडिया, युनियन बँक ऑफ इंडिया, बँक ऑफ बडोदा, एचडीएफसी बँक, आयसीआयसीआय, सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया या बँकांच्या सेवा तर पेमेंट गेट-वे अंतर्गत डेबिट / क्रेडिट कार्डव्दारे देणगी स्वीकारणेसाठी एचडीएफसी बँक व आयसीआयसीआय बँक या बँकेच्या सेवा उपलब्ध करुन देण्यात आल्या आहेत. या ऑनलाईन देणगी सुविधा संस्थानच्या www.sai.org.in व www.online.sai.org.in या अधिकृत संकेतस्थळावर (वेबसाईटवर) तसेच उपरोक्त बँकांच्या संकेतस्थळांवर उपलब्ध करुन देण्यात आली आहे.

या व्यतिरिक्त, भक्तांना देणगी देणेसाठी स्वत: सोबत मोठी रोख रक्कम बाळगण्याची व त्यासाठी जोखीम उठविणेची आता गरज नाही. कारण मंदिर परिसरातील देणगी कार्यालयांमध्ये EDC मशीनव्दारे एचडीएफसी व आयसीआयसीआय या बँकांचे डेबिट / क्रेडिट कार्डव्दारे देणगी स्वीकारणेची सुविधा उपलब्ध करुन देणेत आली आहे.

तसेच आठवडयातून साधारणत: दोन वेळेस तसेच भक्तांच्या गर्दीनुसार आवश्यक वेळी दक्षिणा पेटीतील दानाची मोजणी करण्यात येते. या कामी मा. सहाय्यक धर्मादाय आयुक्त, अहमदनगर यांचे प्रतिनिधी, राष्ट्रीयीकृत बँकेचे प्रतिनिधी, संस्थानने नेमलेले सोने-चांदीचे मुल्यांकनकार, संस्थानचे अधिकारी यांचेसह संस्थानचे अंदाजे १५० कर्मचारी आणि अंदाजे १५० ते २०० साईभक्त हे उपस्थित असतात. साईभक्तांच्या सहभागामुळे दक्षिणा पेटी मोजणीमध्ये अधिकाधिक गतीमानता, पारदर्शकता व विश्वासार्हता निर्माण झाली आहे.

संरक्षण विभाग

श्री साईभक्तांना संस्थान परिसरात सुरक्षितपणे वावरता यावे, रांगेमध्ये व गर्दीच्या ठिकाणी शिस्त रहावी आदी सर्व दक्षता संरक्षण विभागाकडून घेणेत येते. सध्या संरक्षण विभागाचे प्रमुख (संरक्षण अधिकारी) म्हणून महाराष्ट्र शासनाकडून प्रतिनियुक्तीवर आलेले पोलिस उपनिरीक्षक या दर्जाचे अधिकारी काम पहात आहेत. संरक्षण अधिकाऱ्याचे अधिपत्याखाली संस्थानचे **१४४ स्थायी सुरक्षा** कर्मचाऱ्यांसह ०२ खाजगी ठेकेदारांमार्फत सुमारे **७५४ कंत्राटी सुरक्षा रक्षक** (बंदूकधारी सुरक्षारक्षकांसह) सुरक्षा व्यवस्थेसाठी नेमण्यात आलेले आहेत.

याशिवाय सुरक्षेसाठी स्वतंत्र अत्याधुनिक सीसीटीव्ही यंत्रणा उभारण्यात आली असून याकामी स्वतंत्र सीसीटीव्ही कंट्रोल सेल कक्ष कार्यरत करणेत आलेला आहे. कोणत्याही प्रकारची अनुचित घटना घडू नये यासाठी महाव्दारे तसेच दर्शनरांग, प्रवेशव्दार इत्यादी ठिकाणी नियमीत तपासणीसाठी मेटल डिटेक्टर उभारण्यात आलेले आहेत. तसेच आवश्यक तेथे सशस्त्र पहारेकऱ्यांची व्यवस्था करण्यात आली आहे. याशिवाय सुरक्षा रक्षकांना बॅगेज स्कॅनर, डोअरफ्रेम मेटल डिटेक्टर, हॅन्ड मेटल डिटेक्टरही उपलब्ध करवून देण्यात आलेले आहेत. खात्याच्या अंतर्गत संपर्कासाठी वॉकी-टॉकी यंत्रणाही कार्यरत आहे. याशिवाय ज्या भक्तांचे पैसे हरवले, चोरीला गेले अशा भक्तांना भक्त मदत फंडातून आपले स्वस्थळी पोहचण्यासाठी प्रवास भाडे रक्कमेची मदत केली जाते.

देशातील विविध धार्मिक स्थळांमध्ये अतिरेक्यांकडून बॉम्बस्फोट घडवून आणून दहशत निर्माण केली जात आहे. त्यासाठी गृहविभाग, पोलिस खाते इत्यादींचे मार्गदर्शनाने व्यापक अत्याधुनिक संरक्षण व्यवस्था कार्यान्वीत करणेत आली आहे. या सुरक्षा व्यवस्थेचे दररोजचे नियंत्रण व परिक्षण करणेसाठी स्वतंत्र नियंत्रण कक्ष (कंट्रोलरुम) कार्यान्वीत करणेत आलेले आहे.

भक्तांच्या सुरक्षिततेसाठी शासनाकडून उपलब्ध झालेले पोलिस अधिकारी व कर्मचारी यांचेसाठी मंदिर परिसरामध्ये उदीवाटप केंद्राजवळ कार्यालयासाठी जागा उपलब्ध करुन देणेत आलेली आहे. तसेच अहमदनगर - मनमाड राज्यमार्गावर खाजगी वाहने थांबून भक्तांच्या वाहतुकीस अडथळा निर्माण होतो म्हणून एक क्रेन व एक ४०७ ट्रक टेम्पो शिर्डी पोलिस स्टेशन यांना उपलब्ध करुन देणेत आलेले आहे.

अग्नीशमन विभाग (फायर ॲण्ड सेफ्टी)

मंजूर आकृतीबंधानुसार, अग्नीशमन (फायर ॲण्ड सेफ्टी) विभाग नव्यानेच सुरु करणेत आलेला असून, या विभागामार्फत संस्थान आस्थापनेवरील कायम व कंत्राटी कर्मचा-यांमधून निवडक कर्मचा-यांची निवड करुन त्यांना राज्य अग्नीशमन प्रशिक्षण केंद्र, मुंबई येथे प्रशिक्षण देणेत आले. तसेच हा विभाग व्यवस्थितरित्या सुस्थापित करणेसाठी अग्नीविरोधक साहित्य, यंत्रे व वाहन खरेदी करणेची कार्यवाही पूर्ण करणेत आलेली आहे.

प्रकाशने विभाग

प्रकाशने विभागामार्फत श्री साईबाबांच्या जीवनकार्यावर आधारीत **१७ भाषेतील श्री साईसतच्चरित्र ग्रंथांसह**, वेगवेगळ्या भाषेतील खालीलप्रमाणे **एकूण ८६ प्रकारची पुस्तके** तसेच **३३ प्रकारचे वेगवेगळे फोटो** व **११ प्रकारचे ऑडिओ / व्हिडीओ सीडी** उपलब्ध करुन देण्यात आलेल्या आहेत. दरवर्षी वार्षिक दैनंदिनी व दिनदर्शिका छापून प्रकाशित करण्याचे कार्यही प्रकाशने विभाग करत आहे. श्री साईंच्या जीवनावरील सर्व प्रकाशने सवलतीच्या दरात साईभक्तांना पुस्तक विक्री काऊंटर्सवर उपलब्ध करुन देण्यात आली आहेत. साईभक्तांना काही निवडक पुस्तकांवर २० टक्के सूट दिली जाते.

साईभक्तांना काही निवडक पुस्तकांवर २० टक्के सूट दिली जाते.

अ.नं.	भाषा	उपलब्ध पुस्तकांची निवडक नांवे
०१	मराठी	श्री साईसतच्चरित्र, श्री साईंचे सत्यचरित्र, शिलधी, मुलांचे साईबाबा, दैनंदिन साईबोध, साईबाबांची शिकवण व तत्वज्ञान, साईभजनामृत, साईबाबा अवतार व कार्य, सगुणोपासना, आरती, स्तवनमंजिरी, रुद्राध्याय, गुरुपाठ अभंग, साईलीलामृत, अर्वाचीन भक्त व संतलीलामृत आदि.
०२	हिंदी	श्री साईसतच्चरित्र, साई चरित्र दोहावली, खापर्डे डायरी, मुलांचे साईबाबा, साईलीलामृत, सगुणोपासना, स्तवनमंजिरी, साईभजनामृत, फकीर की पाठशाला, भजनमाला, साई के ओर पहला कदम आदि.
०३	तेलगु	श्री साईसत्चरित्र, श्री साई सत्य चरित्र, मातृसाई, मुलांचे साईबाबा, पुजाविधी आरती.
०४	गुजराथी	श्री साईसत्चरित्र, मुलांचे साईबाबा, साईलीलामृत, सगुणोपासना, स्तवनमंजिरी, दैनंदिन साईबोध आदि.
०५	कन्नड	श्री साईसत्चरित्र, मुलांचे साईबाबा, स्तवनमंजिरी.
०६	तामिळ	श्री साईसत्चरित्र, खापर्डे डायरी, मुलांचे साईबाबा, सगुणोपासना.
०७	बंगाली	श्री साईसत्चरित्र, सगुणोपासना.
०८	उर्दू	श्री साईसत्चरित्र.
०९	पंजाबी	श्री साईसत्चरित्र.
१०	सिंधी	श्री साईसत्चरित्र.
११	नेपाळी	श्री साईसत्चरित्र.
१२	ओरिया	सगुणोपासना.
१३	मल्याळम्	श्री साईसत्चरित्र.
१४	कोकणी	श्री साईसत्चरित्र.
१५	आसामी	श्री साईसत्चरित्र, सगुणेपासना.
१६	जर्मन	श्री साईनाथ स्तवनमंजिरी, साईनाथ सगुणोपासना.
१७	इंग्रजी	श्री साईसत्चरित्र, खापर्डे डायरी, मुलांचे साईबाबा, साईबाबा ऑफ शिर्डी, सगुणोपासना, स्तवनमंजिरी, स्तवनमंजिरी (झरीन), श्री साई द सुपरमॅन, श्री साई समर्थ चरित्र, सहस्त्रनामावली,चित्रावली आदि.

तसेच संस्थान व्यवस्थापनामार्फत अहवाल सालात, श्री साईबाबा दैनंदिनी व श्री साई दिनदर्शिका वेगवेगळया प्रकारात प्रकाशित करण्यात येऊन, ना नफा ना तोटा धर्तीवर वाजवी किंमतीत साईभक्तांना उपलब्ध करवून देण्यात आलेल्या आहेत.

संस्थान व्यवस्थापनामार्फत उपलब्ध करुन देणेत आलेल्या विविध मुद्रित, दृकश्राव्य प्रकाशने विक्री संख्येची गेल्या ०३ वर्षातील तुलनात्मक माहिती खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	कालावधी (वर्ष)	मुद्रित (पुस्तके / फोटो) विक्री संख्या	दृक-श्राव्य प्रकाशने विक्री संख्या	श्री साई दैनंदिनी / दिनदर्शिका विक्री संख्या
०१	सन २०१३ -१४	१३७९६३९	६०११६	६६११००
०२	सन २०१४ -१५	९८३३१६	४२३८२	५१६८१४
०३	सन २०१५ -१६	८७६७२१	३२५८८	३०४४७०

याव्यतिरिक्त, संस्थान व्यवस्थापनाने चेन्नई (तामीळनाडू), सिकंदराबाद (आंध्रप्रदेश) व बंगलोर (कर्नाटक) या विविध राज्यातील ०३ महानगरांमध्ये भक्तांना माहिती सुविधा केंद्राची सुविधा उपलब्ध करुन दिलेली आहे. या माहिती सुविधा केंद्रातूनही भक्तांना उपरोक्त प्रकाशने विक्रीसाठी उपलब्ध करुन दिलेली आहेत. तसेच उपरोक्त संस्थान प्रकाशने ऑनलाईन खरेदीसाठी उपलब्ध करुन देणेत आलेली आहे.

संस्थान व्यवस्थापनामार्फत श्री साईसत्चरित्र मल्याळम्, काश्मिरी व जर्मन भाषेत प्रसिध्द तसेच श्री साईनाथ स्तवनमंजिरी पंजाबी भाषेत प्रकाशित करणेचे प्रस्तावित आहे.

माहिती तंत्रज्ञान विभाग

विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन कार्यालयीन कामकाजात गती व अचूकता यावी, वेळेची व मानवी श्रमांची बचत व्हावी यादृष्टीने संगणकीय कार्यप्रणाली कार्यान्वीत करण्यात आलेली असून, सर्व कार्यालये संगणक कार्यप्रणालीव्दारे एकमेकांशी जोडण्यात आलेली आहेत. सध्या संगणकीय कार्यप्रणालीव्दारे देणगी कार्यालयात देणगी स्वीकारणे, अंतर्गत दूरध्वनी योजनेंतर्गत सर्व कार्यालये जोडणे, संगणकीय कार्यप्रणालीचे सुसुत्रीकरण व नियंत्रण करणे आदि कामे केली जातात.

माहिती तंत्रज्ञान विभागामार्फत श्री साईबाबांच्या जीवनकार्याविषयी व विश्वस्तव्यवस्थेच्या कार्यपध्दतीविषयी अधिकृत माहिती देणारी www.sai.org.in इंग्रजी, मराठी व हिंदीतील वेबसाईट (संकेतस्थळ) सुरु करण्यात आलेली आहेत. माहिती तंत्रज्ञान विभागामार्फत भक्तांना पुरविणेत येणाऱ्या सुविधा :

०१. श्रीं ची ऑनलाईन दर्शन सुविधा उपलब्ध करुन देणेत आली असून, दररोज साधारणतः १२ ते १५ हजार साईभक्त संकेतस्थळास भेट देतात.

०२. संस्थान प्रकाशीत दहा भाषांतील श्री साईसत्चरित्र संकेतस्थळावर उपलब्ध

०३. मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम, संस्थानच्या विविध सेवा-सुविधा, देणगीबाबतची माहिती, शिर्डी दर्शन, रेल्वे वेळापत्रक आदि माहिती उपलब्ध

०४. संस्थानचे अधिकृत वेबसाईटव्दारे जगातील कोणत्याही देशातून, त्या देशाचे चलनात ऑनलाईन देणगी स्वीकारणेची सुविधा सुरु करणेत आलेली आहे.

०५. साई मंदिरातील Live Darshan ही सुविधा टाटा-स्काय या डीटीएच सेवा पुरविणाऱ्या कंपनीमार्फत, टाटा-स्कायची सेवा घेणाऱ्या ग्राहकांसाठी दूरचित्रवाणी व संकेतस्थळावर उपलब्ध करुन देण्यात आलेले आहे. तसेच टीव्ही-९ या टी. व्ही. चॅनलवरही सदर सुविधा उपलब्ध करुन देणेत आलेली आहे.

विश्वस्तव्यवस्थेचे दैनंदिन कार्यालयीन कामकाज पार पाडणेसाठी मंदिर व मंदिर परिसरात असलेली विविध कार्यालये अत्याधुनिक अशा डिजीटल अंतर्गत दूरध्वनी यंत्रणेव्दारे एकमेकांशी जोडण्यात आलेली आहेत. तसेच मा.व्यवस्थापन समिती, अधिकारी व इतर कर्मचारी वर्ग यांचेमध्ये कामकाजाचा समन्वय राहावा, संबंधित अधिकारी / कर्मचारी यांचेशी त्वरीत संपर्क साधून तातडीने कामे व्हावीत या दृष्टीने भ्रमणदूरध्वनी योजना (Group Mobile System) कार्यान्वीत करण्यात आलेली आहे.

साईभक्तांना सुलभ व सुरळीत सेवा उपलब्ध व्हाव्यात, प्रशासकीय कामांमध्ये अचूकता व गती यावी, त्याचे व्यवस्थापन पारदर्शक पध्दतीने व्हावे याकरीता अद्यायवत संगणकीय जाळे विकसित करणेचा साईटेक् प्रकल्प हा अंदाजे रक्कम रुपये २१.८७ कोटी मात्र खर्च असलेला प्रकल्प आऊटसोर्सिंग पध्दतीने Cognizant Technology Solutions Ltd., Pune यांचे सहाय्याने हाती घेणेत आला आहे.

या साईटेक् प्रकल्पाव्दारे संस्थानची सर्व निवासस्थाने, श्री साई प्रसादालय, साई आश्रम प्रकल्प भाग १ व २, शैक्षणिक संकुल, रुग्णालये इत्यादी सर्व परिसरामध्ये संगणकीय जाळे उभारण्यात आलेले आहे. संस्थानच्या विविध विभागांसाठी आवश्यक ३६ संगणकीय आज्ञावली, डेटा सेंटर, डेटा रिकव्हरी सेंटर, संगणकीय साहित्य देखभाल दुरुस्ती कक्ष आदि तयार करणेत येत आहेत. याव्यतिरिक्त वायफाय, वायमॅक्स या सारख्या आधुनिक तंत्रज्ञानाव्दारे संस्थानचे मुंबई येथील शाखा कार्यालयासह, सिकंदराबाद, चेन्नई, बंगलोर, दिल्ली इत्यादी ठिकाणची माहिती सुविधा केंद्रे शिर्डी कार्यालयाशी जोडण्यात आलेली आहेत. सर्वात महत्वाचे, www.online.sai.org.in या संकेतस्थळाव्दारे जगातील साईभक्तांना घरबसल्या निवास, दर्शन, आरती आदि सुविधांचे आरक्षण करता येईल तसेच देणगीही जमा करता येणार आहे.

पाणीपुरवठा विभाग

अहमदनगर जिल्हा आणि प्रामुख्याने जिल्ह्याचा उत्तर भाग पर्जन्यमान कमी असल्यामुळे पाण्याच्या बाबतीत दुष्काळी समजला जातो. श्री क्षेत्र शिर्डी सारख्या पवित्र तीर्थक्षेत्री श्रीसाईभक्तांना स्वच्छ व निर्मळ पाणी उपलब्ध करुन देण्यासाठी श्री साईबाबांच्या आशीर्वादाने संस्थान व्यवस्थापनाने सन १९९५ मध्ये सुमारे १ कोटी रुपये गुंतवून राज्य शासनाच्या सहकार्याने स्वतंत्र व परिपूर्ण अशी ३३२ दशलक्ष लिटर्स साठवण क्षमतेची शिर्डी संस्थान-कनकुरी-पिंपळवाडी पाणी पुरवठा योजना कार्यान्वीत केली आहे.

या पाणीपुरवठा योजनेअंतर्गत मौजे कनकुरी, तालुका राहाता शिवारात ०३ साठवण तलाव असून त्यांची साठवणुक क्षमता ९० दशलक्ष लिटर्स, २२७ दशलक्ष लिटर्स व १५ दशलक्ष लिटर्स अशी आहे.

या पाणीपुरवठा योजनेस नाशिक पाटबंधारे विभाग, नाशिक यांचेकडून अहवाल सालात २००.८२ कोटी लिटर्स पाणीपुरवठा करणेत आलेला असून, त्यापोटी संस्थानने पाटबंधारे विभागाचे मागणीनुसार रक्कम रुपये १०.६६ लक्ष मात्र पाणीपट्टी कर शासनाकडे भरलेला आहे. या पाणीपुरवठा योजनेतून कनकुरी व पिंपळवाडी या गावासह संस्थानच्या विविध भक्तनिवास इमारती, प्रसादालय, रुग्णालये व कर्मचारी निवासस्थाने इत्यादींना प्रतिदिनी ४० ते ४५ लाख लिटर्स स्वच्छ व शुध्द सुरक्षित पिण्याचे पाणी अखंड पुरविण्यात येत आहे.

स्वच्छ व शुध्द पाणीपुरवठा करणेसाठी संस्थानमार्फत ब्लिचिंग पावडर, ॲलम (तुरटी) व क्लोरीन गॅस योग्य प्रमाणात वापरणेत येत आहे. या योजनेंतर्गत पुरवठा करण्यात येणाऱ्या पाण्याचे विभागांतर्गत यंत्रणेव्दारे तसेच शासनाच्या आरोग्य विभागाच्या प्रयोगशाळेमध्ये नियमीत तपासणी करणेत येते.

तसेच रुग्णालये, व्दारावती निवासस्थान परिसरात वापरणेत येणाऱ्या पाण्यावर सांडपाणी प्रक्रिया प्रकल्पाव्दारे प्रक्रिया (रिसायकलिंग) करणेत येऊन, त्याचा साईनगर व व्दारावती परिसरातील बगीचासाठी पुनरवापर करणेत येतो. अशाच प्रकारे साईआश्रम प्रकल्पांमध्येही वापरणेत येणाऱ्या पाण्याचे रिसायकलींग करुन ते प्रसाधनगृहातील फ्लशसाठी वापरण्याचे नियोजन आहे.

गेल्या काही वर्षात साईबाबांच्या दर्शनासाठी शिर्डीत येणाऱ्या साईक्तांच्या संख्येत वाढ झालेली आहे व येथूनपुढेही अशीच वाढ होण्याची शक्यता आहे. त्यासाठी संस्थानने व्दारावती व साईआश्रम प्रकल्प १ व २ हे निवासी प्रकल्प भक्तांच्या तात्पुरत्या निवासव्यवस्थेसाठी उपलब्ध करुन दिलेले आहेत, तसेच एकाचवेळी ५००० साईभक्त प्रसादभोजनाचा लाभ घेऊ शकतील असे श्री साई प्रसादालय कार्यान्वीत केलेले आहे. या सर्वांसाठी पाण्याची फार मोठया प्रमाणावर गरज भासणार आहे. त्यासाठी संस्थानने महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाचे माध्यमातून कार्यवाही सुरु केली आहे.

बगीचा विभाग

या विभागामार्फत संस्थानच्या हद्दीत व मंदीर परिसरामध्ये असलेले वृक्ष, नारळाची झाडे, बगीचा, फुलझाडे व लॉन यांची निगा राखून परिसर सुशोभित करण्यात येत आहे. बगीचा विभागात गुलाब गार्डन, ग्रीन हाऊस इत्यादी तयार केलेली असून मंदिरास लागणारी फुले याच बगीचामधून उपलब्ध होत आहेत.

बगीचा विभागामार्फत व्दारावती भक्तनिवास परिसरात नयनरम्य बगीचा विकसित करणेत आला असून, यामध्ये मुलांसाठी विविध प्रकारची खेळणी उपलब्ध करुन देणेत आली आहे. या बगीचामध्ये सुश्राव्य संगीताच्या श्रवणात सर्व वयोगटातील ग्रामस्थ, कर्मचारी व साईभक्त फिरणे, व्यायाम करणे आदि प्रकारांचा आनंद दररोज लुटतात.

राहाता नगरपरिषद, शिर्डी नगरपंचायत व संस्थान यांचे संयुक्त विद्यमाने १५ मेट्रीक टन क्षमतेचा घनकचरा विघटन प्रकल्प कार्यान्वीत केला असून, हा प्रकल्प कार्यान्वीत करुन संस्थानने सामाजिक बांधिलकी जोपासली आहे.

विद्युत विभाग

मंदिर व मंदिर परिसरासह संपूर्ण संस्थान परिसरातील निवासस्थान इमारती, धर्मशाळा, रुग्णालये, कर्मचारी वसाहत आदि ठिकाणी महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण कंपनीतर्फे पुरविण्यात येणाऱ्या वीज वितरणावर विद्युत विभागामार्फत नियंत्रण व संचलन ठेवले जाते. वीज वितरण कंपनीचा वीज पुरवठा खंडीत झालेस विद्युत विभागामार्फत संस्थान परिसरात विविध ठिकाणी विविध क्षमतचे एकूण १७ विद्युत जनित्रे कार्यान्वीत असून, त्याव्दारे विनाखंडीत विद्युत पुरवठा करण्यात येत आहे. याव्यतिरिक्त श्री साईंचे नियमित निघणारे रथ-पालखी मिरवणुकीसाठी १५ केव्हीए क्षमतेच्या ०१ स्वतंत्र जनरेटरची सुविधा उपलब्ध करुन देणेत आली आहे. एनर्जी सेव्हींगसाठी सुधारीत यंत्रणा वापर करणेत येत आहे. तसेच पोष्ट भोयरे पठार, तालुका व जिल्हा अहमदनगर येथे रुपये १५.४० कोटी खर्चून २.५ मेगावॅट क्षमतेचा पवन ऊर्जा प्रकल्प कार्यान्वीत केलेला असून, त्याव्दारे अहवाल सालात **४३,६७,७५६ युनिट** वीज ४४निर्मिती करण्यात येऊन महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण कंपनी यांना उपलब्ध करुन देण्यात आलेली आहे. सदर पवन ऊर्जा प्रकल्पाव्दारे सन २०१५-१६ या वर्षात संस्थानला **रुपये २,०१,१२,०३०/- मात्र** इतकी रक्कम वीज विक्रीतून मिळाली आहे.

संस्थान व्यवस्थापनास पवन ऊर्जा प्रकल्प कार्यान्वीत केलेपासून, म्हणजेच माहे ऑगष्ट, २००७ ते माहे मार्च, २०१६ अखेर या कालावधीत **रुपये १६,२३,२८,४८५/- मात्र** इतकी रक्कम पवन ऊर्जेपासून निर्माण झालेल्या वीज विक्रीतून मिळालेली आहे.

मेकॅनिकल विभाग

मंजूर आकृतीबंधानुसार, मेकॅनिकल विभाग हा नुकताच नव्याने सुरु करणेत आलेला असून, या विभागामार्फत संस्थान आस्थापनेवरील विविध विभागांकडे असणारे तांत्रिक साहित्य जसे वातानुकुलित यंत्रे, लिफ्टस्, प्रसादालय विभागाकडील मशिनरी, बायोगॅस प्रकल्प, गॅस टँन्क आदि मशिनरींची उभारणी, देखभाल-दुरुस्ती इत्यादी कामे करणेत येत आहेत.

बांधकाम विभाग

संस्थान परिसरातील सर्व इमारतींची देखभाल-दुरुस्ती करणे, बांधकामाची विकासात्मक कामे हाती घेऊन ती पूर्णत्वास नेणे आदि कामे बांधकाम विभागामार्फत केली जातात. सध्या या विभागामार्फत संस्थान परिसर व अनुदान तत्वावर शिर्डी गांवात विविध विकासकामे सुरु असून, त्यावर नियंत्रण ठेवणे, त्यांचे नियोजन करणे आदि कामे बांधकाम विभागामार्फत केली जात आहेत. सुरु असलेल्या विकासकामांची माहिती स्वतंत्ररित्या दिली आहे.

वाहन विभाग

श्री साईभक्त, विद्यार्थी, रुग्ण, अधिकारी व इतर कर्मचारी वर्गास वाहन विभागामार्फत वेगवेगळ्या वाहनांद्वारे सेवा दिली जाते. वाहन विभागाकडे असलेल्या वाहनांपैकी ११ बसेस मंदिर ते श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान व श्री साई प्रसादालय परिसर अशी विनाशुल्क वाहतूक सुविधा साईभक्तांसाठी पूर्णवेळ उपलब्ध करुन देण्यात आलेल्या आहेत. संस्थानच्या शैक्षणिक संकुलात शिक्षण घेणाऱ्या परिसरातील व ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांची ने-आण करण्याकरीता नाममात्र शुल्क आकारुन 13 स्कूल बसेस उपलब्ध करवून देण्यांत आलेल्या आहेत.

संस्थानच्या श्री साईनाथ व श्री साईबाबा सुपर स्पेशालिटी रुग्णालयातील रुग्णांच्या सोयी-सुविधेसाठी रुग्णवाहिका व शववाहिका नाममात्र दराने उपलब्ध करुन दिल्या जातात.

यासाठी स्वतंत्ररित्या वाहन विभाग कार्यरत असून, या विभागाकडे, कार्यालयीन कामकाजाकरीता १३ वाहने, रुग्णांलयासाठी ०९ रुग्णवाहिका, ०३ शववाहिका व ०१ मोबाईल मेडिकल व्हॅन, शैक्षणिक संकुलासाठी १३ बसेस, भक्तांच्या सुविधेसाठी ११ बसेस, मालवाहतुकीकरीता लहान-मोठी २० वाहने, ०५ ट्रॅक्टर (०६ ट्रेलर व ०१ वॉटर टँकरसह), क्रेन ०१, टॉयलेट व्हॅन ०१, कॅश व्हॅन ०१, जेटमशिनसह वाहन ०१, ओझोन कंपनीचे सक्शन मशिनसह ट्रेलर, थ्री व्हिलर रिक्षा ०१, दुचाकी वाहने ०९ अशी विविध वाहने उपलब्ध आहेत.

या व्यतिरिक्त साई आश्रम निवासस्थान प्रकल्पाचा परिसर मोठा असल्याने, वृध्द-अपंग भक्तांच्या सोयी-सुविधेसाठी बॅटरीवर चालणारी ०४ वाहने (इलेक्ट्रीक कार) उपलब्ध करुन देणेत आलेल्या आहेत. अशा प्रकारे वाहन विभागाकडे सर्व प्रकारची वाहने मिळून एकुण १०७ वाहने उपलब्ध आहेत.

खरेदी विभाग

या विभागामार्फत प्रसादालय, लाडू प्रसाद निर्मिती, कॅन्टीन या विभागांसाठी तसेच इतर विविध विभागांना आवश्यक असणाऱ्या मालाची वार्षिक खरेदी करणेसाठी विहीत पध्दतीने निविदा / दरपत्रके, ई-निविदा यांची मागणी करुन पारदर्शकपणे कार्यवाही करण्यात येते. त्यामुळे साईभक्तांना अखंडपणे प्रसाद भोजन, प्रसाद लाडू व कॅन्टीन सुविधा पुरविल्या जातात.

यामध्ये प्रामुख्याने प्रसादालयासाठी लागणारा दैनंदिन किराणा माल, गावरान तूप, विद्युत, पाणीपुरवठा व बांधकाम विभागांना दैनंदिन देखभाल दुरुस्तीसाठी आवश्यक असणारे साहित्य, दैनंदिन कार्यालयीन कामकाजासाठी आवश्यक असणारे स्टेशनरी, फर्निचर इत्यादी साहित्य यांचा समावेश आहे.

वरीलप्रमाणे भांडार विभागाच्या समन्वयाने खरेदी केलेल्या तेल, तूप व इतर किराणा मालाची शासकीय प्रयोगशाळा अहमदनगर, नाशिक येथून वेळोवेळी तपासणी करण्यात येते.

भांडार विभाग

या विभागामार्फत संस्थानच्या प्रसादालयासाठी आवश्यक गहू, हरभरा, तांदूळ, तूप व इतर किराणा माल तसेच अन्य विभागांसाठी आवश्यक विद्युत साहित्य, स्टेशनरी, पुस्तके, फोटो, कॅलेन्डर्स, सीडी/डिव्हीडी, स्वच्छता साहित्य आदिंची योग्य प्रकारे साठवणूक करुन, वेळोवेळी आवश्यकतेनुसार संबंधित विभागांना त्यांचे मागणीप्रमाणे पुरविण्यात येते.

संस्थानच्या प्रसादालय विभागासाठी मुख्यतः खरेदी केलेल्या गहू, तांदूळ, हरबरा, तेल, तूप, दाळी व इतर किराणा माल, प्रकाशने विभागांकडील विविध साईचरित्र व इतर पुस्तके, सीडी / डीव्हीडी, विविध प्रकारचे फोटो, आरोग्य, बांधकाम, बगीचा, विद्युत विभागासाठी आवश्यक विविध साहित्य व सर्व विभागांसाठी आवश्यक स्टेशनरी इत्यादी साहित्याची योग्य प्रकारे साठवणूक करणेसाठी संस्थानने शिर्डी येथील सर्व्हे नंबर १२४/१ पैकी मधील जागेत ४००० मेट्रिक टन साठवण क्षमतेचे गोडाऊन बांधलेले आहे. तसेच दैनंदिन वापरातील माल व इतर साहित्य साठवणूकीसाठी साईप्रसाद निवासस्थाने परिसरात १००० मेट्रिक या क्षमतेचे गोडाऊन उपलब्ध आहे.

आरोग्य विभाग

या विभागामार्फत संस्थान परिसरात २४ तास स्वच्छता रहावी, या दृष्टीने दैनंदिन कामकाजाचे नियोजन करणेत आलेले आहे. दैनंदिन **१५७ स्थायी व १९५ कंत्राटी कर्मचाऱ्यांमार्फत** संस्थान परिसराची स्वच्छता करण्यात येते. तसेच साईभक्तांचे आरोग्याचे दृष्टीने शिर्डी शहरात ही स्वच्छता राखणेकामी शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी यांना काही प्रमाणात संस्थान मदत करीत असते. त्यामुळे एकूणच शिर्डी व संस्थान परिसरातील स्वच्छतेमुळे भक्तांचे निश्चितच समाधान होते. श्री साई प्रसादालय, साईबाबा व साईनाथ रुग्णालये, व्दारावती निवासस्थान, साईआश्रम भक्तनिवास व साई धर्मशाळा येथील स्वच्छता आऊटसोर्सिंग पध्दतीने कंत्राटदारामार्फत करण्यात येते.

कामगार विभाग

या विभागामार्फत संस्थान कर्मचाऱ्यांच्या रजा, सुट्टया, गैरवर्तन, कर्मचारी विषयक न्यायालयीन कामकाजासह कंत्राटी कर्मचारीविषयक कामकाज पाहिले जाते. तसेच वेळोवेळी कंत्राटदार नियुक्ती व त्यांचेमार्फत संस्थानच्या विविध विभागांना आवश्यकतेनुसार कंत्राटी कर्मचारी पुरवून संस्थानचे दैनंदिन कामकाज सुरळीत पार पडेल याची दक्षता घेणेत येते.

संस्थान कर्मचा-यांचे संबंधीत एकुण **४२** कामगार न्यायालयीन दावे विविध न्यायालयात न्यायप्रविष्ठ असून, त्याबाबत कामगार विभागामार्फत संस्थान वकिलांशी समन्वय साधून कार्यवाही करणेत येत आहे.

अभिलेख कक्ष

या विभागामार्फत संस्थानचे विविध रेकॉर्ड, फाईल्स, दस्तऐवज शासकीय नियमानुसार अ, ब, क व ड प्रकारात जतन करुन ठेवणेत येतात. तसेच महत्वाचे कागदपत्रांचे स्कॅनिंग करुन डिजीटल पध्दतीने जतन करणेचे काम सुरु करणेत आलेले आहे. कागदपत्रे जतन करणेसाठी आवश्यक ती उपाययोजना करणेत आलेली आहे. तसेच संस्थानच्या विविध विभागांच्या निरुपयोगी, खराब वस्तू / साहित्य ई-निविदा मागवून उच्चतम दर देऊ केलेल्या निविदाधारकांस विक्री करणेत येते. गेल्या ०३ अहवाल वर्षामध्ये विविध निरुपयोगी साहित्य विक्री पोटी प्राप्त झालेल्या रक्कमेचा तपशील खालीलप्रमाणे –

अ.नं.	कालावधी (वर्ष)	कालावधी (वर्ष)
०१	सन २०१३-१४	३४,७७,८३७/-
०२	सन २०१४-१५	३७,४८,१२९/-
०३	सन २०१५-१६	३८,४३,४१४/-

ध्वनीक्षेपण विभाग

या विभागामार्फत साई मंदिरात होणाऱ्या सर्व आरत्या व इतर कार्यक्रमांचे ध्वनीक्षेपण करणे. तसेच दर्शन रांगा व परिसरातील साईभक्तांच्या सोयीसाठी कार्यान्वीत करणेत आलेल्या सीसीटीव्ही यंत्रणेव्दारे समाधी मंदीरातील कार्यक्रम दाखविणेत येतात. तसेच संस्थान परिसरात भक्तांसाठी सूचना केंद्र चालविणेत येत आहे.

सीसीटीव्ही कक्ष

मंदिर व मंदिर परिसरात भक्तांचे सुरक्षेसाठी व आपातकालीन परिस्थितीत त्वरेने उपाययोजना करता यावी म्हणून सीसीटीव्ही यंत्रणा कार्यान्वीत करणेत आलेली आहे. या यंत्रणेत १२ पीटीझेड कॅमे-यासह एकुण १०१ सीसीटीव्ही कॅमेरे तसेच परिसरातील सुरक्षेसाठी १३ डीएफएमडी, ११ टर्नस्टाईल,०२ बॅगेज स्कॅनर,२५ वॉकीटॉकी, ५० हॅन्ड मेटल डिटेक्टर या साहित्यासह इतर संगणकीय साहित्य बसविणेत आलेले आहे. याव्यतिरिक्त श्रीं चे दर्शनाकरीता येणारे दैनंदिन भक्तांची संख्या मिळणेकामी दर्शनरांगेत People Counting CCTV यंत्रणा कार्यान्वीत करणेत आलेली आहे. या सीसीटीव्ही यंत्रणाचा मुख्य नियंत्रण कक्ष मंदिर परिसरातील गुरुस्थान समोरील इमारतीत तयार करणेत आलेला असून, हा नियंत्रण कक्ष २४ तास कार्यान्वीत ठेवणेत आलेला आहे. तसेच सीसीटीव्ही कक्षामार्फत महत्वाचे कार्यक्रमाचे, प्रसंगाचे, बैठकांचे फोटोग्राफी व व्हिडिओ शुटींग केले जाते.

विधी विभाग

या विभागामार्फत संस्थानच्या विविध न्यायालयातील दाव्यांचे कामकाज पहाणे, विविध विभागांना कराव्या लागणाऱ्या करारांचे मसुदे तयार करुन देणे, तपासून देणे, भक्तांना सोयी-सुविधा उपलब्ध करुन देणेसाठी संस्थान परिसरातील उपलब्ध असलेले दुकान गाळे लिलाव पध्दतीने भाडे तत्वावर उपलब्ध करणे आदि कामे केली जातात तसेच संस्थानच्या सर्व स्थावर मालमत्तेचे अद्ययावत रेकॉर्ड ठेवणेत येते. मा. न्यायालयाने नियुक्त केलेली मा. त्रिसदस्यीय समिती संस्थान व्यवस्थापनाचे दैनंदिन कामकाज पाहत असल्याने, या समितीचे निर्णयानुसार विविध कामांसाठी मा. न्यायालयाची मंजुरी घेणेचे काम विधी विभागामार्फत करणेत येत आहे.

विधी विभागामार्फत सन २०१५-१६ या अहवाल सालात, मा.उच्च न्यायालय, मुंबई यांचे औरंगाबाद खंडपीठापुढे त्यांचेच निर्देशानुसार व मा. त्रिसदस्यीय समितीचे मान्यतेने रुपये १० लाखापुढील खर्चाचे प्रकल्पांना / प्रस्तावांना मान्यता मिळणेसाठी एकुण ७४ दिवाणी अर्ज दाखल करणेत आले, त्यापैकी ६४ दिवाणी अर्ज निकाली निघून, १० दिवाणी अर्जांवर सुनावणी सुरु आहे.

याव्यतिरिक्त विधी विभागामार्फत, विविध न्यायालयांपुढे संस्थानने दाखल केलेले ०८ व संस्थान विरुध्द दाखल झालेले ४२ दावे असे एकुण ५० न्यायालयीन दाव्यांचे कामकाजाबाबत संस्थान वकिलांशी समन्वय साधून कार्यवाही सुरु आहे.

मालमत्ता विभाग

संस्थान मालकीचे जंगम व स्थावर मालमत्तेचे जतन व संरक्षण व्हावे, संस्थान व्यवस्थापनास विकास कामांचे दृष्टीने आवश्यक जमिनीचे संपादन करता यावे, जमीन महसूल विषयक बाबींमध्ये सुसुत्रीकरण व्हावे म्हणून मा. त्रिसदस्यीय समितीचे मान्यतेने, बांधकाम विभागाचे अंतर्गत कार्यरत असणा-या भूसंपादन कक्षासह विधी विभागाकडील जमीन महसुल विषयक कामे एकत्रित करुन स्वतंत्र मालमत्ता विभाग दिनांक १९ नोव्हेंबर, २०१४ पासून कार्यरत करणेत आला. सध्या या विभागांमार्फत जमीन महसुलासह भूसंपादनविषयक सर्व कामे पार पाडली जात आहेत. सध्या या विभागामार्फत ०३ भूसंपादन प्रस्तावांवर कार्यवाही सुरु असुन, याकामी मा. भूसंपादन अधिकारी यांचेकडेस भूसंपादनापोटी आगाऊ अनामत रक्कम भरणेत आलेली आहे.

तसेच अहवाल सालात, शिर्डी वाढीव विकास आराखडयातील संस्थानसाठी आरक्षित असलेले खालीलप्रमाणे क्षेत्र (जमीन) मा. व्यवस्थापन समितीचे व मा. उच्च न्यायालयाचे आदेशानुसार थेट खरेदी करणेत आलेले आहे. त्याचा तपशील –

अ.नं.	गांव	आरक्षण क्रमांक	आरक्षणाचा हेतू	आरक्षित क्षेत्र हेक्टर-आर	खरेदी केलेले क्षेत्र हेक्टर-आर	रक्कम रुपये
०१	शिर्डी	२२	शैक्षणिक	०६-५५	०२-१७	१८,८७,९०,०००/-
०२	शिर्डी	०७	शैक्षणिक	०२-००	०१-२०	१०,४४,००,०००/-
			एकूण	**०८-५५**	**०३-३७**	**२९,३१,९०,०००/-**

विधी विभाग

या विभागामार्फत संस्थानच्या विविध न्यायालयातील दाव्यांचे कामकाज पहाणे, विविध विभागांना कराव्या लागणाऱ्या करारांचे मसुदे तयार करुन देणे, तपासून देणे, भक्तांना सोयी-सुविधा उपलब्ध करुन देणेसाठी संस्थान परिसरातील उपलब्ध असलेले दुकान गाळे लिलाव पध्दतीने भाडे तत्वावर उपलब्ध करणे आदि कामे केली जातात तसेच संस्थानच्या सर्व स्थावर मालमत्तेचे अद्ययावत रेकॉर्ड ठेवणेत येते. मा. न्यायालयाने नियुक्त केलेली मा. त्रिसदस्यीय समिती संस्थान व्यवस्थापनाचे दैनंदिन कामकाज पाहत असल्याने, या समितीचे निर्णयानुसार विविध कामांसाठी मा. न्यायालयाची मंजुरी घेणेचे काम विधी विभागामार्फत करणेत येत आहे.

विधी विभागामार्फत सन २०१५-१६ या अहवाल सालात, मा.उच्च न्यायालय, मुंबई यांचे औरंगाबाद खंडपीठापुढे त्यांचेच निर्देशानुसार व मा. त्रिसदस्यीय समितीचे मान्यतेने रुपये १० लाखापुढील खर्चाचे प्रकल्पांना / प्रस्तावांना मान्यता मिळणेसाठी एकुण ७४ दिवाणी अर्ज दाखल करणेत आले, त्यापैकी ६४ दिवाणी अर्ज निकाली निघून, १० दिवाणी अर्जांवर सुनावणी सुरु आहे.

याव्यतिरिक्त विधी विभागामार्फत, विविध न्यायालयांपुढे संस्थानने दाखल केलेले ०८ व संस्थान विरुध्द दाखल झालेले ४२ दावे असे एकुण ५० न्यायालयीन दाव्यांचे कामकाजाबाबत संस्थान वकिलांशी समन्वय साधून कार्यवाही सुरु आहे.

मालमत्ता विभाग

संस्थान मालकीचे जंगम व स्थावर मालमत्तेचे जतन व संरक्षण व्हावे, संस्थान व्यवस्थापनास विकास कामांचे दृष्टीने आवश्यक जमिनीचे संपादन करता यावे, जमीन महसूल विषयक बाबींमध्ये सुसुत्रीकरण व्हावे म्हणून मा. त्रिसदस्यीय समितीचे मान्यतेने, बांधकाम विभागाचे अंतर्गत कार्यरत असणा-या भूसंपादन कक्षासह विधी विभागाकडील जमीन महसुल विषयक कामे एकत्रित करुन स्वतंत्र मालमत्ता विभाग दिनांक १९ नोव्हेंबर, २०१४ पासून कार्यरत करणेत आला. सध्या या विभागांमार्फत जमीन महसुलासह भूसंपादनविषयक सर्व कामे पार पाडली जात आहेत. सध्या या विभागामार्फत ०३ भूसंपादन प्रस्तावांवर कार्यवाही सुरु असुन, याकामी मा. भूसंपादन अधिकारी यांचेकडेस भूसंपादनापोटी आगाऊ अनामत रक्कम भरणेत आलेली आहे.

तसेच अहवाल सालात, शिर्डी वाढीव विकास आराखडयातील संस्थानसाठी आरक्षित असलेले खालीलप्रमाणे क्षेत्र (जमीन) मा. व्यवस्थापन समितीचे व मा. उच्च न्यायालयाचे आदेशानुसार थेट खरेदी करणेत आलेले आहे. त्याचा तपशील –

अ.नं.	गांव	आरक्षण क्रमांक	आरक्षणाचा हेतू	आरक्षित क्षेत्र हेक्टर-आर	खरेदी केलेले क्षेत्र हेक्टर-आर	रक्कम रुपये
०१	शिर्डी	२२	शैक्षणिक	०६-५५	०२-१७	१८,८७,९०,०००/-
०२	शिर्डी	०७	शैक्षणिक	०२-००	०१-२०	१०,४४,००,०००/-
			एकूण	**०८-५५**	**०३-३७**	**२९,३१,९०,०००/-**

१०. श्री साई प्रसादालयात भक्तांना अत्यंत नाममात्र दरात प्रसाद भोजन वितरीत केले जात असल्याने, अनेक भक्त प्रसादालयात अन्नदान करणेची इच्छा व्यक्त करतात. अशा इच्छुक भक्तांसाठी मोफत प्रसाद भोजन योजनेअंतर्गत उत्सव कालावधीतील एका दिवसासाठी रुपये ८ लाख मात्र व वर्षातील इतर दिवसांसाठी एक दिवसासाठी रुपये ४ लाख मात्र देणगी रक्कम भरुन अन्नदान करणेची सुविधा उपलब्ध करुन देणेत आलेली आहे. या योजनेअंतर्गत साईभक्तांनी सन २०१५-१६ मध्ये रुपये ८,१९,१५,४६५/- मात्र इतकी रक्कम जमा केली आहे.

११. अहवाल सालात, राष्ट्रीय सफाई कर्मचारी आयोग, नवी दिल्ली यांचे सूचना-वजा-मार्गदर्शनानुसार, आरोग्य विभागाकडील स्वच्छता कर्मचा-यांसाठी लॉकरसह युनिफॉर्म स्वतंत्र चेजिंग रुम, ठराविक काळानंतर वैद्यकीय तपासणी, स्वच्छता साधनांसह प्रसाधनगृह ईत्यादी जादा सुविधा उपलब्ध करुन देणेत आलेल्या आहेत.

१२. श्री दासगणू महाराजांची ५३ वी पुण्यतिथी दिनांक ०९ डिसेंबर, २०१५ रोजी साजरी करणेत आली, या दिवशी श्री व्दारकामाई मंदिर परिसरातील खुल्या जागेत साईभक्त व ग्रामस्थ यांचे सक्रिय सहभागातून सामुहिक स्तवनमंजिरीचा पाठ संपन्न झाला.

१३. दिनांक १५ ऑगष्ट, २०१५ ते दिनांक २३ ऑगष्ट, २०१५ अखेर **श्री साईसत्चरित्र पारायण सोहळा** साजरा करणेत आला.

१४. दिनांक ३१ डिसेंबर, २०१५ रोजी **शिर्डी महोत्सव** साजरा करणेत येऊन, नाताळ व नववर्षारंभाच्या दिवशी श्री साईंचे दर्शनासाठी होणाऱ्या अलोट गर्दीचा विचार करुन, गतवर्षी प्रमाणेच दिनांक ३१ डिसेंबर, २०१५ रोजी श्री साईंचे समाधी मंदिर दर्शनासाठी रात्रभर खुले ठेवणेत आले होते.

१५. दिनांक ०१ ऑगष्ट, २०१५ ते दिनांक 30 सप्टेंबर, २०१५ अखेर श्री क्षेत्र नाशिक व त्र्यंबकेश्वर येथे साजरे करणेत आलेल्या कुंभमेळा सोहळयाचे दरम्यान भक्तांसाठी विनासायास व विनाविलंब श्री साईं समाधीचे दर्शन व्हावे म्हणून प्रसंगानुरुप व्यवस्था करणेत आली.

१६. बगीचा विभागामार्फत अहवाल सालातील तीन ही उत्सवास तसेच गुढीपाडवा, श्री दत्त जयंती, दिपावली उत्सवानिमित्त इच्छुक साईभक्तांकडून समाधी मंदिर व परिसरात देणगीदाखल फुलांची सजावट करणेत आली.

१७. अहवाल सालात, श्री साई सत्यव्रत (सत्यनारायण) महापूजेचा ६०,४५८ भक्तांनी तर श्री अभिषेक पूजेचा १७,०३२ भक्तांनी लाभ घेतला.

१०. श्री साई प्रसादालयात भक्तांना अत्यंत नाममात्र दरात प्रसाद भोजन वितरीत केले जात असल्याने, अनेक भक्त प्रसादालयात अन्नदान करणेची इच्छा व्यक्त करतात. अशा इच्छुक भक्तांसाठी मोफत प्रसाद भोजन योजनेअंतर्गत उत्सव कालावधीतील एका दिवसासाठी रुपये ८ लाख मात्र व वर्षातील इतर दिवसांसाठी एक दिवसासाठी रुपये ४ लाख मात्र देणगी रक्कम भरुन अन्नदान करणेची सुविधा उपलब्ध करुन देणेत आलेली आहे. या योजनेअंतर्गत साईभक्तांनी सन २०१५-१६ मध्ये रुपये ८,१९,१५,४६५/- मात्र इतकी रक्कम जमा केली आहे.

११. अहवाल सालात, राष्ट्रीय सफाई कर्मचारी आयोग, नवी दिल्ली यांचे सूचना-वजा-मार्गदर्शनानुसार, आरोग्य विभागाकडील स्वच्छता कर्मचा-यांसाठी लॉकरसह युनिफॉर्म स्वतंत्र चेंजिंग रुम, ठराविक काळानंतर वैद्यकीय तपासणी, स्वच्छता साधनांसह प्रसाधनगृह ईत्यादी जादा सुविधा उपलब्ध करुन देणेत आलेल्या आहेत.

१२. श्री दासगणू महाराजांची ५३ वी पुण्यतिथी दिनांक ०९ डिसेंबर, २०१५ रोजी साजरी करणेत आली, या दिवशी श्री व्दारकामाई मंदिर परिसरातील खुल्या जागेत साईभक्त व ग्रामस्थ यांचे सक्रिय सहभागातून सामुहिक स्तवनमंजिरीचा पाठ संपन्न झाला.

१३. दिनांक १५ ऑगष्ट, २०१५ ते दिनांक २३ ऑगष्ट, २०१५ अखेर **श्री साईसत्चरित्र पारायण सोहळा** साजरा करणेत आला.

१४. दिनांक ३१ डिसेंबर, २०१५ रोजी **शिर्डी महोत्सव** साजरा करणेत येऊन, नाताळ व नववर्षारंभाच्या दिवशी श्री साईंचे दर्शनासाठी होणाऱ्या अलोट गर्दीचा विचार करुन, गतवर्षी प्रमाणेच दिनांक ३१ डिसेंबर, २०१५ रोजी श्री साईंचे समाधी मंदिर दर्शनासाठी रात्रभर खुले ठेवणेत आले होते.

१५. दिनांक ०१ ऑगष्ट, २०१५ ते दिनांक 30 सप्टेंबर, २०१५ अखेर श्री क्षेत्र नाशिक व त्र्यंबकेश्वर येथे साजरे करणेत आलेल्या कुंभमेळा सोहळयाचे दरम्यान भक्तांसाठी विनासायास व विनाविलंब श्री साईं समाधीचे दर्शन व्हावे म्हणून प्रसंगानुरुप व्यवस्था करणेत आली.

१६. बगीचा विभागामार्फत अहवाल सालातील तीन ही उत्सवास तसेच गुढीपाडवा, श्री दत्त जयंती, दिपावली उत्सवानिमित्त इच्छुक साईभक्तांकडून समाधी मंदिर व परिसरात देणगीदाखल फुलांची सजावट करणेत आली.

१७. अहवाल सालात, श्री साई सत्यव्रत (सत्यनारायण) महापूजेचा ६०,४५८ भक्तांनी तर श्री अभिषेक पूजेचा १७,०३२ भक्तांनी लाभ घेतला.

बससेवा –

कुंभमेळा कालावधीत नगर-मनमाड रस्त्यावर " नो व्हेईकल झोन " असल्याने भक्तांचे सोयीसाठी अहमदनगरकडून येणारे भक्तांसाठी साकुरी येथील वाहनतळ क्रमांक ०६ वर व नाशिक-कोपरगाव मार्गे येणारे भक्तांसाठी सावळीविहिर येथील वाहनतळ क्रमांक ० २ वर तात्पुरत्या बसथांब्याची व्यवस्था करणेत आली होती. सदर वाहनतळांवरुन भक्तांना मंदिरात दर्शनासाठी जाणे-येणेकरीता वाहनतळ क्रमांक ०२, ०४ व ०६ वर मोफत बससेवेची व्यवस्था करणेत आली होती. यासाठी महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाच्या १५ बसेस, संस्थानच्या एकूण २२ बसेस व मा. जिल्हाधिकारी, अहमदनगर यांचे आदेशाने अधिग्रहीत केलेल्या शिर्डीमधील खाजगी मालकीच्या ४५ बसेस उपलब्ध करणेत आल्या होत्या.

प्रसादभोजन व्यवस्था –

कुंभमेळा कालावधीत संस्थानने भक्तांचे सोयीकरीता श्री साईप्रसादालयात आवश्यकतेनुसार अतिरिक्त प्रसादभोजन व्यवस्था उपलब्धा केली होती. संस्थानचे विविध भक्तनिवास येथेही अतिरिक्त प्रसाद भोजनव्यवस्था करणेत आली होती. तसेच भक्तांचे सोयीसाठी वाहनतळ क्र. ०१, ०२, ०४, ०६ व ०७ या ठिकाणी राहाता तालुक्यावतील महिला बचत गटांमार्फत अत्यल्प दरात अल्पोपहार स्टॉलची सुविधा निर्माण केलेली होती.

नाष्टापाकिटे व बुंदीप्रसाद पाकिटे विक्री / बुंदीप्रसाद व उदीवाटप व्यवस्थापन –

संस्थानने कुंभमेळा कालावधीत भक्तांचे सोयीकरीता श्री साईप्रसादालय व सर्व वाहनतळे आदि ठिकाणी अत्यल्प दरात अल्पोपहार म्हणून नाष्टा पाकीटांची सोय उपलब्ध करुन दिलेली होती. तसेच कुंभमेळा गर्दीचे कालावधीत भक्तांना विनाअडचण श्रींचा बुंदीप्रसाद उपलब्ध व्हावा यासाठी श्री साईप्रसादालय, व्दारावती भक्तनिवास, वाहनतळ क्रमांक ०२, ०३, ०६ व ०६ या ठिकाणी बुंदीप्रसाद विक्री केंद्राची व श्री साईप्रसादालय, व्दारावती भक्तनिवास व साईआश्रम भक्तनिवास या ठिकाणी उदी वाटप केंद्राची व्यवस्था करणेत आली होती.

आपत्ती, निवारण वाहन व्यवस्थापन –

गर्दीचे काळात निर्माण होणा-या संभाव्य आपत्तीचे अनुमान करुन त्याचे निवारण तसेच व्यवस्थापन करणेसाठी कार्यप्रणाली तयार करणेत आलेली होती. या कार्यप्रणालीचे यशस्वीतेसाठी मंदिर परिसर प्रवेशव्दार क्र. ०२ समोरील रस्त्यावर, साईनगर मैदान, शासकिय विश्रामगृह, मंदिर परिसर प्रवेशव्दार क्र. ०४ शेजारी तसेच वाहनतळ क्र. ०२ व ०६ या ठिकाणी आपत्ती निवारण वाहन स्थानकांची व्यवस्था करणेत आली होती.

डिजीटल स्क्रिन व्यवस्था –

शिर्डी येथे येणा-या प्रत्येक भक्ताला मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रमाचा आनंद घेता यावा या दृष्टीकोनातून संस्थानने शिर्डी शहरात मोक्याच्या ठिकाणासह अतिरिक्त दर्शनरांग, भक्तनिवासस्थाने अशा एकूण १२ ठिकाणी डिजीटल स्क्रिनची व्यवस्था करुन त्यावर मंदिरातील थेट कार्यक्रमाचे प्रक्षेपण दाखविणेची व्यवस्था करणेत आली होती.

निवासव्यवस्था / वाढीव (जादा) निवास व्यवस्था –

संस्थानचे सर्व भक्तनिवासस्थानांसह कुंभमेळा कालावधीत होणा-या गर्दीचे अनुषंगाने भक्तांचे निवासासाठी भक्तनिवास परिसरांमध्ये कापडी / ताडपत्री मंडपे उभारुन तात्पुरते स्वरुपात वाढीव निवासस्थानांची व्यवस्था करणेत आली होती. तसेच वाहनतळ क्र.०२,०४,०५,०६ व ०७ या ठिकाणी भक्तांसाठी तात्पुरते निवारा शेड उभारणेत आले होते.

मुख्य नियंत्रण / उपनियंत्रण कक्ष –

कुंभमेळा कालावधीत कामकाजाच्या सोईचे दृष्टीकोनातून नेमलेले शासकिय-निमशासकिय अधिकारी / कर्मचारी तसेच संस्थानचे अधिकारी / कर्मचारी यांचेतील कामकाजाच्या समन्वयातून जुने प्रसादालय इमारतीमध्ये मुख्य नियंत्रण कक्ष कार्यान्वीत करणेत आला होता. तसेच वाहनतळांवर उपलब्धा सोयी सुविधा व इतर माहिती भक्तांना तात्काळ उपलब्ध होण्याचे दृष्टीकोनातून सर्व वाहनतळांवर उपनियंत्रण कक्ष कार्यान्वीत करणेत आले होते.

हेल्पलाईन सुविधा -

कुंभमेळा कालावधीत उपलब्ध केलेल्या सोयी-सुविधा व त्यांचे नियोजन याची माहिती भक्तांना तात्काळ उपलब्ध होण्याच्या दृष्टीकोनातून संस्थानचे दूरध्वनी क्रमांक ७७२००७७२०३ या क्रमांकावर हेल्पलाईन सुविधा उपलब्ध करुन देणेत आली होती.

सन २०१५ मध्ये श्री क्षेत्र नाशिक-त्र्यंबकेश्वर येथील सिंहस्थ कुंभमेळा उत्सव कालावधीत शिर्डी येथे श्री साई समाधी दर्शनासाठी येणारे भक्तांना सुलभतेने दर्शन, प्रसाद, निवासव्यवस्था व इतर मुलभूत सुविधा उपलब्ध व्हाव्यात म्हणून वर नमुद केलेप्रमाणे उपलब्ध करुन देणेत आलेल्या अनुषंगिक सोयी-सुविधांसाठी संस्थान व्यवस्थापनामार्फत रक्कम रुपये १०,३३,०२,१२९/- मात्र खर्च करणेत आला.

इतर उपक्रम - रुग्णालये

अधिनियमातील कलम १७ व २१ मधील तरतुदीस अनुसरुन, विश्वस्तव्यवस्थेच्या ध्येय-धोरणांशी सुसंगत राहून, संस्थानने श्री साईबाबांची शिकवण व बाबांनी त्यांचे हयातीत गरीब व गरजूंची केलेली रुग्णसेवा लक्षात घेऊन बाबांचा रुग्णसेवेचा वारसा पुढे चालू ठेवण्यासाठी शिर्डी व परिसरातील ग्रामीण भागातील सर्वसामान्य, गोर-गरीब जनतेला वैद्यकीय सेवा उपलब्ध व्हाव्यात यासाठी साईनाथ रुग्णालय तसेच गंभीर आजारावरील उच्च दर्जाचे उपचारांचे सोयीसाठी श्री साईबाबा सुपर स्पेशालिटी हॉस्पीटल सुरु केलेले आहे. त्यांची थोडक्यात माहिती पुढीलप्रमाणे :

श्री साईनाथ रुग्णालय,शिर्डी
SHRI SAINATH HOSPITAL

गरीब व गरजू रुग्णांची सेवा हे बाबांच्या शिकवणीतले एक मोठे तत्वज्ञान आहे आणि त्यालाच अनुसरुन श्री साईबाबा संस्थान, शिर्डी ने १९६४ साली **" श्री साईनाथ रुग्णालय "** सुरु केले आहे.

शिर्डी व शिर्डी शहराच्या जवळपास चांगली वैद्यकीय सेवा उपलब्ध नव्हती. श्री साईनाथ रुग्णालयामुळे अशी वैद्यकीय गरज पूर्ण करण्यात आली आहे. गरीब आणि गरजू रुग्णांसाठी अत्यल्प दरात वैद्यकीय सेवा येथे दिली जाते. सध्या रुग्णालयात विविध विभागांतर्गत ३०० खाटा उपलब्ध असून, यामध्ये ०८ खाटांच्या अतिदक्षता विभागाचाही समावेश आहे. तसेच ०२ सुसज्ज ऑपरेशन थिएटरची सुविधा उपलब्ध करुन देणेत आली आहे.

(०१) रुग्णालयातील सेवा

या अत्याधुनिक तंत्रज्ञान व उपकरणाने सुसज्ज असे रुग्णालयात बाह्यरुग्ण, अंतर्रुग्ण, अतिदक्षता, शस्त्रक्रिया, क्ष-किरण, सोनोग्राफी, प्रयोगशाळा आदि विभागांमार्फत गरजु रुग्णांना विविध सेवा अत्यल्प दरात पुरविल्या जातात. मंदिर परिसरातील भक्तांच्या सोयीसाठी मंदिर परिसरामध्ये कायमस्वरुपी प्रथमोपचार केंद्र असून तेथेही प्राथमिक उपचार करणेत येतात. गेल्या ०३ वर्षात रुग्णालयात विविध आजारांवर उपचार घेणाऱ्या रुग्णांची संख्या खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	विभागाचे नांव	उपचारार्थी रुग्णांची संख्या		
	अहवाल वर्ष-	सन २०१३-१४	सन २०१४-१५	सन २०१५-१६
०१	बाह्यरुग्ण विभाग	२,९८,२२६	२,९७,०९७	**२,८६,४०५**
०२	अंतर्रुग्ण विभाग	१४,१४२	१२,२७९	**११,६४८**
०३	शस्त्रक्रिया विभाग	१०,८९१	९,२८६	**७,९९०**
०४	क्ष-किरण फोटो (एक्स-रे)	२०,७६५	२३,२०५	**२४,२१९**
०५	सोनोग्राफी चाचणी १	९,११६	९,८५०	**७,३९६**

०६	प्रयोगशाळा चाचणी	५१,६३२	**५२,८५६**	**५३,०२७**
०७	प्रथमोपचार केंद्र - मंदिर परिसर	६३,२३७	**४३,५५५**	**६६,२२०**
०८	आय.सी.टी.सी. विभाग	४,३१४	**४ ,३४८**	**४,०७७**
०९	डॉट.सेंटर विभाग	१५१	**१४२**	**१५०**
१०	दंतरोग विभाग रुग्ण	६,०५८	**५८६७**	**५,००४**

श्री साईनाथ रुग्णालयात आकारले जाणारे दर हे इतर सर्वसाधारण रुग्णालयांच्या तुलनेत अत्यल्प आहेत. तसेच रुग्णांच्या तातडीच्या सेवेसाठी वाजवी व अल्पदरात २४ तास रुग्णवाहिका व शववाहिका उपलब्ध करुन देणेत आलेली आहे.

(०२) फिरता दवाखाना

अहवाल सालात, नांदुर्खी, वेस, बहादरापुर, रांजणगाव देशमुख, काकडी, वाळकी, पिंपळस, केलवड, निर्मळपिंप्री, चोळकेवाडी, मोरवाडी, रांजणगाव खुर्द, न.पा.वाडी, रामपुरवाडी, एकरुखे ईत्यादी १६ गावांमध्ये फिरता दवाखान्याची सुविधा उपलब्ध करुन देणेत आली आहे. या सुविधेचा लाभ या विविध गावातील **१९,४४९ गरजू रुग्णांना** झाला आहे.

रुग्णालयामार्फत शिर्डी येथील वृध्दाश्रमातील रुग्णांना विनामुल्य वैद्यकिय सेवा उपलब्ध करुन दिली जाते तसेच महिन्यातून दोन वेळेस वृध्दाश्रमात फिरते वैद्यकिय पथक पाठविले जाते.

श्री रामनवमी उत्सव काळात शिर्डी - नाशिक या रस्त्यावर पालखीतील पदयात्री साईभक्तांना फिरते वैद्यकिय पथकामार्फत वैद्यकिय सेवा उपलब्ध करुन दिली जाते.

(०३) डायबेटीक केअर सेंटर :

रुग्णालयात माहे नोव्हेंबर, २०१२ पासून डायबेटीक केअर सेंटर सुरु करणेत आले आहे. या डायबेटीक केअर सेंटरमध्ये प्रत्येक आठवडयास, एक दिवस (मंगळवार) डायबेटीज् रुग्णांचे निदान व औषधोपचाराचे मार्गदर्शन केले जाते. अहवाल सालात, या सुविधेचा **७,०३५** रुग्णांनी लाभ घेतला आहे.

(०४) रक्तपेढी

रुग्णालयामध्ये आधुनिक व अतिशय सुसज्ज अशी रक्तपेढी कार्यान्वीत आहे. रक्तपेढीमध्ये आधुनिक पध्दतीने रक्ताची साठवण करुन गरजू रुग्णांना ते वाजवी दरात त्वरीत उपलब्ध करुन दिले जाते. रक्तदानासारख्या महत्वाच्या दानाविषयी लोकांना जागृत करुन रक्तपेढीने अहवाल सालात ४५० मिली. च्या एकूण **९,४९२** बाटल्या रक्त जमा करुन रुग्णांना उपलब्ध करुन देणेत आले आहे.

अहवाल सालात, मंदिर परिसरात प्रत्येक आठवडयातील गुरुवारी व रविवारी असे १०२ वेळेस तसेच शिर्डी परिसरातील विविध गावांमध्ये वेळोवेळी रक्तदान शिबीरे आयोजित करुन एकूण ३७५७ पिशव्या रक्त जमा करणेत आले.

(०५) वैद्यकिय शिबीरांचे आयोजन

अहवाल सालात, खाली नमुद केलेप्रमाणे विविध वैद्यकिय शिबिरांचे यशस्वीरित्या आयोजन करणेत आले :

अ.नं.	शिबिराचे नांव	शिबिर कालावधी	लाभार्थी रुग्ण संख्या
०१	मोफत मोतीबिंदु शस्त्रक्रिया शिबीर	दि. ०५ सप्टेंबर, २०१५	**०२५**
०२	मोफत मोतीबिंदु शस्त्रक्रिया शिबीर	माहे ऑक्टोबर ते नोव्हेंबर, २०१५	**५५९**
०३	किडनी स्टोन शिबीर	दि. ०९ ते १२, ऑक्टोबर, २०१५	**०५७**
०४	आयुर्वेदिक पध्दतीने हाडांची ठिसुळतेची यंत्राव्दारे तपासणी शिबीर	दि. १९ नोव्हेंबर, २०१५	**२००**
०५	किडनी स्टोन शिबीर	दि. २२ ते २४ जानेवारी, २०१६	**०५९**

वरील सर्व शिबीरांमध्ये संस्थानचे वैद्यकीय अधिकारी, तांत्रिक कर्मचारी तसेच बाहेरील तज्ञ मानद डॉक्टर्सकडून आवश्यकतेनुसार सर्व सहाय्य दिले जाते. शिबीरांमध्ये उपचार करण्यात येणाऱ्या रुग्णांकडून कोणत्याही प्रकारचे शुल्क न आकारता त्यांना संपूर्ण वैद्यकीय सेवा, रहाण्याची व्यवस्था व जेवणाची व्यवस्था विनामूल्य पुरविली जाते.

(०६) वैद्यकीय आर्थिक मदत व धर्मादाय सेवा

गरीब आणि गरजू रुग्णांना भारतातील धर्मादाय संस्थांनी, निमशासकीय किंवा शासकीय संस्थांनी, सार्वजनिक संस्थांनी, सहकारी संस्थांनी चालविलेल्या रुग्णालयात शस्त्रक्रिया केल्यास / उपचार घेतल्यास एकूण खर्चाच्या १५ टक्के किंवा जास्तीत जास्त रुपये २५,०००/- मात्र मदत रुग्णालयाचे नावे डिमांड ड्राफ्टव्दारे पाठविली जाते. खाली नमूद केलेल्या शस्त्रक्रियांसाठी / आजारावरील उपचारांसाठी संस्थान व्यवस्थापनामार्फत वैद्यकिय आर्थिक मदत (वैद्यकिय अनुदान) दिले जाते :

०१. हृदयशस्त्रक्रिया व नंतरचे उपचार
०२. किडनी शस्त्रक्रिया व नंतरचे उपचार
०३. मेंदुची शस्त्रक्रिया व नंतरचे उपचार
०४. रक्तासंबंधीचे उपचार (उदा.हिमोफिलिया)
०५. कर्करोग शस्त्रक्रिया व नंतरचे उपचार
०६. मणका शस्त्रक्रिया व नंतरचे उपचार
०७. Guillain Barre Syndrome
०८. कॉक्लीअर इम्प्लांट

उपरोक्त आजारांपैकी नेत्ररोगासंबंधीत ज्या शस्त्रक्रिया संस्थानच्या रुग्णालयांमध्ये होऊ शकतात, त्याव्यतिरिक्त इतर नेत्रशस्त्रक्रियांसाठी वैद्यकिय अनुदान उपलब्ध करुन दिले जाते.

संस्थानचे वैद्यकिय आर्थिक अनुदान नियमावलीनुसार रुग्णास गंभीर आजारासाठी फक्त एकदाच अनुदान देण्याची तरतूद आहे, परंतु मा.व्यवस्थापन समितीने गंभीर आजारासाठी रुग्णाने पाच वर्षाने मागणी केल्यास त्यास ०५ वर्षानंतर पुन्हा वैद्यकिय अनुदान देणेबाबत निर्णय घेतलेला आहे.

गेल्या ०३ अहवाल सालात गरजू रुग्णांना उपलब्ध करुन देणेत आलेल्या वैद्यकिय अनुदान रक्कमेचा व लाभार्थी रुग्णांचा गोषवारा खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	आर्थिक वर्ष	अनुदान लाभार्थी रुग्ण संख्या	अनुदान वाटपाची रक्कम रुपये
०१	सन २०१३-२०१४	२५७२	५,४५,५७,४८७/-
०२	सन २०१४-२०१५	१५६८	३,७०,४९, ३३१/-
०३	सन २०१५-२०१६	०८७१	२,०३,०५,१७७/-

तसेच रुग्णालयामार्फत आर्थिकदृष्टया दुर्बल, गरीब व गरजू रुग्णांना वैद्यकिय उपचार बिलांमध्ये सवलती देणेत आलेल्या आहेत. गेल्या ०४ अहवाल सालात वैद्यकीय आर्थिक सवलतीचा व लाभार्थी रुग्णांचा गोषवारा खालीलप्रमाणे —

अ.नं.	आर्थिक वर्ष	अत्यंत गरीब (Indigent)		कमकुवत (Weaker)		एकुण	
		रुग्ण संख्या	दिलेली सवलत रुपये	रुग्ण संख्या	दिलेली सवलत रुपये	रुग्ण संख्या	दिलेली सवलत रुपये
१	२	३	४	५	६	(३+५)	(४+६)
०१	सन २०१३-२०१४	४३४	७,०४,२२२	४६३१	२१,७६,६४०	५०६५	२८,८०,८६२
०२	सन २०१४-२०१५	४२९	३,१९,९३२	४६९२	३०,९०,४५७	५१२१	३४,१०,३८९
०३	सन २०१५-२०१६	३८५	३,१९,२७१	४९३१	३५,४५,६७६	५३१६	३८,६४,९४७

श्री साईबाबा हॉस्पीटल (सुपर स्पेशालिटी), शिर्डी

SHRI SAIBABA HOSPITAL (SUPER SPECIALITY)

शिर्डी व शिर्डी परिसरातील ग्रामीण भागातील गरीब व गरजू रुग्णांना गंभीर आजार तसेच इतर तपासण्यांसाठी मुंबई, पुणे, नाशिक इत्यादी शहराच्या ठिकाणी जाऊन उपचार घ्यावे लागत असत. या गरीब व गरजू रुग्णांना उच्च दर्जाच्या वैद्यकिय सेवा-सुविधा शिर्डीमध्ये उपलब्ध व्हाव्यात या उदात्त हेतूने मा. व्यवस्थापन समितीने माहे मे, २००६ पासून श्री साईबाबा सुपर स्पेशालिटी हॉस्पीटल सुरु केलेले आहे. या रुग्णालयाविषयी थोडक्यात माहिती खालीलप्रमाणे :

०१. रुग्णालयाची क्षमता : २४२ बेडस्. यापैकी

(अ)	हृदयरोग अतिदक्षता विभाग	:	११ बेडस्
(ब)	सामान्य अतिदक्षता विभाग	:	११ बेडस्
(क)	न्युरोसर्जरी व ट्रॉमॅटॉलॉजी अतिदक्षता विभाग	:	०४ बेडस्
(ड)	कॅज्युअल्टी इर्मजन्सी केअर वार्ड	:	०६ बेडस्
(इ)	कार्डियक रिकव्हरी वार्ड अतिदक्षता युनिट - १	:	२० बेडस्
(ई)	कार्डियक रिकव्हरी वार्ड युनिट - २	:	३७ बेडस्
(फ)	कार्डियक रिकव्हरी वार्ड युनिट - ३	:	१० बेडस्
(ग)	कार्डियक रिकव्हरी वार्ड युनिट - ४	:	३४ बेडस्
(च)	इतर अंतरुग्णासाठी उपचार सुविधा	:	१०९ बेडस्

२. विविध शस्त्रक्रियेसाठी सुविधा : ०७ कक्ष + कॅथलॅब.

(अ)	हृदय शस्त्रक्रिया कक्ष	-	०२
(ब)	अस्थिरोग शस्त्रक्रिया कक्ष	-	०१
(क)	सामान्य शस्त्रक्रिया कक्ष	-	०२
(ड)	न्युरो सर्जरी व ट्रॉमॅटॉलॉजी कक्ष	-	०२

०३. रुग्णालयात उपलब्ध असणाऱ्या सुविधा :

०१. रेडिओलॉजी विभाग
०२. पॅथॉलॉजी विभाग
०३. डायग्नोस्टिक्स् विभाग
०४. रक्तपेढी
०५. मध्यवर्ती ऑक्सिजन वायुपुरवठा यंत्रणा
०६. मध्यवर्ती वायु व सक्शन सुविधा
०७. बायोमेडिकल इंजिनिअरींग विभाग
०८. सोलर वॉटर हिटींग यंत्रणा
०९. काही विशिष्ट विभागांसाठी मध्यवर्ती वातानुकूलन यंत्रणा
१०. लॉन्ड्री

०४. रुग्णालयात उपलब्ध असणाऱ्या रोग निदान चाचण्या व उपचार सेवा :

०१. कार्डिऑलॉजी
०२. कार्डिओ-थोरॅसिक सर्जरी
०३. न्युरो सर्जरी - ट्रॉमॅटॉलॉजी
०४. युरॉलॉजी
०५. नेफ्रॉलॉजी - डायलिसिस
०६. ॲडव्हान्सड् ऑर्थोपेडिक्स्
०७. जनरल मेडिसिन
०८. जनरल सर्जरी
०९. रेडिओलॉजी
१०. पॅथॉलॉजी
११. मॅक्सिलोफेसिअल सर्जरी

०५. गेल्या ०३ अहवाल सालात श्री साईबाबा हॉस्पीटलमध्ये उपचार घेतलेल्या रुग्णांची संख्या :

अ.नं.	विभाग / उपचार	अहवाल वर्षातील रुग्णांची संख्या		
		२०१३-१४	२०१४ -१५	२०१४ -१५
०१	बाह्यरुग्ण विभाग	१,५५,३७१	१,४९,१३७	१,२९,८३१
०२	अंतर्रुग्ण विभाग	०,१७,२२६	०,१२,७९२	००,११,०३३
०३	रेडिओलॉजी विभाग व इतर	०,९५,६४२	०,८७,१४०	०,८३,२११
०४	पॅथॉलॉजी लॅबोरेटरी विभाग	३,६७,२११	३,६७,२११	३,१३,२७३
०५	हृदय शस्त्रक्रिया विभाग	०,०१,७००	०,०१,७०८	०,०१,६६५
०६	हृदयरोग - अँजिओग्राफी	०,०५,३४२	०,०३,४२७	०,०२,८२१
०७	हृदयरोग - अँजिओप्लास्टी	०,०३,४५२	०,०१,७१७	०,००,१९२
०८	हृदयरोग - बी.एम.व्ही व इतर	०,००,५३०	०,००,३६०	०,००,२९८
०९	पीडीए / एएसडी / व्हीएसडी / टिपीएम इत्यादी	०,००,४८१	०,००,४०९	०,००,२६६
१०	न्युरो सर्जरी विभाग	०,००,३३७	०,००,३८२	०,००,५६५
११	युरॉलॉजी विभाग	०,००,६१५	०,००,६४३	०,००,५५६
१२	अन्य शस्त्रक्रिया (ऑर्थोपेडिक्स, जनरल सर्जरी, दंतरोग, ईएनटी)	०,०३,१७४	०,०२,५१०	०,०१,६०५

०६. रुग्णालयासाठी औषधे व इतर आवश्यक साहित्य :

श्री साईनाथ व श्री साईबाबा या दोन्ही रुग्णालयांसाठी रुग्णांच्या रोगनिदान व उपचारांसाठी आवश्यक असलेली औषधे, उपकरणे आदि साहित्य खरेदीसाठी मध्यवर्ती औषध भांडार स्थापन करण्यात आलेले आहे. अहवाल सालात, अंदाजे रु.१७.९५ कोटी मात्रची औषधे, सर्जिकल इन्स्ट्रूमेंटस व इतर आवश्यक साहित्य आदि उपलब्ध करुन देण्यात आलेले आहे.

तसेच दोन्ही रुग्णालयाकडील रुग्णांचे कपडे व इतर लिनन स्वच्छ करणे, धुणे व इस्त्री करणे यासाठी स्वतंत्र लॉन्ड्रीची व्यवस्था करण्यात आली आहे.

०७. रुग्णालयाचे संगणकीकरण :

श्री साईनाथ व श्री साईबाबा सुपर स्पेशालिटी रुग्णालय या दोन्ही रुग्णालयात संगणकीय कार्यप्रणालीव्दारे रुग्णाची वैयक्तिक माहिती, रोग निदान व उपचार पध्दती, बिलींग, व्हिडिओ कॉन्फरन्स,इंटरनेट आदि सुविधा उपलब्ध करुन देण्यात आलेल्या आहेत.

०८. रुग्णांना वैद्यकिय उपचार बिलातील सवलतीच्या विविध योजना :

(अ) आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकातील रुग्णांना सवलत :

बी. पी. टी. ॲक्ट, १९५० व मा. उच्च न्यायालयाची योजना, विविध शासकीय योजना, मा. व्यवस्थापन समितीचे नियमानुसार, दारिद्रय रेषेखालील गरीब, गरजु व दुर्बल घटकातील रुग्णांना वैद्यकिय उपचार बिलात नियमानुसार सवलत देण्यात येत आहे. त्याचा गेल्या ०३ वर्षाचा तपशील :

अ.नं.	अहवाल वर्ष	लाभार्थी रुग्णांची संख्या	आर्थिक सवलत रुपये (कोटी)
०१	सन २०१३ - २०१४	२५,२५०	७.८३ कोटी
०२	सन २०१४ - २०१५	४७,६५५	७.३१ कोटी
०३	सन २०१५ - २०१६	५०,२८२	७.०० कोटी

(ब) जीवनदायी योजना, शालेय आरोग्य तपासणी (NRHM) :

सदर योजनेच्या अंतर्गत द्रारिद्रय रेषेखालील, तसेच शालेय विद्यार्थी रुग्णांच्या हृदय शस्त्रक्रिया करणेत येत असत, तथापि मा. शासनाने सदरची योजना माहे नोव्हेंबर, २०१३ पासून बंद केलेली आहे. अशा शस्त्रक्रियांपोटी शासन अनुदान प्राप्त करण्याची कार्यवाही संबंधित विभागामार्फत करणेत येत आहे. गेल्या ०३ वर्षातील तपशील खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	अहवाल वर्ष	एकुण शस्त्रक्रिया	एकूण बिल रुपये (कोटी)	प्राप्त अनुदान रुपये (कोटी)
०१	सन २०१३ - २०१४	३,०२९	२६.२३	३४.९०
०२	सन २०१४ - २०१५	--	--	१४.८४
०३	सन २०१५ - २०१६	--	--	०७.८१

माहे एप्रिल, २०११ पासून NRHM शालेय विद्यार्थी रुग्णांचा जीवनदायी योजनेमध्ये समावेश करणेत आलेला आहे.

(क) राजीव गांधी जीवनदायी आरोग्य योजना :

शासनाच्या धोरणानुसार जुनी जीवनदायी योजना बंद करण्यात येऊन, त्या ऐवजी, नवीन राजीव गांधी जीवनदायी आरोग्य योजना ही आरोग्य योजना दिनांक २१ नोव्हेंबर,२०१३ पासून संपुर्ण राज्यात लागू करणेत आलेली आहे. या नवीन योजनेचे कामकाज राजीव गांधी जीवनदायी आरोग्य योजना सोसायटी यांच्या नियंत्रणाखाली, पूर्णत: ऑनलाईन पध्दतीने चालत असल्याने, सदरची योजना रुग्णांसह व्यवस्थापनास कामकाजाच्या सोयीच्या दृष्टीने अधिक सुलभ आहे. सदर योजनेचा दिनांक ३१ मार्च, २०१६ अखेरचा अहवाल खाली नमुद केला आहे :

(Free OPD Investigations)

अ.नं.	तपशील	लाभार्थी रुग्ण संख्या	रक्कम रुपये
०१	सन २०१३ - २०१४	००,०८८	०,४०,९२०/-
०२	सन २०१४ - २०१५	४६,८९५	१,७७,८१,०५०/-
०३	सन २०१५ - २०१६	१२,५५६	२,७१,९५,१३७/-

सदर योजनेच्या कराराअंतर्गत तरतुदीनुसार, संगणकीय प्रणालीतील नोंदीनुसार **दिनांक ३१ मार्च, २०१६ अखेर एकुण ५९४७९ रुग्णांच्या रुपये ४,५१,३७,६९२** मात्र खर्चाच्या आवश्यक त्या वैद्यकीय तपासण्या पुर्णपणे मोफत करणेत आलेल्या आहेत.

राजीव गांधी जीवनदायी आरोग्य योजना दिनांक २१ नोव्हेंबर, २०१६ पासून संपूर्ण राज्यात लागू करणेत आल्याने, बाह्यःअंतर रुग्णांच्या संख्येत मोठया प्रमाणावर वाढ झालेली आहे. त्याचा गेल्या ०३ अहवाल सालातील तपशील खालीलप्रमाणे -

लाभार्थी अंतःरुग्णांचा अहवाल (IPD Clamis)

अ.नं.	तपशील	लाभार्थी रुग्ण संख्या	रक्कम रुपये
०१	सन २०१३-२०१४	१,०३१	७,८२,३४,४६५/-
०२	सन २०१४-२०१५	४,२४५	३६,१२,६०,१८३/-
०३	सन २०१५-२०१६	४,०७६	२९,२२,१६,८७६/-

(ड) परतावा -

तत्कालीन मा. व्यवस्थापन समितीचे दिनांक २८ जुलै, २००७ रोजीचे निर्णयानुसार, रुग्णांना वैद्यकिय अनुदानाचे रक्कमेचा परतावा करणेत येतो. याबाबतची कार्यवाही रुग्णालय विभागांतर्गत असलेल्या जनसंपर्क कार्यालयामार्फत केली जाते. या परताव्याचा तपशील खालील प्रमाणे –

अ.नं.	अहवाल वर्ष	जीवनदायी योजनेचे रुग्ण		इतर रुग्ण	
		रुग्ण संख्या	परतावा रु.	रुग्ण संख्या	परतावा रु.
० १	सन २०१३-२०१४	४१	२३.६२ लक्ष	०३	०.७६ लक्ष
० २	सन २०१४-२०१५	२७	१३.६९ लक्ष	०३	०.५० लक्ष
०३	सन २०१५-२०१६	०५	०३.७३ लक्ष	--	--

(इ) डॉ. आंबेडकर मेडिकल-एड स्किम - २००४ :

केंद्र शासनाच्या योजनेंतर्गत अनुसुचित जाती / जमातीच्या रुग्णांस किडनी, हृदय, लिव्हर, कॅन्सर, मेंदु/मज्जारज्जू व इतर गंभीर आजारांवरील शस्त्रक्रियांसाठी रुपये ०१ लाखापेक्षा कमी वार्षिक उत्पन्न असलेल्या कुंटूंबातील रुग्णांस रुपये ०१ लाखापर्यन्त आर्थिक मदत देणेत येते.

तथापि, बहुतेक रुग्णांच्या जादा खर्चाच्या हृदय शस्त्रक्रिया राज्य शासनाच्या राजीव गांधी जीवनदायी आरोग्य योजनेंतर्गत पार पडत असल्याने तसेच अंतर्गत रुग्णांनी मदत मागणीचे प्रस्ताव सादर केलेले नसल्याने, या योजनेंतर्गत कोणत्याही रुग्णांस आर्थिक मदत प्राप्त झालेली नाही.

(ई) मा. पंतप्रधान राष्ट्रीय मदत निधी :

सदर योजनेंतर्गत, श्री साईबाबा हॉस्पीटलची नोंदणी करणेबाबतची कार्यवाही केंद्र व राज्य शासनाच्या स्तरावरुन पूर्ण करणेत आलेली आहे. तथापि, बहुतांशी रुग्णांच्या जादा खर्चाच्या हृदय शस्त्रक्रिया राज्य जीवनदायी योजनेअंतर्गत मंजूर होत असल्याने, अहवाल सालात मा. पंतप्रधान राष्ट्रीय मदत निधी योजनेंतर्गत आर्थिक मदत प्राप्त झालेली नाही.

इतर उपक्रम - शैक्षणिक संकुल

संस्थानच्या ध्येय-उद्देशांस अनुसरुन, संस्थान व्यवस्थापनामार्फत शैक्षणिक संकुलाची स्थापना करण्यात आली आहे. हे शैक्षणिक संकुल, गांवापासून अर्धा किलोमीटर अंतरावर असलेल्या संस्थानच्या मालकीच्या नयनरम्य परिसरात आहे.

शैक्षणिक संकुलात खालील शैक्षणिक संस्थांचा समावेश आहे.

अ) श्री साईबाबा औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र, शिर्डी.
ब) श्री साईबाबा इंग्लिश मिडीयम स्कूल, शिर्डी.
क) श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदिर, शिर्डी.
ड) श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालय, शिर्डी.

(अ) श्री साईबाबा औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र, शिर्डी. (आय. टी. आय.)

शिर्डी व परिसरातील ग्रामीण भागातील विद्यार्थी - विद्यार्थीनींना व्यवसायाभिमुख प्रशिक्षण मिळावे व त्यांना स्वयंरोजगार उपलब्ध व्हावा यादृष्टीने संस्थान व्यवस्थापनामार्फत शिर्डी येथे औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र सुरु करणेत आलेले आहे. अहवाल सालात, औद्योगीक प्रशिक्षण संस्थेत प्रगत व प्रचलित तंत्रज्ञानावर आधारीत बारा व्यवसाय असून या व्यवसायांच्या एकूण तेवीस तुकड्या आहेत. तसेच प्रशिक्षण केंद्रामार्फत महाराष्ट्र ज्ञान महामंडळाचा शासनमान्य संगणक अभ्यासक्रमाचा (MS-CIT) उपक्रम व यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठाचे संगणक प्रशिक्षण वर्ग चालविले जातात. या प्रशिक्षण केंद्रात प्रशिक्षित ३३ निदेशकाकडून प्रशिक्षण देण्यात येत आहे.

गेल्या ०३ अहवाल वर्षामध्ये या प्रशिक्षण केंद्रात प्रशिक्षण घेणाऱ्या प्रशिक्षणार्थ्यांची संख्या खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	तपशील	प्रशिक्षणार्थी संख्या		
	अहवाल वर्ष-	सन २०१२-१३	सन २०१३-१४	**सन २०१४-१५**
०१	व्यवसाय प्रशिक्षणार्थी	२१०	२३१	**२६८**
०२	संगणक अभ्यासक्रम प्रशिक्षणार्थी	७२	३४	**०२९**

ठळक बाबी :

०१. सदरहू औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र हे डायरेक्टोरेट जनरल ऑफ एम्प्लॉयमेंट ॲण्ड ट्रेनिंग (DGE & T), श्रम मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांचेशी कायमस्वरुपी संलग्नता व मान्यताप्राप्त केंद्र आहे.

०२. औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र हे संपूर्णपणे विनाअनुदानित तत्वावर चालविणेत येत असून, या

केंद्रात प्रवेश घेणाऱ्या प्रशिक्षणार्थींकडून शासन नियमानुसार शैक्षणिक शुल्क घेतले जाते.

०३. प्रशिक्षण केंद्राची प्रवेश प्रक्रिया शैक्षणिक गुणवत्तेवर आधारित असून, शासनाच्या आरक्षण धोरणानुसार पूर्णतः संगणकीय कार्यप्रणालीव्दारे पार पाडली जाते.

०४. अहवाल सालात औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्राचा एकत्रित निकाल ८७.84 टक्के लागलेला आहे.

०५. अहवाल सालात, संस्थेतील मेकॅनिक व रेफ्रीजरेशन ॲण्ड एअरकंडीशनिंग या व्यवसायाचे ०२ व कॉम्पयुटर ऑपरेटर ॲण्ड प्रोग्रामर असिस्टंट या ट्रेडचे ०२ या प्रमाणे ०४ प्रशिक्षणार्थी ५२ व्या राज्यस्तर कौशल्य स्पर्धा परिक्षेसाठी पात्र ठरले. यापैकी मेकॅनिक व रेफ्रीजरेशन ॲण्ड एअरकंडीशनिंग या व्यवसायाचा ०१ प्रशिक्षणार्थी राज्यात सर्वप्रथम क्रमांकाने उत्तीर्ण झाला आहे. अशा रितीने यश मिळविण्याचे संस्थेचे हे सलग ०६ वे वर्ष आहे.

06. अहवाल सालात, मेकॅनिक व रेफ्रीजरेशन ॲण्ड एअरकंडीशनिंग या व्यवसायाचा प्रशिक्षणार्थी 52 व्या अखिल भारतीय कौशल्य स्पर्धा परिक्षेसाठी महाराष्ट्र राज्याचे प्रतिनिधीत्व करणेस पात्र ठरला आहे. अशा रितीने यश मिळविण्याचे संस्थेचे हे सलग 06 वे वर्ष आहे.

०७. संस्थेने आजपावेतो, विविध व्यवसाय प्रशिक्षणात केंद्र शासनाचे राष्ट्रीय स्तरावर सात सर्वोत्कृष्ट संस्था पुरस्कार जिंकले असून, याही वर्षी संस्थेचे कार्य राज्य व राष्ट्रीय पातळीवर सर्वोत्कृष्ट ठरले आहे.

(ब) श्री साईबाबा इंग्लिश मिडीयम स्कूल, शिर्डी.

शिर्डी व शिर्डी परिसरातील ग्रामीण भागातील मुला-मुलींना इंग्रजी माध्यमाचे शिक्षण विनासायास प्राप्त व्हावे म्हणून संस्थान व्यवस्थापनामार्फत इंग्लिश मिडियम स्कूल सुरु करणेत आलेले आहे. या शाळेसाठी शासनाकडून कोणतीही आर्थिक मदत वा अनुदान घेतले जात नाही. विद्यार्थ्यांकडूनही शैक्षणिक शुल्क आकारतांना ते आर्थिकदृष्ट्या सर्वसामान्यांना परवडेल, असेच ठेवण्यात आलेले आहे.

या इंग्लिश मिडियम स्कूल मध्ये, ज्युनिअर केजी ते इयत्ता दहावी पर्यंत वर्ग चालविले जातात. गेल्या ०३ अहवाल वर्षात या शाळेत शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	अहवाल वर्ष	विद्यार्थी संख्या	विद्यार्थिनी संख्या	एकूण संख्या	एस.एस.सी. निकाल
०१	सन २०१३-२०१४	१२१४	८७२	२०८६	१०० %
०२	सन २०१४-२०१५	१२९६	९४५	२२४५	१०० %
०३	**सन २०१५-२०१६**	**१३८२**	**९९१**	**२३७३**	**१००%**

ठळक बाबी :

०१. शासनाने आयोजित केलेल्या चित्रकला इलेमेंटरी व इंटरमिजिएट या दोन ही परिक्षांचा निकाल १०० टक्के लागला असून, या परिक्षेत एकूण १० विद्यार्थिनी **" ब श्रेणी "** मध्ये उत्तीर्ण झाल्या आहेत.

०२. कन्या विद्या मंदिराने याही वर्षी जिल्हा व राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेसह, राज्यस्तरीय निबंध व काव्य लेखन स्पर्धेत घवघवीत यश मिळविले.

03. कन्या शाळेतील संगीत विभागाने विविध संगीत परिक्षा तसेच गायन स्पर्धेत भाग घेऊन यश संपादन केले.

०४. कन्या विद्या मंदिरामध्ये २५ संगणकासह अद्ययावत तांत्रिक संगणकीय सुविधेची प्रयोगशाळा विद्यार्थ्यांनींना उपलब्ध करुन दिली आहे.

०५. कन्या विद्या मंदिरात शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थीनींना सुसज्ज ग्रंथालयाची सुविधा उपलब्ध करुन देणेत आली आहे.

०६. क्रिडा क्षेत्रामध्ये श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदिर ने अहमदनगर जिल्हयातील अग्रगण्य शाळा म्हणून नांवलौकिक मिळविला असून, काही खेळाडूंची राज्यस्तरीय व विभागीय विविध क्रिडा स्पर्धेकरीता निवड झाली.

(ड) **श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालय, शिर्डी.**

श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालय, शिर्डी या शैक्षणिक संकुलात विद्यार्थी / विद्यार्थीनींना विज्ञान, कला व वाणिज्य या तीनही शाखेतील शिक्षण देणेत येत असून, शासन निर्णयानुसार मुलींना मोफत शिक्षण देणेत येत आहे. तसेच या विद्यालयासाठी शासनाकडून आर्थिक मदत वा अनुदान घेतले जात नाही. तूर्त सदर कनिष्ठ महाविद्यालय हे जागेच्या कमतरतेमुळे संस्थानने जिल्हा परिषद, अहमदनगर यांना बांधून दिलेल्या प्राथमिक शाळेच्या इमारतीमध्ये भरविण्यात येत आहे. श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालयात, गेल्या ०३ अहवाल वर्षामध्ये शिक्षण घेत असलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या खालील प्रमाणे :

अ.नं.	अहवाल वर्ष	विद्यार्थिनी संख्या	एस.एस.सी. निकाल
०१	सन २०१३-२०१४	७३६	९९.०६ %
०२	सन २०१४-२०१५	७१०	१०० %
०३	**सन २०१५-२०१६**	**६९०**	**९७.३० %**

ठळक बाबी :

०१. शासनाने आयोजित केलेल्या चित्रकला इलेमेंटरी व इंटरमिजिएट परिक्षेचा निकाल अनुक्रमे ९१.६६ टक्के व ८८.२३ टक्के लागला आहे.

०२. कन्या विद्या मंदिराने याही वर्षी गणित विज्ञान प्रदर्शनात सहभाग घेऊन सलग ०७ वर्षे यशस्वी होण्याचा मान पटकवला आहे. तसेच राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेसह, राज्यस्तरीय निबंध लेखन स्पर्धेत घवघवीत यश मिळविले.

०३. कन्या शाळेतील संगीत विभागाने विविध संगीत परिक्षा तसेच गायन स्पर्धेत भाग घेऊन यश संपादन केले.

०४. कन्या विद्या मंदिरामध्ये २५ संगणकासह अद्ययावत तांत्रिक संगणकीय सुविधेची प्रयोगशाळा विद्यार्थ्यांनींना उपलब्ध करुन दिली आहे.

०५. कन्या विद्या मंदिरात शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थीनींना सुसज्ज ग्रंथालयाची सुविधा उपलब्ध करुन देणेत आली आहे.

०६. क्रिडा क्षेत्रामध्ये श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदिर ने अहमदनगर जिल्हयातील अग्रगण्य शाळा म्हणून नांवलौकिक मिळविला असून, अहवाल सालात ०४ खेळाडूंची राष्ट्रीय, राज्यस्तरीय व विभागीय विविध क्रिडा स्पर्धेकरीता निवड झाली.

(ड) श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालय, शिर्डी.

श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालय, शिर्डी या शैक्षणिक संकुलात विद्यार्थी / विद्यार्थीनींना विज्ञान, कला व वाणिज्य या तीनही शाखेतील शिक्षण देणेत येत असून, शासन निर्णयानुसार मुलींना मोफत शिक्षण देणेत येत आहे. तसेच या विद्यालयासाठी शासनाकडून आर्थिक मदत वा अनुदान घेतले जात नाही.

श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालयात, गेल्या ०३ अहवाल वर्षामध्ये शिक्षण घेत असलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या खालील प्रमाणे :

अ.नं.	अहवाल वर्ष	विद्यार्थी / विद्यार्थिनी संख्या	एस.एस.सी. निकाल
०१	सन २०१३-२०१४	१२२२	९८.०० %
०२	सन २०१४-२०१५	१३९२	९७.०० %
०३	**सन २०१५-२०१६**	**१३५४**	**९१.९३ %**

ठळक बाबी :

०१. गेल्या शैक्षणिक वर्षात कनिष्ठ महाविद्यालयामार्फत निबंधलेखन, काव्य वाचन, रांगोळी व पाककला, वादविवाद, वक्तृत्व, सामान्य ज्ञान, प्रश्नमंजुषा अशा विविध स्पर्धांचे तसेच शिक्षक-पालक सभा, आरोग्य तपासणी आदि शिबीरांचे आयोजन करणेत आले.

०२. माहे मार्च, २०१६ मध्ये घेण्यात आलेल्या इयत्ता १२ वी चे परिक्षेत, विज्ञान शाखेचा ९५.४५ टक्के, वाणिज्य शाखेचा ८५.८५ टक्के, कला शाखेचा ९४.५० टक्के तर सर्व शाखांचा मिळून सरासरी ९१.९३ टक्के निकाल लागला.

03. अहवाल सालात, इ. ११ वी विज्ञान शाखेची चौथी तुकडी सुरु करुन, त्यामध्ये ८० विद्यार्थ्यांना सामावून घेणेत आले, इ. १२ वी कला व वाणिज्य शाखेच्या नवीन तुकडी सुरु करुन १६० विद्यार्थ्यांना सामावून घेणेत आले.

इतर उपक्रम - श्री साईलीला (व्दैमासिक)

महाराष्ट्र शासनाने पारित केलेल्या श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था शिर्डी अधिनियम, २००४ च्या घटनेत, विश्वस्तव्यवस्था श्री साईबाबांचे जीवन, त्यांचे कार्य, त्यांच्या लीला व त्यांची शिकवण या बाबतच्या उपयुक्त माहितीचा प्रचार व प्रसार करील आणि श्री साई साहित्य ग्रंथालय चालवील व त्याचा विस्तार करील, या उद्देशाचा प्रामुख्याने समावेश करण्यात आला आहे. या उद्देशास अनुसरुन, श्री साईंच्या कार्याचा प्रचार व प्रसार व्हावा यासाठी संस्थानमार्फत **“ साईलीला (व्दैमासिक) ”** मराठी आणि संयुक्त हिंदी-इंग्रजी भाषेतील प्रसिध्द करणेत येत आहे.

मा.व्यवस्थापन समितीने हाती घेतलेल्या विविध विकासात्मक प्रकल्पांची तसेच मंदिर व संस्थान परिसरात होणाऱ्या विविध कार्यक्रमांची माहिती ही या व्दैमासिकांव्दारे साईभक्तांपर्यन्त पोहोचविण्यात येते. सध्या श्री साईलीला व्दैमासिक मुंबई येथून प्रकाशित करण्यात येत आहे. गेल्या ०३ अहवाल वर्षातील या श्री साईलीला व्दैमासिकाची सदस्य संख्या पुढीलप्रमाणे :

अ. नं.	सदस्य प्रकार	श्री साईलीला मराठी			श्री साईलीला हिंदी-इंग्रजी		
	अहवाल वर्ष	२०१३-१४	२०१४-१५	२०१५-१६	२०१३-१४	२०१४-१५	२०१५-१६
०१	वार्षिक सदस्य	५,२६२	४,००७	४४६०	६,०८८	६,२६८	**६,७९०**
०२	आजीवन सदस्य	३,६०८	३ ५१७	३ ६१२	८,०७२	८,६६९	**८,२३०**
०३	परदेशस्थ सदस्य	०,०००	०,००१	०,००१	०,०५०	०,०५१	**०,०५१**
	एकूण-	८,८७०	७,५२५	८,०७३	१४,२१०	१४,९८८	**१५,०७१**

सन २०१५-१६ मधील ठळक आर्थिक बाबी

सन २०१५-१६ या आर्थिक वर्षात संस्थानला विविध मार्गाने मिळालेले **एकूण उत्पन्न** रक्कम **रुपये ४२७.२० कोटी** मात्र मिळालेले आहे. तसेच विविध कारणांसाठी **एकुण खर्च** रक्कम **रुपये २५५.८२ कोटी** मात्र करणेत आलेला आहे.

दिनांक ३१ मार्च,२०१६ अखेर संस्थानने विविध राष्ट्रीयीकृत बँकामध्ये **ठेवी स्वरुपात रुपये १,५८४.00 कोटी मात्र गुंतवणूक** केलेली आहे.

अधिनियमातील तरतुदीनुसार **सन २०१५-१६** या आर्थिक वर्षाचे लेखापरिक्षण पूर्ण करण्यात आलेले आहे. सोबत लेखापरिक्षण अहवाल स्वतंत्ररित्या सादर करणेत आलेला आहे.

या लेखापरिक्षण अहवालातील **दिनांक ३१ मार्च, २०१६ अखेर** गुंतवणूक, उत्पन्न व खर्च दर्शविणाऱ्या ठळक बाबी खालील तक्त्यात नमुद केल्या आहेत :

गुंतवणूकीचा सारांश

अ.नं.	तपशील	रक्कम (रुपये कोटीत)
०१	शासकीय कर्जरोखे	-
०२	राष्ट्रीयीकृत बँका	**१,५८४.००**
	एकूण	**१,५८४.००**

ठळक उत्पन्नाच्या बाबी

अ.नं.	तपशील	रक्कम (रुपये कोटीत)
०१	दक्षिणा पेटी	१६२.५३
०२	गुंतवणुकीवरील व्याज	१३४.४९
०३	सर्वसाधारण देणगी	५१.९०
०४	प्रसादालय	३८.९५
०५	अन्नदान निधी	५०.०३
०६	इमारत दुरुस्ती व देखभाल निधी	४२.९८
०७	वस्तुरुप देणगी	७.९३
०८	पुस्तके, फोटो, दैनंदिनी, दिनदर्शिका व कॅसेट विक्री	४.७६
०९	वैद्यकीय निधी	१२.३७
१०	शैक्षणिक निधी	८.०४

ठळक खर्चाच्या बाबी

अ.नं.	तपशील	रक्कम (रुपये कोटीत)
०१	शिर्डी नगरपंचायत व इतर अनुदाने	४३.६८
०२	रुग्णालये (औषधे, मशिनरी व इतर अनुषंगिक खर्च)	५०.४०
०३	प्रसादालय खर्च	७१.३६
०४	वेतन व भत्ते	७२.५८
०५	चल मालमत्तेवर झालेला भांडवली खर्च	१८.२५
०६	कंत्राटी कर्मचारी वेतन	२८.४८
०७	अचल मालमत्तेवर झालेला भांडवली खर्च	३४.४१
०८	पुस्तके, फोटो, दैनंदिनी, दिनदर्शिका छपाई खर्च	०३.९०
०९	वैद्यकीय अनुदान	१०.४३
१०	दुरुस्ती देखभाल खर्च	०८.४८

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम २००४ मधील सुधारित कलम २९(१) अन्वये, विश्वस्तव्यवस्थेकडून ज्या संस्थांना / व्यक्तींना वित्तीय सहाय्य, वस्तुरुपाने अनुदाने देण्यात आली आहेत अशा संस्थांची नांवे, अनुदान रक्कम व अनुदान देणेमागील उद्देश दर्शविणारा तक्ता खालीलप्रमाणे :

अ.नं.	लाभार्थीचे नांव	रक्कम	उद्देश / बाबी
(अ)रोख रक्कमेच्या स्वरुपातील अनुदान			
०१	शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी	५,२५,००,०००/-	शिर्डी एकात्मिक रस्ते विकास योजना
०२	महाराष्ट्र राज्य परिवहन महामंडळ	२,४८,६२,९२५/-	शिर्डी बसस्थानक तथा यात्री निवास बांधकाम
०३	महाराष्ट्र शासन	३४,००,००,०००/-	महाराष्ट्र जलयुक्त शिवार अभियान
०४	शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी	९४,५८,०३१/-	शिडी शहर एकात्मिक रस्ते विकास योजना
०५	जिल्हा परिषद, अहमदनगर	९९,९४,४०४/-	हेलिपॅड लिंक रस्ता
	एकूण (अ)	**४३,६८,१५,३६०**	
(ब) विविध रुग्णालये आणि गरीब / गरजू रुग्णांकरीता अनुदान			
०१	गरीब व गरजू रुग्णांना अनुदान	१,८३,३९,०८७/-	गरीब व गरजू रुग्णांना वैद्यकीय मदत
०२	गरीब व गरजू रुग्णांना वैद्यकिय बिलात सवलत	८,६०,०५,२०४/-	गरीब व गरजू रुग्णांना वैद्यकीय मदत
	एकूण (ब)	**१०,४३,४४,२९१/-**	
	एकूण (अ+ ब)	**५४,११,५९,६५१/-**	

विकासात्मक कामे

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था अधिनियम, २००४ मधील तरतुदीस अधिन राहून, मा.व्यवस्थापन समितीने घेतलेल्या विविध निर्णयांन्वये, साईभक्तांकरीता तसेच शिर्डी व आसपासचे परिसरात विकासकामे सुरु केलेली आहेत. या विकास कामांमुळे शिर्डी व आसपासचे परिसरांतील ग्रामस्थ, रहिवासी व भक्तांना अनेक प्रकारच्या सेवा-सुविधा उपलब्ध करुन देण्यात आल्या आहेत. त्यापैकी महत्वाचे प्रकल्पांची थोडक्यात माहिती खालीलप्रमाणे :

पूर्ण करणेत आलेले प्रकल्प / कामे

०१. व्दारावती भक्तनिवास इमारतीचे अंतर्गत रंगकाम करणे.
व्दारावती भक्तनिवास इमारतीचे अंतर्गत रंगकाम खराब झाल्याने सदरहू इमारतीचे रंगकाम पूर्ण करणेत असले असून, याकामी रक्कम रु.६३,८९,०८९/- मात्र खर्च आलेला आहे.

०२. मौजे पांढुर्ली ता. सिन्नर येथील पालखी थांबा शेडचे नूतनीकरण करणे.
संस्थानचे मौजे पांढुर्ली, ता. सिन्नर येथे पदयात्री घेऊन येणारे साईभक्तांचे निवासाकरीता पालखी थांबा उभारलेला आहे. भक्तांचे विश्रांतीसाठी उभारणेत आलेल्या मुख्य शेडची उंची जास्त असल्याने वादळी पावसात पाणी शेडमध्ये येऊन भक्तांची धावपळ व गैरसोय होते. त्याकरीता मुख्य शेडचे दुरुस्तीसह नूतनीकरण करणे व परिसर विकासाची कामे पूर्ण करणेत आली असून, याकामी रक्कम रु. १५,६२,५०६/- मात्र खर्च आला आहे.

०३. प्रसाद लाडू विक्रीसाठी चार बंदिस्त ॲल्युमिनीअम कॅबिन्स व कॉम्प्युटर टेबल तयार करणे.
जुने प्रसादालय येथील लाडू काऊटरवर साईभक्तांना प्रसाद लाडूची विक्री संगणक प्रणालीव्दारे प्रथम भक्तांना तिकीट देवून त्यानंतर प्रसाद लाडू देणेकामी चार काऊंटरकरीता बंदिस्त कॅबीन्स व काम्प्युटर टेबल तयार करणेचे काम पूर्ण करणेत आले असून, याकामी रक्कम रु.४,२१,५१२/- मात्र खर्च आला आहे.

०४. साईनाथ माध्यमिक विद्यालय इमारतीत स्वच्छता गृहांमध्ये संडास बाथरुमची संख्या वाढविणे.
विद्यार्थ्यांच्या सोयीसाठी साईनाथ माध्यमिक विद्यालय इमारतीतील स्वच्छता गृहांमध्ये संडास व मुता-यांची संख्या वाढविणेत आली असून, सदरचे काम पूर्ण करणेत आले आहे. याकामी रक्कम रुनपये ३,४०,२९७/- मात्र खर्च आला आहे.

०५. साईबाबा हॉस्पीटल मधील न्युरो ओ.टी. स्वागत कक्षावरील डोमचे पॉलिकार्बोनेट शीट बदलणे.
साईबाबा हॉस्पीटलमधील न्युरो ओ.टी. स्वागत कक्षावरील वरील बाजूस असलेल्या डोमच्या पॉलिकार्बोनेट शीटला काही ठिकाणी तडे गेल्याने ते बदलणेत आले असून, याकामी रु. ४०,७५४/- मात्र खर्च आला आहे.

०६. श्री साईनाथ रुग्णालय अंतर्गत रंगकाम करणे.
साईनाथ रुग्णालय इमारतीचे अंतर्गत रंगकाम करणे आवश्यक असल्याने, ते पूर्ण करणेत आले असून, याकामी रक्कम रुपये २७,९२,३७९/- मात्र खर्च आला आहे.

०७. साई कॉम्प्लेक्स देणगी कार्यालयाचे इंटेरीअरचे काम करणे.

साई कॉम्प्लेक्स देणगी कार्यालयाचे इंटेरिअरचे काम पूर्ण करणेत आले असून, याकामी रक्कम रुपये ४,८१,५३९/- मात्र खर्च आला आहे.

०८. मंदिर परिसरातील कापड विक्री कक्षाचे इंटेरिअर व फर्निचरचे काम करणे.

मंदिर परिसरातील कापड विक्री काऊंटर कक्षाचे इंटेरिअर व फर्निचरचे काम पूर्ण करणेत आले असून, याकामी रक्कम रुपये ७,०१,०८३/- मात्र खर्च आला आहे.

०९. साईबाबा भक्तनिवास, शैक्षणिक संकुल व साई सहवास कर्मचारी वसाहत परिसरात रेन वॉटर हार्वेस्टिंग योजना राबविणे.

साईबाबा भक्तनिवास, शैक्षणिक संकुल व साई सहवास कर्मचारी वसाहत परिसरात एकूण १९ ठिकाणी कुपनलिका घेऊन, रेन वॉटर हार्वेस्टिंग सुविधा करणेत आली आहे. याव्दारे इमारतींचे छतावरील पावसाचे पाणी थेट जमिनीत सोडणेत आले आहे. या योजनेसाठी रक्कम रुपये ६,२०,२९७/- मात्र खर्च आला आहे.

१०. साईबाबा हॉस्पीटल न्युरो शस्त्रक्रियागृह व ऑर्थोपेडिक ओ.टी. रिकव्हरी युनिटचे नुतनीकरण करुन नवीन अतिदक्षता कक्ष तयार करणे.

मा. वैद्यकिय संचालक, रुग्णालये विभाग यांचे मागणीनुसार, न्युरो शस्त्रक्रिया गृह व ऑर्थोपेडिक ओ.टी. रिकव्हरी युनिटचे नुतनीकरण करुन त्याठिकाणी नव्याने ०८ ते १० बेडस् चा नवीन अतिदक्षता कक्ष सुरु करणेत आलेला आहे. याकामी रक्कम रुपये २,९०,४१९/- मात्र खर्च आला आहे.

११. सेवाधाम इमारतीचे तळमजल्यावर साईभक्तांकरीता टॉयलेट ब्लॉक बनवणे.

शिर्डी नगरपंचायत हद्दीत, समाधी मंदिर परिसराजवळील भागात साईभक्तांची मोठी वर्दळ असते आणि या भागातच सेवाधाम इमारत असल्याने, भक्तांचे सोयीकरीता या इमारतीचे तळमजल्यावर टॉयलेट ब्लॉकचे बांधकाम करणेत आले असून, याकामी रक्कम रु.५,५५,२१५/- मात्र खर्च आला आहे.

१२. श्री व्दारकामाई मंदिराचे पवित्र धुनीवरील चिमनीचे नुतनीकरण करणे.

श्री साईबाबांनी प्रज्वलीत केलेली पवित्र धुनी श्री व्दारकामाई मंदिरात अहोरात्र सुरु आहे. सदर धुनीतील धुर बाहेर जाणेसाठी मंदिराचे छतावर धुनीपासून वर एमएस स्ट्रक्चरलमध्ये चिमणी तयार केलेली आहे. सदर कामास १५ वर्षे पुर्ण झालेने व चिमणीचे आतील एमएस शीटस् गंजलेले असल्यामुळे पापुद्रे निघत असल्याने, सदर चिमणीचे नुतनीकरण आवश्यक होते. सदरचे काम पूर्ण करणेत आले असून, याकामी रक्कम रुपये १,२७,५००/- मात्र खर्च आला आहे.

१३. श्री साईबाबा रुग्णालयातील कर्मचा-यांकरीता टु-व्हिलर वाहनांचे पार्किंग शेड तयार करणे.

श्री साईबाबा रुग्णालयात कार्यरत असणारे कर्मचा-यांचे टु-व्हिलर वाहनांकरीता पार्किंग शेड तयार करणेत आले असून, याकामी रक्कम रुपये ५,१९,२४६/- मात्र इतका खर्च आला आहे.

१४. श्री साई प्रसादालय इमारतीचे दक्षिणेस कर्दळी व गुलाबाच्या झाडांची बाग काढून त्याठिकाणी पेव्हींग ब्लॉक बसविणे.

श्री साई प्रसादालय इमारतीचे दक्षिणेस कर्दळी व गुलाबाच्या झाडांची असलेली बाग काढून, त्याठिकाणी पेव्हींगब्लॉक्स बसविणेचे काम पूर्ण करणेत आले आहे, याकामी रक्कम रुपये ७६,०३२/- मात्र खर्च आला आहे.

प्रगतीपथावर असलेले प्रकल्प

०१. मनोरंजनात्मक उद्यान उभारणी.

मा. व्यवस्थापन समितीचा मौजे निमगांव को-हाळे शिवारातील संस्थान मालकीच्या २० एकर जमिनीमध्ये साईभक्तांसाठी सेवार्थ मनोरंजनात्मक उद्यानउभारणीचा मानस आहे. या उद्यानामध्ये मनोरंजनात्मक लेजर शो, म्युझियम, सुशोभित कारंजे, बहूउद्देशीय हॉल आदि बाबींचा समावेश करण्यात येणार आहे. याकामी नवी दिल्ली येथील वास्तुविशारदांकडून आराखडे व खर्चाचे अंदाजपत्रक बनविण्यात आले आहे. या प्रकल्पांतर्गत लेजर शो, उभारणीचे कामासाठी Laser Vision Mega-Media Ltd, Hong Kong या कंपनीस रक्कम रुपये US$ ५५,००,००० मात्रचा कार्यादेश देणेत आलेला आहे. सिव्हल वर्कचे काम प्रलंबीत असल्यामुळे लेजर शोचे काम तुर्त स्थगित ठेवण्यात यावे असे लेजर व्हिजन यांना कळविण्यात आले आहे. तसेच लेजर व्हिजन यांचे झालेल्या कामापोटी देय्य रक्कम अदा करणेबाबतचा सिव्हील अर्ज उच्च न्यायालयात प्रलंबीत आहे.

०२. साईनाथ रुग्णालयाचे खोल्यांना ॲल्युमिनीअम स्लायडींग विंडो बसविणे.

साईनाथ रुग्णालयाचे खोल्यांना असलेल्या एम.एस. खिडक्यांमधून डासांचा प्रादुर्भाव होत असल्याने त्याऐवजी ॲल्युमिनीअम स्लायडींग विंडो बसविणेत येत असून त्यासाठी रु. १६,६६,४००/- मात्र खर्च अपेक्षित आहे. ठेकेदार यांना कामाचा कार्यादेश देण्यात आला आहे.

०३. शैक्षणिक संकुल इमारतीचे रंगकाम करणे.

संस्थानचे शैक्षणिक संकुल इमारतीचे रंगकाम खराब झाल्याने नव्याने रंगकाम करणेत येत असून त्यासाठी रु.१४,०५,५६९/- लक्ष खर्च अपेक्षित आहे. रंगकाम प्रगतीपथावर आहे.

०४. समाधी मंदिराजवळील देणगी काऊंटर नं. ०१ चे विस्तारीकरण करणे.

शिर्डी येथे श्रींचे दर्शनासाठी येणारे साईभक्तांचे प्रमाणात दिवसें दिवस मोठ्या प्रमाणात वाढ होत आहे. मंदिरात श्रींचेदर्शन झालेनंतर साईभक्त संस्थानला विविध प्रकारे रोख रक्कम, चेक, डी.डी. परकीय चलन, कपडे, तसेच इतर वस्तु दान म्हणून देतात. सध्या सदरचे दान देणगी घेणेकामी संस्थानमार्फत तीन देणगी काऊंटर्स कार्यरत आहेत. पैकी देणगी काऊंटर नं. ०१ हे समाधी मंदिरासमोर आहे. सदरहू काऊंटरचे अद्यायावत फर्निचर करुन विस्तारीकरण करण्यात येत आहे. त्यासाठी रु. ७,३९,६१०/- मात्र खर्च अपेक्षित आहे.

०५. दैनंदिनी, फोटो व पुस्तके विक्री काऊंटरला वाढीव ॲल्युमिनिअम पार्टीशन व संगणक काऊंटर करणे.

संस्थान प्रकाशीत श्री साई दैनंदिनी व दिनदर्शिका ही साधारणतः दिवाळी, नाताळ सुट्टीच्या गर्दीत विक्रीसाठी उपलब्ध होत असते. गर्दीच्या कालावधीत विक्रीकाऊंटर मधील जागा अपुरी पडते. श्रींचे जीवन

चरित्रावर आधारीत पुस्तके विक्रीकामी ग्राहक यांना सुलभता मिळावी म्हणून विक्री कांऊटरवर संगणीकरण करणे आवश्यक असल्याने वाढीव ॲल्यु. पार्टीशन व संगणक काऊंटर तयार करण्याचे काम हाती घेण्यात येत आहे. याकामी रु. १,८७,४१०/- मात्र खर्च अपेक्षीत आहे.

०६. संस्थानचे प्रवेशव्दारवर कायमस्वरुपी मोर्चे तयार करणे.

संस्थानचे मंदिर परिसरात प्रवेशव्दार क्र. ०१ लगत नगर - मनमाड राज्य मार्ग क्रमांक १० असल्याने मंदिर सुरक्षेसाठी कार्यरत असलेल्या पोलीस कर्मचारी यांचेसाठी कायमस्वरुपी मोर्चा तयार करणेबाबत विशेष महानिरीक्षक, नाशिक परिक्षेत्र यांनी संस्थानला कळविले आहे.

तसेच मा. व्यवस्थापन समितीचे निर्णयानुसार मंदिर परिसरातील सुरक्षा व्यवस्थेसाठी श्री साईबाबा मंदिर परिसराचे चारही महाद्वारांचे लगत संस्थानतर्फे उभारणेत यावेत व त्यासाठी आराखडे पोलीस विभागाकडून प्राप्त करुन घ्यावेत असे ठरले. त्यानुसार मंदिर परिसराचे प्रवेशद्वार क्र. ०२ वर कायमस्वरुपी सुरक्षा मोर्चा उभारणेत आला आहे. तसेच प्रवेशव्दार क्र. ०१, ०३ व ०४ येथे मोर्चा उभारणेसाठी ठेकेदार यांना रक्कम रु. ८,३७,०००/- मात्र रक्कमेचा कार्यादेश देण्यात आलेला आहे. ठेकेदार यांचेमार्फत काम प्रगतीपथावर आहे.

०७. साईनगर कर्मचारी निवासस्थान (साईचिंतन, समर्पण, साईनगर) इमारतीभोवती उर्वरीत भागात पेव्हींग ब्लॉक बसविणे.

साईनगर परिसरातील इमारतीचे भोवती विशेषतः पश्चिम व दक्षिणे कडील कंम्पाउंडचे आतील बाजुने ड्रेनेज लाईज जात असल्याने व त्या भागात उंदिर घुशींची बिळे असल्याने साफसफाई करणे अडचणीचे होते. तसेच या भागात गवत वाढून डासांचा प्रादुर्भाव होतो.करीता याभागात पेव्हींग ब्लॉक बसविणेस मा. त्रीसदस्य समितीने मान्यता दिली असून त्यानुसार काम हाती घेण्यात आले असून या कामासाठी अंदाजे रु.१२,१८,२०६/- खर्च अपेक्षित आहे.

०८. भक्तांचे मार्गदर्शनासाठी साईनगर रेल्वेस्टेशन व नगर-मनमाड रस्त्याचे दुभाजकांमध्ये फलक लावणे.

श्री साईचे दर्शनासाठी येणा-या साईभक्तांचे मार्गदर्शनासाठी शिर्डी रेल्वे स्टेशन व नगर मनमाड रस्त्याचे बाजुस व दुभाजकांमध्ये विविध ठिकाणी भक्तनिवास बाबतचे माहितीचे फलक हाय इंटेसिटी रेडियममध्ये तयार करुन लावणे प्रस्तावीत आहे. याकामी येणारे रु. १,२५०००/- मात्रचे खर्चस मान्यता देणेत आली आहे. त्यानुसार निविदा प्रक्रया राबविण्यात येत आहे.

०९. साईधर्मशाळा येथे साईभक्तांकरीता बस प्रतिक्षा शेडचे बांधकाम करणे.

संस्थानचे साईधर्मशाळा येथून भक्तांना मंदिरात श्रींचे दर्शनाकरीता येणेसाठी व मंदिरातून धर्मशाळा येथे जाणेसाठी संस्थानमार्फत मोफत बसव्यवस्था उपलब्ध करण्यात आलेली आहे. त्यासाठी बस प्रतिक्षा शेडचे बांधकाम करणे प्रस्तावीत आहे. याकामी रु. ८,३२,०००/- मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे.

१०. साईआश्रम भक्तनिवास येथे साईभक्तांकरीता बस प्रतिक्षा शेडचे बांधकाम करणे.

संस्थानचे साईआश्रम भक्तनिवास येथून भक्तांना मंदिरात श्रींचे दर्शनाकरीता येणेसाठी व मंदिरातून भक्तनिवास येथे जाणेसाठी संस्थानमार्फत मोफत बसव्यवस्था उपलब्ध करण्यात आलेली आहे. त्यासाठी बस प्रतिक्षा शेडचे बांधकाम करणे प्रस्तावीत आहे. याकामी रु. ८,२४,०००/- मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे.

११. साई आश्रम भक्तनिवास येथे ॲम्फीथिएटरच्या पुर्वेस पेव्हींग ब्लॉक बसविणे.

साई आश्रम भक्तनिवास ॲम्फीथिएटरच्या पूर्व बाजुकडील मोकळ्या जागेत कचरा डेपो लगतचे जागेत पेव्हींग ब्लॉक बसविणे प्रस्तावीत आहे. त्यासाठी रु. ६,७०,०००/- मात्र इतका खर्च अपेक्षीत आहे.

१२. साईबाबा रुग्णालयातील CRU-I मधील फॉल्स सिलिंग बदलणे.

श्री साईबाबा हॉस्पीटलमधील CRU-I विभागात सन २००५-२००६ मध्ये मेटल फॉल्स सिलिंग करण्यात आले आहे.सदर सिलिंग ब-याच ठिकाणी खराब झालेले असल्याने ते काढून CRU-I विभागात पूर्ण नविन मेटल सिलिंग करणेकामी रु. ५,९०,०००/- मात्र इतका खर्च अपेक्षीत आहे.

१३. श्री साई प्रसादालयातील कर्मचा-यांचे दु-चाकी वाहनांकरीता पार्कींग शेड तयार करणे.

श्री साई प्रसादालयातील कर्मचा-यांकरीता दुचाकी वाहनांचे पार्किंग करणेकरीता शेड उभारणीकामी ठेकेदार यांना दिनांक ०७ जून, २०१६ रोजी कार्यादेश देण्यात आला असून, ठेकेदार यांनी कामास सुरुवात केली असून याकामी रु. ८,८८,०८३/- मात्र इतका खर्च अपेक्षीत आहे.

१४. संस्थान परिसरात साईभक्तांसाठी शौचालय उभारणे.

श्री साईबाबा समाधी शताब्दी वर्षानिमित्त शिर्डी येथे भाविकांची मोठया प्रमाणावर गर्दी होणार आहे. यावेळी भक्तांच्या सोयीसाठी संस्थानचे खालील तीन परिसरात शौचालयांचे बांधकाम करणे प्रस्तावित आहे.

०१. जुने प्रसादालय परिसरातील उत्तरेकडील मोकळया जागेत.
०२. शिर्डी बसस्थानकाचे समोरील नगर - मनमाड रस्त्याचे पश्चिमेस. (जुने स्वागत कक्षाचे ठिकाणी)
०३. श्री साईबाबा भक्तनिवास परिसरातील पश्चिमेकडील मोकळया जागेत नगर – मनमाड रोडलगत.

उपरोक्त तीनही ठिकाणचे शौचालयांमध्ये प्रत्येकी पुरुषांकरिता ०३ शौचालय, ०४ मुता-या व स्त्रियांकरीता ०३ शौचालय बनविणेत येणार आहेत. याकामी प्रत्येकी रु. ९,७०,१९२/- मात्र खर्च अपेक्षित आहे.

१५. श्री साईनाथ रुग्णालयाचे दक्षिणेकडील संरक्षण भिंत बांधकाम करणे.

श्री साईनाथ रुग्णालयाचे दक्षिणेकडील संरक्षण भिंतीचे बांधकाम पूर्णत्वास आले असून, याकामी बांधकाम ठेकेदाराने अंतिम बील अदायगीसाठी सादर केले आहे. याकामी अंदाजित रक्कम रु. ४,५०,०००/- मात्र खर्च अपेक्षित आहे.

संस्थानमार्फत अर्थसहाय्य केलेले सार्वजनिक विकास प्रकल्प

०१. **शिर्डी शहर एकात्मिक रस्ते विकास प्रकल्प**.

शिर्डी शहरातील विविध एकूण २५ रस्त्यांपैकी प्रथम प्राधान्य गटातील ११ रस्ते रुंदीकरण, मजबुतीकरण, डांबरीकरण / कॉंक्रीटीकरणासह विकसित करण्याचे काम हाती घेणेत आलेले आहे, यापैकी शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी यांनी उपलब्ध करुन दिलेल्या रस्त्यांची काम पुर्ण करणेत आलेली आहेत. या प्रकल्पासाठी सर्व आर्थिक निधी श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी यांचेमार्फत उपलब्ध करुन देण्यात येत आहे. सदरहू प्रकल्पातील ११ रस्ते विकसीत करणेसाठी रु.८८ कोटी मात्रचे खर्चास मा. विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन यांनी मान्यता दिलेली आहे. या प्रकल्पावर आजपावेतो रुपये ७०.०८ कोटी मात्र खर्च करणेत आला आहे.

०२. **शिर्डी येथे अद्ययावत बसस्थानक तथा यात्रीनिवास विकसित करणे**.

श्री क्षेत्र शिर्डी येथे श्री साईंच्या दर्शनासाठी देश – विदेशातून हजारो साईभक्त दररोज येत असतात. या साईभक्तांना निवारा, प्रसादभोजन या मूलभूत सोयी सुविधांबरोबरच इतर अनुषंगिक सेवा संस्थान व्यवस्थापनामार्फत उपलब्ध करुन देण्यात येत आहेत. या प्रयत्नाचाच एक भाग म्हणून तत्कालीन मा. व्यवस्थापन समितीने विविध निर्णयान्वये श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी यांचे आर्थिक सहकार्यातून महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाचे मालकीच्या जमिनीत शिर्डी येथील बसस्थानक तथा भक्तनिवास अद्यया वत सोयींनी युक्त अशा पध्दतीने विकसित करणेचा प्रकल्प सुरु करणेत आला आहे. याकामी मा. विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन यांनी रक्कम रुपये ७.६६ कोटी मात्र इतका निधी उपलब्ध करुन देणेस मान्यता दिलेली आहे. सध्या मुख्य बस स्थानकाचे बांधकाम पूर्ण झाले असून,किरकोळ स्वरुपाची कामे प्रगतीपथावर आहे.

०३. **शिर्डी शहरातील भूसंपादनाची आवश्यकता नसलेले ०९ रस्ते व भूसंपादन आवश्यक असलेले ०६ रस्ते विकसित करणे**.

व्दितीय प्राधान्य गटातील सदरहु रस्ते विकसित करणेसाठी मा. शासनास सादर केलेल्या प्रस्तावावरील निर्देशानुसार, मा. उच्च न्यायालयाचे औरंगाबाद खंडपीठात मान्यतेकामी दिवाणी अर्ज दाखल करणेत आलेले आहे. महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान महाअभियान (राज्यस्तर) योजनेतंर्गत सदरहू १७ रस्त्यापैकी ०८ रस्ते विकसित करणेस शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी यांना मान्यता मिळालेली आहे. सदरचे ०८ रस्ते वगळून उर्वरित एकुण १४ रस्ते विकसित करणेसाठी शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डीने सादर केलेल्या रुपये २२९.९७ कोटी मात्रचे अंदाजित सुधारीत खर्चास मा. व्यवस्थापन समितीचे मान्यतेने मा. विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचेकडेस प्रस्ताव सादर करणेत येत आहे.

०४. मौजे शिंगवे घनकचरा प्रकल्प.

शिर्डी नगरपंचायत, शिर्डी यांचे मालकीचे मौजे शिंगवे येथील जमिनीत शिर्डी नगर पंचायत व संस्थान परिसरातील जमा होणा-या कच-यावर प्रक्रिया करण्यासाठी संयुक्त रित्या घनकचरा प्रकल्प उभारणेसाठी मा. त्रिसदस्यीय समितीने मान्यता दिलेली आहे. सदरहू प्रकल्पात कच-यावर प्रक्रिया करणेसाठी शेड, प्लॅटफॉर्म, कंपाउंड भिंत, अंतर्गत रस्ते इ. कामासाठी येणा-या रु. ४.५२ कोटी मात्रचे खर्चास मा. उच्च न्यायालय, मुंबई खंडपीठ औरंगाबाद यांनी मान्यता दिलेली आहे. सदरहू काम करणेस मान्यता मिळणेसाठी मा. विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचेकडेस प्रस्ताव सादर करणेत आलेला आहे.

०५. शिर्डी बसस्थानकाचे एक्सटर्नल इलेक्ट्रीक व स्ट्रीट लाईट केबलकरीता आर.सी.सी. पाईप टाकणे व चेंबरचे बांधकाम करणे.

संस्थानचे आर्थिक सहय्यातून महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाचे मालकीच्या भुखंडावर शिर्डी बसस्थानक व त्यावरील इमारतीचे बांधकाम ठेकेदार यांचेमार्फत पूर्ण करण्यात आले आहे. सदरहू बसस्थानक इमारतीकरीता तसेच स्ट्रीट लाईटकरीता विद्युत सप्लाय देणेकामी भूमीगत केबलकरीता आर.सी.सी. पाईप टाकणे व चेंबरचे बांधकाम पूर्ण करण्यात आले असून, याकामी रु. ५,०४,९१५/- मात्र इतका खर्च करणेत आला आहे.

०६. प्लास्टीक कचरा श्रेडींग मशिनसाठी शेड उभारणे.

शिर्डी नगरपंचायत हद्दीत व संस्थान परिसरात निघणा-या प्लास्टीक कच-याचे श्रेडींग करणेकरीता शेड उभारणीसाठी नगरपंचायतीस रु. ९,९६,६४१/- मात्र निधी वर्ग करणेसाठी मा.उच्च न्यायालय व महाराष्ट्र महाराष्ट्र शासनाची मान्यता मिळाली आहे. सदरचा निधी मा.व्यवस्थापन समितीचे मान्यतेने वर्ग करण्यात येईल.

नियोजित विकास प्रकल्प / इतर कामे

०१. सुपर स्पेशालिटी हॉस्पीटल.

मौजे नांदुर्खी, तालुका राहाता येथील संस्थानला विनामुल्य प्राप्त होणा-या जमिनीमध्ये नियोजीत सुपर स्पेशालिटी हॉस्पीटल, जनरल हॉस्पीटल व वैद्यकीय अधिका-यांकरीता निवासस्थाने बांधकामाचे नियोजन आहे. सदर प्रकल्पासाठी आर्किटेक्ट व तज्ञ सल्लागार संस्थान मार्फत नेमण्यात येत आहे.

०२. मंदिर परिसर पुनर्विकास व दर्शन रांग इमारत विकसित करणेचा प्रकल्प राबविणे.

शिर्डी येथे श्री साईंच्या दर्शनासाठी येणा-या साईभक्तांच्या वाढत्या गर्दीचे नियोजनासाठी व भक्तांना दर्शन सुलभ, सोयीस्कर व्हावे, दर्शनरांगेत भक्तांना सर्व सुविधा उपलब्ध व्हाव्यात या दृष्टीने मंदिर व जुने प्रसादालय परिसराचे पुनःर्नियोजन करण्याचा निर्णय मा. व्यवस्थापन समितीने घेतलेला आहे. या पुनर्विकास प्रकल्पात साईभक्तांना सुधारीत दर्शन रांग, प्रतिक्षा हॉल, स्वच्छतागृह, चप्पल स्टॅण्ड, प्रथमोपचार केंद्र, सुरक्षा तपासणी, मोबाईल व लगेज लॉकर्स, मध्यवर्ती वातानुकूलिन यंत्रणा, शुध्द पिण्याचे पाणी, प्रकाशने विक्री केंद्र, कापडकोठी, लाडू प्रसाद काऊंटर्स, देणगी कक्ष, उपहारगृहे, फायर लिफ्ट, पॅसेंजर लिफ्ट, एक्स्लेटर्स आदि सुविधांचा तसेच सुरक्षेच्या दृष्टीने आवश्यक त्या सर्वकष बाबी समाविष्ट करुन मंदिर परिसर पुनर्विकास प्रकल्पासाठी नामांकीत वास्तुविशारदांकडून संकल्पना चित्र व प्राथमिक अंदाजपत्रक तयार करुन घेण्यात आले असून या कामासाठी प्राथमिक ढोबळ अंदाजे रु. ३४०.२० कोटी मात्र खर्च अपेक्षित आहे.

०३. शिर्डी शहरातून जाणारे अहमदनगर- मनमाड (राज्यमार्ग क्रमांक १०) रस्त्याखालून पादचा-यांसाठी भुयारी मार्ग करणे.

शिर्डी शहर हे मुंबई, पुणे, नाशिक, अहमदनगर, औरंगाबाद इत्यादी मोठ्या शहरांना जोडणा-या अहमदनगर – मनमाड या राज्यमार्ग क्रमांक १० लगत आहे. या राज्यमार्गाचे पुर्व बाजूस श्री साईबाबा समाधी मंदिर, भक्तनिवासस्थाने आदि परिसर असून पश्चिमबाजूस श्री साई प्रसादालय, रुग्णालये व कर्मचारी निवासस्थाने आहेत. त्यामुळे सदरचा राज्यमार्ग ओलांडणा-या साईभक्त व स्थानिक नागरिक पादचा-यांची संख्या मोठ्या प्रमाणावर आहे. दिवसेंदिवस वाढणारी भक्तांची गर्दी व वाहतुकीमुळे भक्तांसह स्थानिक नागरींकांना सदरचा राज्यमार्ग ओलांडणे अत्यंत कठीण व धोकादायक झालेले असल्याने शिर्डी शहरात नगर- मनमाड रोडला ०५ ठिकाणी पादचारी मार्ग करणे प्रस्तावीत आहे. याकरीता सदरचा प्रस्ताव शासन मान्यतेकरीता सादर करण्यात आला आहे. त्याकरीता प्राथमिक ढोबळ अंदाजे रु. २१.८९ कोटी इतका खर्च अपेक्षित आहे.

०४. संस्थानचे मौजे निमगांव को-हाळे गट नं.१९५ पैकी मधील हेलीपॅड भोवती पेव्हींग ब्लॉक बसविणे.

संस्थानचे हेलीपॅड भोवती पेव्हींग ब्लॉक बसविणे व वेटींग लाऊंज मधील ॲल्यु. स्लायडींग खिडक्या बसविणे, अंतर्गत भिंतीना लस्टर पेंट करणे, फॉल्स सिलींग इ. कामे करणे प्रस्तावीत आहे. याकामी येणारे खर्चास मान्यता देण्यात आली असून निविदा प्रक्रीया राबविण्यात येणार आहे.

०५. श्री साईबाबा हॉस्पीटल व व्दारावती भक्तनिवास इमारत प्रवेशव्दार, गेट व सुरक्षा केबीन बांधकाम करणे.

संस्थानचे श्री साईबाबा हॉस्पीटल व व्दारावती भकतनिवास इमारतीचे मुख्य प्रवेशव्दारांवर साईभक्त व नागरीकांचे मार्गदर्शनार्थ प्रवेशव्दार, गेट व सुरक्षा केबीन बांधकाम प्रस्तावीत आहे. याकामी अंदाजित रुपये १३.४० लक्ष मात्र खर्च अपेक्षित आहे.

०६. मौजे निमगांव को-हाळे हद्दीतील नगर मनमाड रोड ते गोदावरी उजवा कालवा लगत चर रस्त्याचे डांबरीकरण करणे.

मौजे निमगांव को-हाळे हद्दीतील नगर- मनमाड रोड ते गोदावरी उजवा कालवा (संस्थानचे गट नं. २२१ व २४५) लगतच्या चर रस्त्यावरुन परिसरात सुरु असलेल्या बांधकाम साहित्यांचे डंपर्स तसेच पाण्याचे टँकर व इतर जड वाहतुक सुरु असल्याने काही भागात रस्ता खचलेला असून रस्त्यावर जागोजागी खड्डे पडलेले आहेत. सदर रस्त्यालगत संस्थानच्या जमिनी, कर्मचारी निवासस्थाने व साई आश्रम भाग २ भक्तनिवास असल्याने रस्त्याचे डांबरीकरण करणे आवश्यक असल्याने अंदाजे २ कि.मी. लांबी व ३.७० मीटर रुंदीच्या रस्त्याचे खडीकरणासह डांबरीकरण करणेसाठी मा. त्रिसदस्य समिती सभेत रक्कम रुपये ३६.२९ लक्ष मात्रचे खर्चास मान्यता दिलेली आहे. समितीचे दिनांक ०८ जानेवारी, २०१४ रोजीचे सभेतील निर्णयान्वये संस्थान वकिलामार्फत अर्ज करणेत येऊन मा. मुंबई उच्च न्यायालयाचे औरंगबाद खंडपिठाचे मार्गदर्शन घेण्यात यावे व त्यानंतर फेर प्रस्ताव सभेपुढे सादर करणेत यावा, असे ठरले आहे. त्यानुसार विधी विभागामार्फत मा. उच्च न्यायालय खंडपीठ औरंगाबाद यांचे न्यायालयात सिव्हील अर्ज दाखल करणेबाबत संस्थान वकिलांना विनंती करणेत आलेली आहे.

०७. साईबाबा भक्तनिवास (५०० खोल्या) मधील २०० खोल्यांचे नूतनीकरण करणे.

श्री साईच्या दर्शनासाठी येणा-या साईभक्तांना निवासस्थान सुविधा उपलब्ध करुन देणेसाठी सन १९९५ मध्ये साईबाबा भक्तनिवास ही ५०० खोल्या असलेली इमारत साईभक्तांचे निवास व्यवस्थेसाठी खुली करण्यात आली. सततचे वापराने खोल्यांचा रंग, दरवाजे, खिडक्या खराब झाल्याने सदर इमारतीतील पहिल्या टप्प्यात १०० खोल्यांचे नूतनीकरण करणेत आले आहे. दुस-या टप्यातील २०० खोल्याचे नूतनीकरण कामासाठी अंदाजे रुपये ४.९९ कोटी खर्चास मान्यता मिळणेसाठी मा. व्यवस्थापन समितीचे सभेत सादर करण्यात येत आहे.

०८. साई आश्रम भक्तनिवास येथे कर्मचारी दुचाकी पार्किंग व्यवस्था करणे.

संस्थानचे साई आश्रम भक्तनिवास येथे कर्मचारी दुचाकी पार्किंग व्यवस्था टेंसाईल फॅब्रीक शीट रुफींगमध्ये शेड उभारणी करणे प्रस्तावीत आहे. याकामी अंदाजे रु. २६ लक्ष मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे.

०९. साई आश्रम भक्तनिवास येथे साई भक्तांकरीता उपहारगृहाचे बांधकाम करणे.

संस्थानचे साई आश्रम भक्तनिवास हा प्रकल्प विस्तीर्ण स्वरुपाचा आहे तसेच तेथील निवास व्यवस्थाही मोठ्या स्वरुपाची आहे. त्यामुळे सदरहू ठिकाणी ०२ नविन उपहारगृहांचे बांधकाम करणे प्रस्तावीत आहे. याकामी रु. ४८.४२ लक्ष मात्र इतका खर्च अपेक्षीत आहे. सदर कामासाठी आर्किटेक्ट डी. ओ. निकम, पुणे यांची नियुक्ती करणेत आली आहे.

१०. संस्थानकडे नियुक्त असलेले उपकार्यकारी अधिकारी यांचेकरीता निवासस्थानाचे बांधकाम करणे.

संस्थान आस्थापनेवर कार्यरत असलेल्या उपकार्यकारी अधिकारी यांचे निवासाकरीता स्वतंत्र निवासस्थान बांधकाम प्रस्तावित असून, याकामी रु.४०,५९,३१६/- मात्र इतका खर्च अपेक्षीत आहे.

११. व्दारावती भक्तनिवास इमारतीसमोरील गार्डन मध्ये पाथवे करणे.

व्दारावती भक्तनिवास इमारतीचे समोर असलेल्या बाग-बगिचामध्ये येणा-या भक्त व नागरिकांचे सोयीसाठी पेव्हींग ब्लॉक बसवून पाथ-वे करणेसाठी रु.१२.३० लक्ष खर्च अपेक्षित असून, याकामी निविदा प्रक्रिया सुरु करणेत येत आहे.

१२. संस्थानचे दादर, मुंबई येथिल साई निकेतन इमारतीचे नूतनीकरण करणे .

संस्थानची दादर, मुंबई येथील साई निकेतन इमारत जुनी झाल्याने ती इमारत पाडून त्याऐवजी नविन १८ मजली सर्व सोयी सुविधांयुक्त अशी सुसज्ज नविन इमारत बांधकाम करणेसाठी येणारे रक्कम रु. २५ कोटी मात्रचे खर्चास मा. त्रिसदस्य समितीने मान्यता दिलेली आहे. याकामी मा. विधी व न्याय विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचेकडे मान्यतेसाठी प्रस्ताव सादर करणेत आलेला असून तो मान्यतेचे प्रतिक्षेत आहे.

१३. शैक्षणिक संकूल बांधकाम करणे.

संस्थानचे मौजे शिर्डी येथील सर्व्हे नं. १९५, १९६, २१२ व २१३ पै. मध्ये श्री साईबाबा कन्या विद्या मंदिर, श्री साईबाबा इंग्शिल मिडियम स्कूल व श्री साईबाबा कनिष्ठ महाविद्यालय स्थलांतरीत करणेसाठी शैक्षणिक संकुलाचे बांधकाम करणे प्रस्तावीत आहे. या मान्यतेसाठी मा. व्यवस्थापन समितीचे सभेपुढे प्रस्ताव सादर करणेत आला आहे. याकामी आर्किटेक्ट संस्थेची नेमणूक करणेबाबत कार्यवाही सुरु करणेत येत आहे.

१४. संस्थानचे मौजे शिर्डी व को-हाळे येथील जमिनींना प्रिकास्ट आर.सी.सी. कंपाउंड करणे.

संस्थानचे मौजे को-हाळे गट नं. ९७ पै. व मौजे शिर्डी सर्व्हे नं. १२४/११ व १२४/१२ तसेच सर्व्हे नं. २०७/२ या क्षेत्राला आर.सी.सी. प्रिकास्ट कंपाउंड भिंत बांधकाम करणेसाठी येणारे रक्कम रु.२६,९५,०००/- मात्रचे खर्चास मान्यता देण्यात आली आहे. याकामी नव्याने निविदा प्रक्रिया सुरु करण्यात येत आहे.

१५. मौजे शिर्डी हद्दीतील स.नं. १२५ चे उत्तरेकडील भागत चेनलिंक जाळी बसविणे.

मौजे शिर्डी हद्दीतील स. नं. १२५ चे उत्तरेकडील संस्थान मालकीचे जमिनीस / भागास चेनलिंक फेन्सिंगसाठी रु. २,५९,५५४/- मात्र खर्चाचे कामासाठी निविदा मागविणेत येत आहेत.

१६. मौजे शिर्डी हद्दीतील स.नं. १२४ व १२६ चे क्षेत्रास बार्बेड फेन्सिंग करणे.

मौजे शिर्डी हद्दीतील स.नं. १२४ व १२६ चे संस्थान मालकीचे जमिनीस / क्षेत्रास बार्बेड फेन्सिंगचे रु. २,५७,८२४/- खर्चाचे कामासाठी निविदा मागविण्यात येत आहे.

१७. साईनाथ रुग्णालय परिसरात जनरेटर रुम बांधकाम करणे.

साईनाथ रुग्णालय परिसरात जनरेटर रुम बांधकाम करणेसाठी विद्युत विभागाचे प्रस्तावानुसार अंदाजित रु. ४० लक्ष खर्च अपेक्षित आहे.

१८. जुने प्रसादालय पार्किंग मैदानावर संस्थान कर्मचा-यांचे दुचाकी वाहनाकरीता पार्किंग शेड तयार करणे.

जुने प्रसादालय परिसरात पार्कींग मैदानावर संस्थान कर्मचा-यांचे दुचाकी वाहनाचे पार्किंग करणेकरीता शेड उभारणीसाठी येणारे अंदाजे रक्कम रु. ३,९२,०००/- मात्रचे खर्चास मा. त्रिसदस्य समितीने मान्यता देणेत आली.

१९. शिर्डी येथील सर्व्हे नं. १७१/१२ मधील बस स्थानक व भक्तनिवास इमारतीसाठी विद्युत पुरवठयाकरीता सबस्टेशन व जनरेटर रुम शेडचे बांधकाम करणे.

संस्थान निधीतून बांधण्यात येणारे बसस्थानक व त्यावरील भक्तनिवास इमारतीकरीता विद्युतपुरवठा करणेकामी शिर्डी बसस्थानक परिसरात सबस्टेशन व जनरेटर रुम शेडचे बांधकाम करुन घेणेसाठी येणा-या अंदाजे रु. १४,५५,७०० मात्रचे खर्चास मा. त्रिसदस्य समितीने मान्यता दिली आहे. सदरचे शेड उभारणीसाठी प्लींथ लेव्हलचे काम बसस्थानक इमारतीचे बांधकाम ठेकेदार यांचे मार्फत करण्यात येत आहे. उर्वरित काम संस्थान मार्फत करण्यात येईल.

२०. साई सृष्टी प्रकल्प उभारणे.

श्री साईभक्तांचे मनोरंजनासाठी व त्यांना जीवनचरित्राविषयी माहिती उपलब्ध व्हावी यासाठी बाबांचे जीवन चरित्रावर आधारीत चित्रपट सृष्टीतील चलचित्राद्वारे व मुर्त्यांच्या आधारे देखावे उभारुन साईसृष्टी प्रकल्प उभारणेसाठी प्रसिध्द कलानेपथ्यकार श्री. नितिन देसाई यांची नेमणूक करण्यात आली आहे. त्यांचे मार्फत सदर प्रकल्पाचे अंदाजपत्रक व आराखडे बनविण्यात येत आहेत.

२१. नविन भांडार इमारतीचे बांधकाम करणे.

संस्थानचे विविध विभागांचे मटेरीयल लावणेसाठी सध्याची भांडार व्यवस्था अपुरी पडत असल्याने नविन भांडार इमारतीचे बांधकामासाठी अंदाजे रु. १३.७१ लक्ष खर्चाचा प्रस्ताव मा. व्यवस्थापन समितीचे मान्यतेसाठी सादर करणेत येत आहे.

२२. अधिकारी निवासस्थान येथे किचन ट्रॉली, पोटमाळे व कपाटांना झडपा करणे.

अधिकारी निवासस्थान येथे किचन ट्राली तसेच पोटमोळ्यामधील भागात कडप्प्यामध्ये असलेल्या कपाटांना प्लायवूड लॅमिनेट वापरुन झडपा करणेकामी रु. ३९.२५ लक्ष खर्च अपेक्षित आहे.

२३. इंग्लिश मेडीअम स्कूल परिसरात पेव्हींग ब्लॉक बसविणे.

श्री साईबाबा इंग्लिश मिडीअम स्कुलचे लॉनचे पूर्वेस असलेल्या जागेत पावसाळयात नेहमी चिखल होतो. करीता सदर ठिकाणी पेव्हिंग ब्लॉक बसविणे प्रस्तावित आहे. त्याकरीता अंदाजित रु. ४.५० लक्ष मात्र इतका खर्च अपेक्षित आहे.

२४. श्री साईनाथ रुग्णालय व श्री साईबाबा रुग्णालयामध्ये बेडची संख्या वाढविणे.

श्री साईनाथ रुग्णालय व श्री साईबाबा रुगणालयामध्ये वाढती रुग्णांची संख्या विचारात घेऊन बेडची संख्या वाढविणेसाठी, प्रशासकीय व अनुषंगीक विभाग स्थलांतरीत करणेसाठी श्री साईनाथ रुग्णालयाजवळील सध्याची कॅन्टीन इमारतीत आवश्यक पार्टीशन व इतर कामांसाठी रु. १६.४१ लक्ष खर्च अपेक्षित आहे. तसेच सदरहू रुग्णालयाचे सुविधांमध्ये वाढ करणेसाठी नवीन इमारत बांधणे प्रस्तावित आहे.

२५. द्वारावती भक्तनिवास परिसरात रेन वॉटर हार्वेस्टींग प्रकल्प राबविणे.

द्वारावती भक्तनिवास परिसरात रेन वॉटर हार्वेस्टींग प्रकल्प राबविणेसाठी रु. ८.७८ लक्ष खर्च अपेक्षित असून याकामी ई-निविदा मागविणेत आल्या आहेत.

२६. श्री साईप्रसादालय इमारतीचे आतील व बाहेरील बाजूने रंगकाम करणे.

श्री साईप्रसादालय इमारत सन २००९ सालापासून साईभक्तांना प्रसादभोजन उपलब्ध करुन देणेकामी खुली करण्यात आलेली आहे. दैनंदिन वापरामुळे व वातावरणाच्या परिणामामुळे इमारतीचे आतील व बाहेरील रंग खराब झालेला आहे. त्यामुळे इमारतीस आतून लस्टर पेंट व बाहेरील बाजूने रिनोवा पेंटने रंगकाम करणेकामी मा.व्यवस्थापन समितीने येणा-या रु. ८५,८४,३३९/- मात्रचे खर्चास मान्यता दिली आहे. याकामी निविदा प्रक्रीया राबविण्यात येणार आहे.

सन २०१७-१८ : नियोजित श्री साईबाबा समाधी शताब्दी महोत्सव

थोर संत श्री साईबाबा यांच्या समाधीस दिनांक १८ ऑक्टोबर, २०१८ रोजी १०० वर्षे पूर्ण होणार आहेत. त्यानिमित्त श्री साईबाबा संस्थानमार्फत **"श्री साईबाबा समाधी शताब्दी वर्ष – दिनांक ०१ ऑक्टोबर, २०१७ ते दिनांक १८ ऑक्टोबर, २०१८ (विजयादशमी)"** अखेर साजरा करणेत येणार आहे. श्री साईबाबा समाधी शताब्दी वर्षामध्ये शिर्डीत येणा-या भाविकांसाठी सोयी-सुविधा उभारणे, तसेच संपूर्ण वर्षभर वेगवेगळया धार्मिक व सांस्कृतिक कार्यक्रमांचे आयोजन करुन साईचरीत्रावर आधारीत वेगवेगळे इव्हेन्ट तयार करुन त्याचे सादरीकरण करणे, जेणेकरुन संपूर्ण वर्षभरात शिर्डीमध्ये भक्तीमय वातावरण राहील. अशा प्रकारे श्री साईबाबा समाधी शताब्दी सोहळा अविस्मरणीय होईल या दृष्टीने प्रयत्न करणेत येत आहेत. त्यासाठी शिर्डी शहर व परिसरातील पायाभूत सुविधांमध्ये मोठया प्रमाणावर सुधारणा करणे व नविन प्रकल्प उभारणे आवश्यक असल्याने याकरीता महाराष्ट्र शासन, विधी व न्याय विभाग, शासन निर्णय क्र. सासंवि-२०१३/प्र.क्र.०१/का.१६, दि. २२ ऑक्टोबर, २०१३ अन्वये मा. मुख्यमंत्री महोदय, महाराष्ट्र राज्य यांचे अध्यक्षतेखाली कृती आराखडा समिती गठीत केलेली आहे.

शताब्दी वर्षात साईभक्तांसाठी करावयाच्या अतिरिक्त सुविधांमध्ये तात्पुतरत्या स्वरुपात वाहनतळे, निवारा शेडस्, सार्वजनिक स्वच्छ्तागृहे, पाणीपुरवठा, सुरक्षा, प्रसादभोजन व्यवस्था, अल्पोपहार इ. सोयी-सुविधा उपलब्ध करणेत येणार आहेत. धार्मिक व सांस्कृतिक कार्यक्रमांचे नियोजनामध्ये विविध धार्मिक ग्रंथांचे पारायण, साईबाबांच्याजीवन कार्यावर आधारीत साईसृष्टीची प्रतिकृती उभारणे यांचा समावेश असेल. शताब्दी वर्षात मुख्य उत्सवांचे दिवशी तसेच वर्षभरात ७० दिवस विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करुन सदर कार्यक्रमांना भव्य स्वरुप देणेसाठी विविध क्षेत्रातील नामवंत, कलाकार, वादक, संत महंत यांना आमंत्रीत करणे आदि बाबींचा समावेश आहे. साईभक्तांसाठी दिर्घकालीन गरजा विचारात घेता श्री साईबाबा मल्टीमिडीया थिमपार्क अंतर्गत लेजर शो, बहुउद्देशिय हॉलचे बांधकाम करणे, भुयारी मार्ग विकसीत करणे, साईसिटी प्रकल्पाची निर्मिती करणे, साईसृष्टीं प्रकल्पाचे बांधकाम करणे, नियोजित दर्शनरांग प्रकल्प उभारणे, आदि कायमस्वरुपीच्या सोयी-सुविधा उभारणे प्रस्तावित आहे.

उपरोक्त सोयी-सुविधा पुरविणेसाठी संस्थानला मोठया प्रमाणात आर्थिक निधीची आवश्यकता भासणार आहे. याकरीता साईभक्तांना स्वेच्छेने देणगी देण्यासाठी स्टेट बँक ऑफ इंडीया, शिर्डी शाखेत बचत खाते क्रमांक ३५४२०६७३०६० उघडण्यात आलेले असून या खात्यात **साईबाबा शताब्दीय सोहळा** फंडाखाली भक्तांना सुलभरित्या देणगी देता येते.

श्री साईबाबा समाधी शताब्दी महोत्सवी वर्षात साईभक्तांनी मोठया संख्येने कार्यक्रमात सहभागी होऊन श्री साईबाबांच्या लीला व श्री साईबाबांनी दिलेला संदेश व त्यांचे जीवन चरित्राचा प्रचार व प्रसार करण्यास सर्वांनी हातभार लावून श्रींची श्रध्दा व सबुरीची शिकवण देशाच्या व जगाच्यात कानाकोप-यापर्यंत पोहचविणेस हातभार लावावा.

अपारंपारिक उर्जा स्त्रोत प्रकल्प

केंद्र व राज्य शासनाचे धोरणानुसार व मार्गदर्शक तत्वांनुसार, उपलब्ध असणाऱ्या अपारंपारिक ऊर्जा स्त्रोतांचा वापर करुन घेण्याचे दृष्टीने संस्थानमार्फत खाली नमुद केलेले प्रकल्प कार्यान्वीत करणेत आलेले आहेत :

कार्यान्वीत प्रकल्प

०१. साईप्रसाद निवासस्थान - सोलर वॉटर हिटींग सिस्टीम

०२. व्दारावती निवासस्थान - सोलर वॉटर हिटींग सिस्टीम

०३. श्री साईबाबा भक्तनिवासस्थान - सोलर वॉटर हिटींग

०४. श्री साई प्रसादालय - सोलर स्टिम कुकींग प्रोजेक्ट

०५. विद्युत विभाग - २.५ मेगावॅट पवन ऊर्जा प्रकल्प (भोयरे पठार, जि.अहमदनगर)

०६. श्री साईनाथ व श्री साईबाबा रुग्णालय - सांडपाणी प्रक्रिया प्रकल्प

०७. श्री साईनाथ व श्री साईबाबा रुग्णालय- लिक्वीड ऑक्सिजन प्लँन्ट

०८. बगीचा विभाग - १५ मे.टन क्षमतेचा घनकचरा विघटन प्रकल्प
(शिर्डी नगरपंचायत व राहाता नगरपरिषद यांचे संयुक्त विद्यमाने)

०९. श्री साई आश्रम प्रकल्प भाग १ व २- सोलर वॉटर हिटींग सिस्टीम

१०. श्री साई आश्रम प्रकल्प भाग १ व २- सांडपाणी प्रक्रिया प्रकल्प

आर्थिक निधी उपलब्धतेबाबत

विश्वस्तव्यवस्थेमार्फत भक्तांना पुरविणेत येणाऱ्या सेवा-सुविधांसाठी तसेच साईभक्तांच्या सोयीसाठी शिर्डी परिसरातील पायाभूत सुविधांच्या विस्तारीकरणासाठी व उभारणीसाठी भरीव आर्थिक सहाय्य करणेत येत आहे. श्री साईंचे महानिर्वाणास सन २०१८ मध्ये एक शतक पूर्ण होईल. त्यानिमित्त विश्वस्तव्यवस्थेमार्फत सन २०१७-१८ हे **" श्री साईबाबा समाधी शताब्दी महोत्सवी वर्ष "** आणि या शतकमहोत्सवी वर्षातील श्री पुण्यतिथी उत्सव (विजयादशमी) - २०१८ हा **" शतक महोत्सवी पुण्यतिथी उत्सव "** म्हणून साजरा करण्याचे प्रयोजन आहे.

या शतक महोत्सवी पुण्यतिथी उत्सवासाठी तसेच वर्षामध्ये, श्री क्षेत्र शिर्डी येथे श्रींचे दर्शनासाठी लाखो साईभक्त येतील. त्यासाठी भक्तांना निवास, प्रसाद भोजन, स्वच्छता गृहे, वाहतुक, दळणवळण, पाणीपुरवठा, विदयुत, वाहनतळे आदि मूलभूत सेवा-सुविधा उपलब्ध करुन देणे गरजेचे राहील. ज्याप्रमाणे दर १२ वर्षांनी देशातील चार शहरांमध्ये कुंभमेळा भरविण्यासाठी केंद्र व राज्य शासनातर्फे निधी उपलब्ध करवून, नियोजनबध्द विकास करणेत आलेला आहे / येत आहे. त्याच धर्तीवर शिर्डी शहर व त्या आसपासचे परिसराचा नियोजनबध्द विकास होणे गरजेचे व आवश्यक आहे. त्यासाठी नियोजनबध्द कार्यक्रमांतर्गत विविध पायाभूत सेवा-सुविधांचे विकास प्रकल्प राबविणेसाठी केंद्र व राज्य शासनामार्फत **" श्री क्षेत्र शिर्डी तीर्थक्षेत्र विकास योजना "** तयार करुन त्यासाठी आवश्यक निधी शासनामार्फत उपलब्ध करुन देणे गरजेचे आहे. शतक महोत्सवी पुण्यतिथी उत्सव ०२ वर्षांनी साजरा करावयाचा असल्याने, सदर योजना तातडीने तयार करुन त्याची अंमलबजावणी शासन यंत्रणेमार्फत युध्दपातळीवर हाती घेणे गरजेचे आहे.

उपरोक्तप्रमाणे सन २०१५ - १६ या आर्थिक वर्षाचा प्रशासकीय व लेखापरिक्षण अहवाल आपले माहितीस्तव सादर करण्यात येत आहे.

स्वाक्षरीत /- X X X

(बाजीराव शिंदे)
कार्यकारी अधिकारी
श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था,शिर्डी.

INDEPENDENT AUDITORS REPORT

To,
The Management Committee,
Shri Saibaba Sansthan Trust,
Shirdi.

We have audited the accompanying financial statements of **Shri Saibaba Sansthan Trust & its 2 units**, having its registered office A/p Shirdi, Tal. Rahata, Dist. Ahemadnagar - 423109; which comprises the Balance Sheet as at 31st March 2016 and the Income & Expenditure Account for the year ended.

Management Responsibility

Management is responsible for the preparation of these financial statements that give a true and fair view of the financial position, financial performance of the Trust considering the provisions of Shri Saibaba Sansthan Trust (Shirdi) Act 2004 and in accordance with the accounting principles generally accepted in India including accounting standard. This responsibility includes design, implementation and maintenance of internal Control relevant to preparation and presentation of the financial statement that give a true and fair view and free from material misstatement, whether due to fraud or error.

Auditors' Responsibility

Our responsibility is to express an opinion on these financial statements based on our audit. We conducted our audit in accordance with the Standards on Auditing issued by the Institute of Chartered Accountants of India. Those Standards require that we comply with ethical requirements and plan and perform the audit to obtain reasonable assurance about whether the financial statements are free from material misstatements.

An audit involves performing procedures to obtain audit evidence about the amounts and disclosures in the financial statements. The procedures selected depend on the auditor's judgment, including the assessment of the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error. In making those risk assessments, the auditor considers internal control relevant to the trust's preparation and presentation of the financial statements that give a true and fair view in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances. An audit also includes evaluating the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of the accounting estimates made by management, as well as evaluating the overall presentation of the financial statements.

We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion.

अ) एकुण उत्पन्न, खर्च व गुंतवणूक दर्शविणारा तुलनात्मक तक्ता

(रु.कोटीमध्ये)

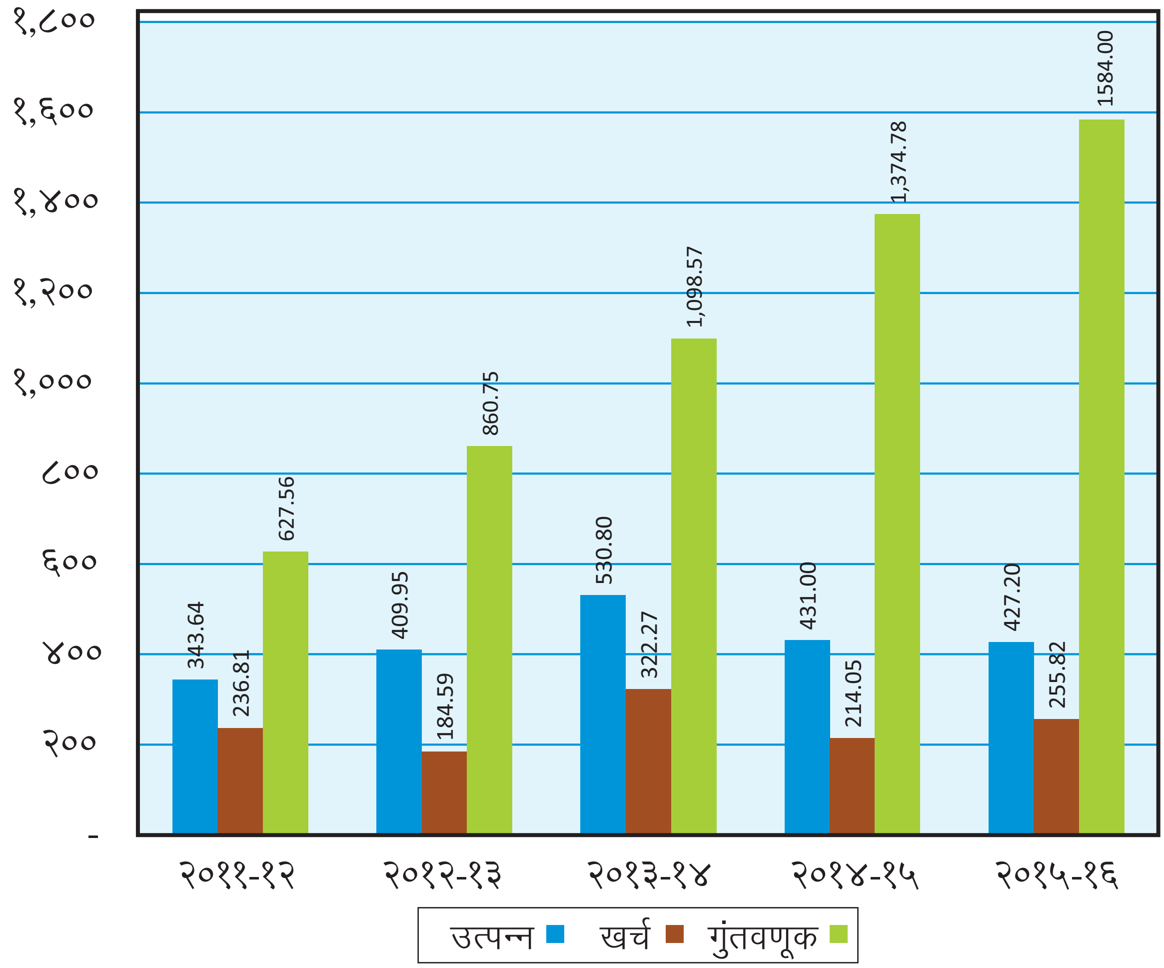

ब) देणगी रुपाने मिळालेल्या उत्पन्नाचा तक्ता

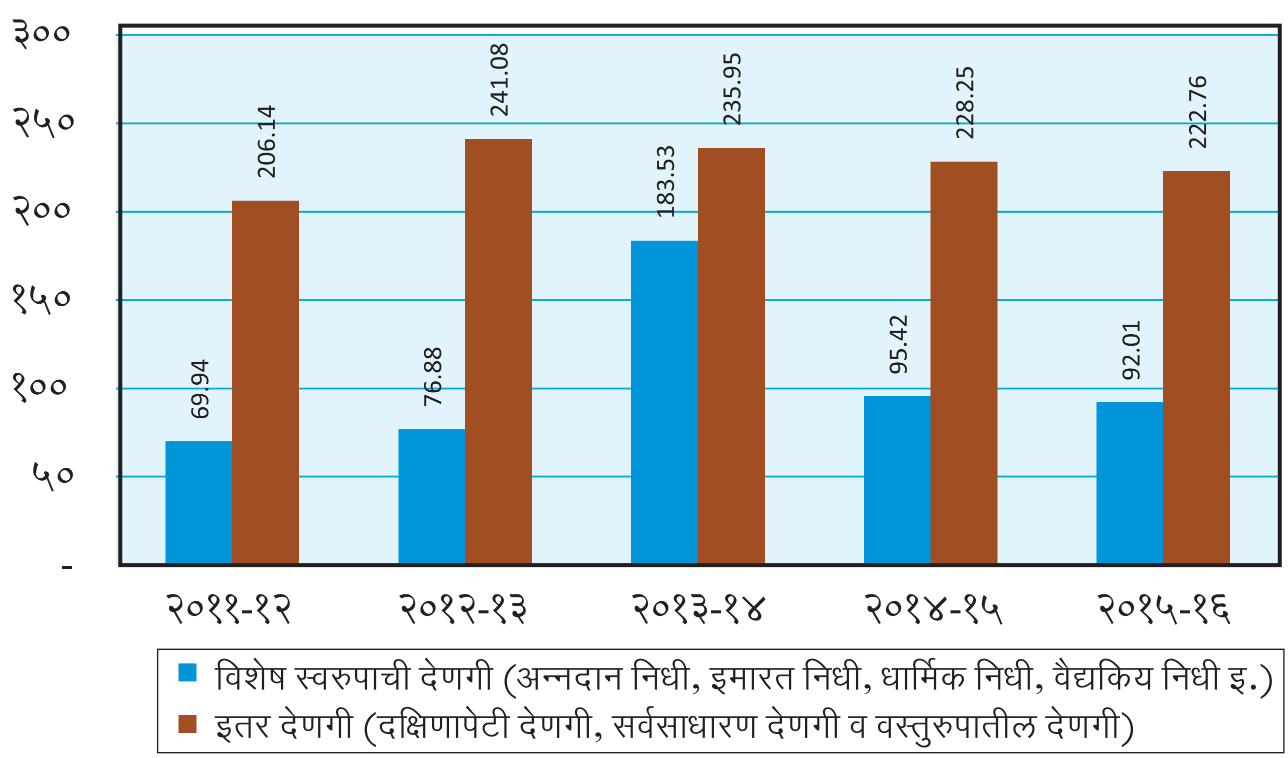

श्री साईबाबा संस्थान विश्वस्तव्यवस्था, शिर्डी

अ) साईभक्तांना पुरविल्या जाणा-या सोयी-सुविधांवर झालेल्या खर्चाचा तुलनात्मक तक्ता (रु.कोटीमध्ये)

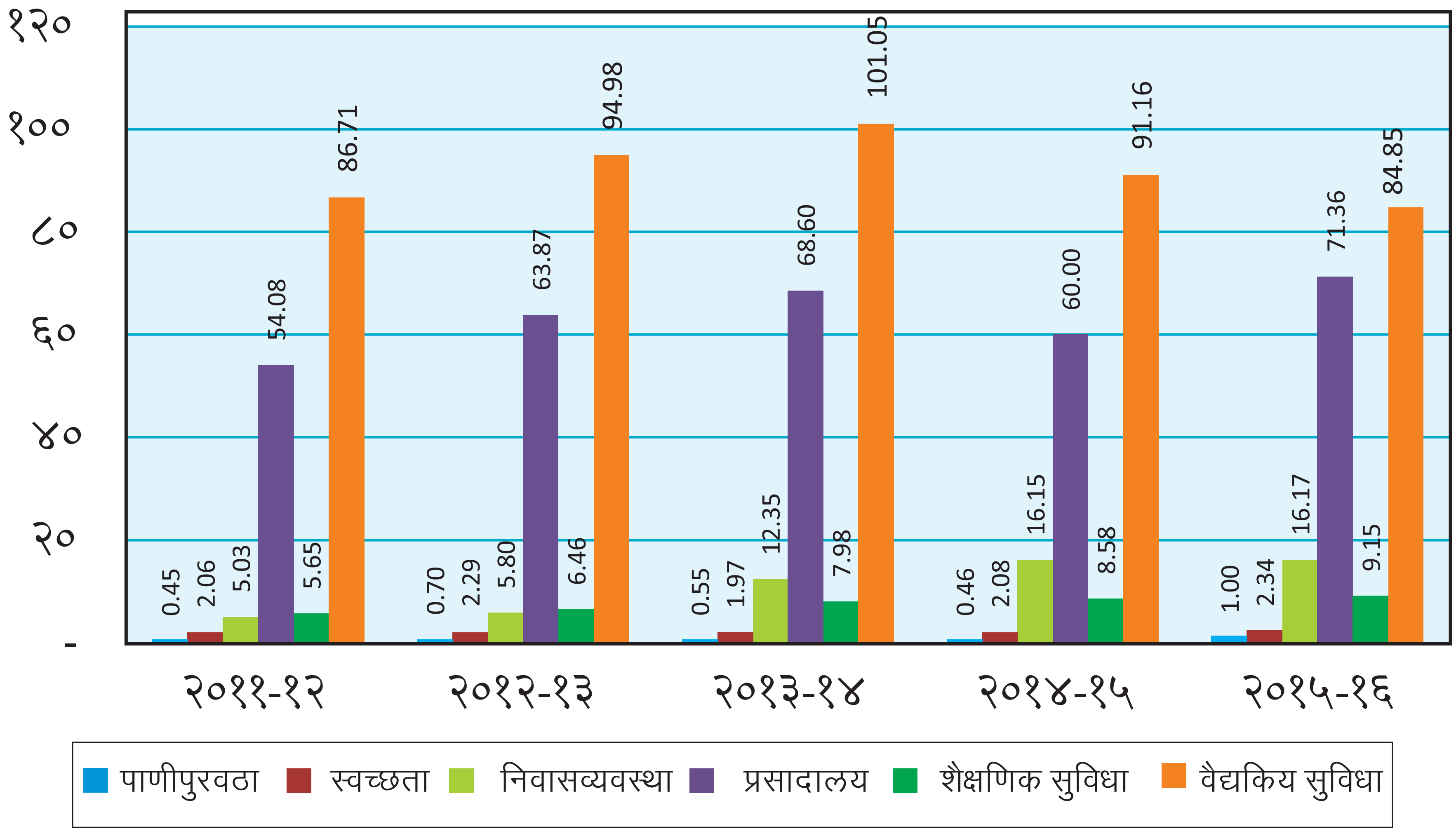

Opinion

In our opinion and to the best of our information and according to the explanations given to us, the aforesaid financial statements give the information required by the Act in the manner so required and give a true and fair view in conformity with the accounting principles generally accepted in India.

(a) In the case of the Balance Sheet, of the state of affairs of the Trust as at March 31, 2016;

(b) In the case of Income & Expenditue Account of the surplus of the Trust, for the year ended on that date.

Report on Other Legal and Regulatory Requirements

As required by the Shri Saibaba Sansthan Trust (Shirdi) Act 2004 subject to comments given in our audit report of even date in Statement 2 of the said report and subject to following remark the Balance Sheet and Income & Expenditure Account have been drawn up in accordance with provisions of law.

Subject to above we report that **4 |** P a g e

1) The sansthan has not recorded Prior Period Gratuity Income of Rs. 5,88,82,038/- which is realized as per Gratuity Report under AS- 15 (Revised 2005) for the year ended on 31/03/2016. (Refer para 18(b) of Notes to Account)

2) The sansthan has not formed Audit Committee as per section 17 (2) & as per amendment dated 04/01/2005 rule 5 of Shri Saibaba Sansthan Trust Act 2004. (Refer para V & VII of Statement 2 observations)

Subject to above remark we report that:

a) We have obtained all the information and explanation, which to the best of our knowledge and belief were necessary for the purpose of our audit.

b) In our opinion, proper books of accounts have been kept by the Trust So far as it appears from our examination of those books as required by the trust and we have visited all departments expcept Information Centre at Chennai, Secundrabad, Bengaluru.

c) The records of **Sansthan & its 1 unit** of the Trust have been audited by us; and 1 unit of Foregin Currency is audited by other auditor hence, we have performed additional audit procedures.

d) The Balance Sheet and Income & Expenditure Account dealt with by this report are in agreement with the books of accounts.

FOR SHINDE CHAVAN GANDHI & CO.
Chartered Accountants
F. R. No. 129980W

CA VISHAL N. CHAVAN
Partner

Place: Camp Shirdi

Date: 14/09/2016

M. No.147842 n

SHRI SAIBABA SANSTHAN TRUST, SHIRDI

BALANCE SHEET AS AT 31ST MARCH, 2016

REGISTRATION No:- E-69,AHMEDNAGAR
(Amount in Rs.)

PREVIOUS YEAR Amount	FUNDS AND LIABILITIES	SCH	CURRENT YEAR Amount	CURRENT YEAR Total Amount
	TRUST CORPUS:			
488,252,869	Balances as per Last Balance Sheet		488,252,868.64	488,252,869
5,779,175,721	**OTHER EARMARKED FUNDS**	A		6,198,999,985
	MANAGEMENT FUND			
391,032,746	Balances as per Last Balance Sheet		391,032,746.00	
	Transfer from Income & Expenditure Account		474,894,041.00	
			865,926,787.00	
	Less:Expenses on Management Fund	K	404,867,1477.00	461,059,640
	DEPRECIATION RESERVE	B		
1,972,694,962	Balances as per Last Balance Sheet		1,972,694,962.45	
	Add : Provided during the year		140,863,379.98	
	Add : Provided during the year for Saiashram		109,447,006.00	
			2,223,005,348.43	
	Less: Accumulated Dep. of Assets written off		3,575,835.62	2,219,429,513
	GRATUITY RESERVE			
423,013,385	Balances as per Last Balance Sheet		423,013,385.00	
	Add : Provided during the year		70,106,111.00	
			439,119,496.00	
	Less: Payments during the year		20,580,212.00	472,611,284
277,452,596	**LIABILITIES:**	C		
	For Deposit		137,055,321.41	
	For Expenses		74,912,237.65	
	For Supplies		183,980,148.00	395,947,707
2,394,550	**Provident Fund Fluctuation Fund**			2,394,550
	INCOME & EXPENDITURE ACCOUNT			
12,233,973,981	Balances as per Last Balance Sheet		12,233,973,980.76	
	Add:Surplus for the Current Year		1,796,968,538.78	
			14,030,942,519.54	
	Less : Prior Period Items (Net)		-	14,030,942,520
21,567,990,810 -	**Total Rs.**			**24,269,638,067**

PREVIOUS YEAR Amount	Amount	SCH	CURRENT YEAR Total Amount
	IMMOVABLE PROPERTIES:	D	
574,975,979	Land (At cost)		574,975,979
2,367,022,067	Buildings & Roads (At cost)		2,372,194,714
1,731,176	Buildings under Construction		-
1,785,927,152	**OTHER FIXED ASSETS** (At Cost)	B	1,963,625,578
-	**INVESTMENTS:**	E	
	Governement Securities		-
13,747,888,415	Fixed Deposits with Nationalised Banks		15,840,022,258
397,301,549	**GRATUITY FUND WITH LIC**		434,648,537
804,663,374	**ORNAMENTS & JEWELLERY** (At Cost)	F	875,901,856
146,507,248	**STOCK OF CONSUMABLES**	G	132,453,479
1,525,555,748	**ADVANCES, DEPOSITS & RECEIVABLES**	H	1,920,287,828
	BANK BALANCES:		
214,873,141	In Savings Accounts with Banks	I	153,080,727
484,034	**CASH IN HAND**	I	886,769
1,060,926	**Foreign Currency on Hand**	I	1,560,341
21,567,990,810	**Total Rs.**		**24,269,638,067**

As per our Report of even dated
For Shinde Chavan Gandhi & Co.
Chartered Accountants F. R. No. 129980W

CA VISHAL N. CHAVAN
(Partner)
M. No.147842
Place: **Shirdi** Date: 14/09/2016

For Shri Saibaba Sansthan Trust, Shirdi

Babasaheb Ghorpade
Chief Accounts Officer

Dr. Sandip Aher
Dy. Executive Officer

Bajirao Shinde
Executive Officer

Suresh Haware
Chairman

SHRI SAIBABA SANSTHAN TRUST, SHIRDI (REGISTRATION No:- E-69,AHMEDNAGAR)

INCOME & EXPENDITURE ACCOUNT FOR THE YEAR ENDED ON 31ST MARCH, 2016

(Amount in Rs.)

PREVIOUS YEAR			CURRENT YEAR		PREVIOUS YEAR			CURRENT YEAR	
Amount	EXPENDITURE	SCH	Amount	Amount	Amount	INCOME	SCH	Amount	Amount
					9,754	**Rent**			9,754
253,992,520	**Expenses in respect of Properties**	J		84,898,465		**Interest**			
						On Bank Savings Accounts		7,736,045	
230,587,076	**Establishment Expenses**	L		268,630,341		On Fixed Deposit & Securities		1,029,896,956	
162,001,634	**Depreciation**	B		140,863,380	*981,048,435*	Other Interest		1,168,932	1,038,801,933
					5,363,152	**Religious Receipts (Net)**			5,035,434
178,331,498	**Expenditure on Object of the Trust**			542,829,908					
	Grant in Aid (Charity)	M	541,159,651						
	Medical Relief (Net)	O	(0.00)						
	Services to Sai Devotees		1,670,257		*2,368,595,944*	**Income from Other Sources**	R		2,307,097,072
1,937,850	**Expenditure on Other Objects**	Q		42,610,068					
					823,361	**Profit on Sale of Assets**	P		954,537
541,750,397	**Contribution to Management Fund**			474,894,041					
-	**Deficit on Management Fund**			-					
144,280	**Loss on Sale of Assets**	P		203,989					
1,987,095,390	**Excess of Income over Expenditure transferred to Balance Sheet**			1,796,968,539					
3,355,840,646	**Total Rs.**			**3,351,898,730**	***3,355,840,646***	**Total Rs.**			**3,351,898,730**

As per our Report of even dated
For Shinde Chavan Gandhi & Co.
Chartered Accountants F. R. No. 129980W

CA VISHAL N. CHAVAN
(Partner)
M. No.147842
Place: **Shirdi** Date: 14/09/2016

For Shri Saibaba Sansthan Trust, Shirdi

Babasaheb Ghorpade	**Dr. Sandip Aher**	**Bajirao Shinde**	**Suresh Haware**
Chief Accounts Officer	Dy. Executive Officer	Executive Officer	Chairman

SHRI SAIBABA SANSTHAN TRUST, SHIRDI

OTHER EARMARKED FUND (Schedule 'A')

Sr.No.	Particular	Opening balance as on 01.04.2015	Donation Received during the year	Total (3+4)	Amount of Interest on F.D.	Transferred to other fund	Transferred From other fund	Total	Amount spent During the year	Closing balance as on 31.03.2016
1	2	3	4	5(3+4)	6	7	8	9(5-6+7+8)	10	11(10-9)
1	Annadan Fund	1,649,231,144	500,329,144	2,149,560,288	148,425,779	-	1,628,171	2,299,614,238	380,469,072	1,919,145,166
2	Building Fund	658,311,586	10,212,630	668,524,216	-	-	-	668,524,216	-	668,524,216
3	Building Fund(Saiashram)	894,550,056	-	894,550,056	-	-	-	894,550,056	109,447,006	785,103,050
4	Devotional Object Fund	221,574,940	26,782,091	248,357,031	-	-	-	248,357,031	13,816,483	234,540,548
5	Donation U/s 35AC	-	32,710,539	32,710,539	-	-	-	32,710,539	32,710,539	-
6	Education Fund	168,602,655	80,379,773	248,982,428	15,174,239	-	-	264,156,667	74,701,244	189,455,422
7	Maint. & Repairs & Establishment Fund	1,507,258,069	135,074,108	1,642,332,177	135,641,581	-	-	1,777,973,758	-	1,777,973,758
8	Medical Fund	82,532,891	123,661,906	206,194,798	-	-	-	206,194,798	206,194,798	-
9	New Bhakta Niwas Fund	420,990,933	-	420,990,933	-	-	-	420,990,933	-	420,990,933
10	Nitya Prasadalay Annadan Yojana	1,628,171	798,949	2,427,120	146,419	1,628,171	-	945,368	-	945,368
11	Permanent Fund	174,495,276	10,173,000	184,668,276	15,700,068	-	-	200,368,344		200,368,344
12	Shri. Saibaba Mahasamadhi Shatabdhi Sohala Fund	-	1,975,381	1,975,381	-	-	-	1,975,381	22,202	1,953,179
	Total	**5,779,175,721**	**920,122,141**	**6,701,273,242**	**315,088,086**	**1,628,171**	-	**7,014,385,948**	**817,339,142**	**6,198,999,985**

For Shri Saibaba Sansthan Trust, Shridi.

Babasaheb Ghorpade
Chief Accounts Officer

Dr. Sandip Aher
Dy. Executive Officer

SCHEDULE OF FIXED ASSETS INCLUDING CAPITAL WORK IN PROGRESS : (Schedule ' B ')

Sr. No.	Particular	Rate of Deprn.	Cost as on 1 April 2015	Adjustment on Assets Reconcilation	Additions before 30.9.15	Additions after 30.9.15	Additions During the year	Deduction During the year	Cost as on 31 March 2016	Depriciation up to 31Mar.2015	Depriciation adjestment	Deduction During the year(Depr)	Depriciation for the year 31 Mar.2016	Total Depriciation	W.D.V. on 31 March 16	W.D.V. on 1 APRIL 2015
A	**IMMOVABLE ASSETS**															
1	Buildings & Roads	10%	1,034,481,360.16		5,695,953.00	-	5,695,953.00		1,040,177,313.16	609,343,014.04			43,083,430.00	652,426,444.04	387,750,869.12	425,138,346.12
2	Polycarbonet Shed	20%	10,078,755.00						10,078,755.00	6,776,149.00			660,521.00	7,436,670.00	2,642,085.00	3,302,606.00
	SUB TOTAL (A)		**1,044,560,115.16**		**5,695,953.00**	**-**	**5,695,953.00**	**-**	**1,050,256,068.16**	**616,119,163.04**	**-**	**-**	**43,743,951.00**	**659,863,114.04**	**390,392,954.12**	**428,440,952.12**
3	Buildings (Sai Ashram)	10%	**1,321,938,646.00**			**-**	-	**-**	**1,321,938,646.00**	**227,468,585.00**		**-**	**109,447,006.00**	**336,915,591.00**	**985,023,055.00**	**1,094,470,061.00**
B	**MOVABLE ASSETS SANSTHAN**															
	STATUES															
1	Saibaba's Statue	0%	809,148.00				-		809,148.00	-			-	-	809,148.00	809,148.00
2	KVM Saraswati Statue	0%	12,000.00				-		12,000.00	-			-	-	12,000.00	12,000.00
	FURNITURE & FIXTURES															
1	Furniture	15%	129,396,731.61		5,943,957.00	565,193.50	6,509,150.50	483,203.86	135,422,678.25	70,083,784.20		304,825.91	9,804,168.00	79,583,126.29	55,839,551.96	59,312,947.41
2	I.T.I.Furniture	15%	2,123,870.92				-		2,123,870.92	1,350,621.86			115,987.00	1,466,608.86	657,262.06	773,249.06
3	E.M.S.Furniture	15%	2,445,791.04				-	33,858.00	2,411,933.04	1,597,870.21		29,753.00	126,572.00	1,694,689.21	717,243.83	847,920.83
4	K.V.M.Furniture	15%	4,662,439.50				-	-	4,662,439.50	2,618,717.94			306,558.00	2,925,275.94	1,737,163.56	2,043,721.56
5	Saibaba Junior College Furniture	15%	795,690.00			107,083.00	107,083.00		902,773.00	119,354.00			109,482.00	228,836.00	673,937.00	676,336.00
6	N.B.N.Furniture	15%	5,320,745.00				-		5,320,745.00	4,892,438.15			64,246.00	4,956,684.15	364,060.85	428,306.85
7	NBN Furniture (Mirrar & Mattress)	15%	6,648,580.00				-	1,600.00	6,646,980.00	3,454,189.50		1,468.92	479,139.00	3,931,859.58	2,715,120.42	3,194,390.50
8	Samadhi Mandir Painting	15%	2,804,850.00			54,000.00	54,000.00		2,858,850.00	1,977,784.05			128,110.00	2,105,894.05	752,955.95	827,065.95
9	Fountains	15%	1,337,674.00		707,242.00	-	707,242.00		2,044,916.00	1,162,566.02			132,352.00	1,294,918.02	749,997.98	175,107.98
10	Sintex Cabin For Security	15%	3,922,576.00		2,444,250.00		2,444,250.00		6,366,826.00	2,159,998.00			631,024.00	2,791,022.00	3,575,804.00	1,762,578.00
11	Electric Fittings	15%	7,717,904.77				-		7,717,904.77	5,214,251.23			375,548.00	5,589,799.23	2,128,105.54	2,503,653.54
12	Security Search Tower	15%	258,230.00			2,615,066.00	2,615,066.00		2,873,296.00	133,542.00			214,833.00	348,375.00	2,524,921.00	124,688.00
13	New Prasadalaya Electrification	15%	22,260,805.00				-	46,775.55	22,214,029.45	15,067,119.00		31,780.38	1,076,804.00	16,112,142.62	6,101,886.83	7,193,686.00
14	VIP Suit Furniture A/c	15%	2,301,561.00				-		2,301,561.00	1,998,737.08			45,424.00	2,044,161.08	257,399.92	302,823.92
15	Plastic Water Tank	15%	1,195,485.40		486,000.00		486,000.00	-	1,681,485.40	724,695.52			143,518.00	868,213.52	813,271.88	470,789.88
16	Mattress	15%	28,977,267.00				-	12,082.00	28,965,185.00	12,515,854.00		5,219.00	2,468,183.00	14,978,818.00	13,986,367.00	16,461,413.00
	PLANT & MACHINERY															
17	Machinery	25%	211,494,751.53		1,443,292.00	3,987,056.00	5,430,348.00	320,220.00	216,604,879.53	150,547,745.18		302,861.16	16,091,617.00	166,336,501.02	50,268,378.51	60,947,006.35
18	Wind Power Project	25%	154,642,761.00				-		154,642,761.00	139,136,915.00			3,876,462.00	143,013,377.00	11,629,384.00	15,505,846.00
19	Gas Plant	25%	28,856,012.40				-		28,856,012.40	24,412,225.08			1,110,947.00	25,523,172.08	3,332,840.32	4,443,787.32
20	I.T.I.Machinery	25%	17,376,723.05		2,850.00		2,850.00		17,379,573.05	16,501,622.35			-	16,501,622.35	877,950.70	875,100.70
21	K.V.M. Machinery	25%	321,977.00				-	-	321,977.00	210,894.40			27,771.00	238,665.40	83,311.60	111,082.60
22	Solar Water Heating System	25%	61,346,536.00				-		61,346,536.00	38,324,353.26			5,755,546.00	44,079,899.26	17,266,636.74	23,022,182.74
23	Samadhi Mandir Sound System	25%	7,513,974.94		50,050.00	40,000.00	90,050.00	-	7,604,024.94	6,081,641.72			375,596.00	6,457,237.72	1,146,787.22	1,432,333.22
24	Wireless System	25%	1,477,013.00				-		1,477,013.00	1,288,295.51			47,179.00	1,335,474.51	141,538.49	188,717.49
25	CCTV System	25%	9,639,110.00			103,300.00	103,300.00		9,742,410.00	7,369,039.85			580,430.00	7,949,469.85	1,792,940.15	2,270,070.15
26	Samadhi Mandir & Prasadalaya Air Cooling System	25%	468,231.00				- -		468,231.00	374,855.28			-	374,855.28	93,375.72	93,375.72
27	Waste Water Recycling System	25%	343,787.00				-		343,787.00	326,597.40			-	326,597.40	17,189.60	17,189.60
28	E.M.S. Machinery	25%	146,920.00				-		146,920.00	125,296.63			5,406.00	130,702.63	16,217.37	21,623.37
29	Solar Steam Cooking System at Prasadalaya	25% 25%	8,985,929.00				-		8,985,929.00	6,171,881.00			703,512.00	6,875,393.00	2,110,536.00	2,814,048.00
30	VIP Guest House Air Conditioner	25%	990,056.00				-	945,000.00	45,056.00	940,553.20		922,549.00	-	18,004.20	27,051.80	49,502.80
31	H.T. Substetion	25%	9,783,922.32				-		9,783,922.32	9,339,690.22			-	9,339,690.22	444,232.10	444,232.10
32	DG Set 15 KVA	25%	284,000.00				-		284,000.00	269,800.00			-	269,800.00	14,200.00	14,200.00
33	Solar Street Light	25%	-				-						-		-	-
34	Sewage Treat Plant - Sai Ashram	25%	13,674,086.00				-	-	13,674,086.00	8,623,945.00			1,262,535.00	9,886,480.00	3,787,606.00	5,050,141.00
35	Additional Security System	25%	48,717,880.00		2,978,935.00	-	2,978,935.00		51,696,815.00	23,853,191.00			6,960,906.00	30,814,097.00	20,882,718.00	24,864,689.00
36	Air Conditionoer (Saiashram)	25%	53,366,626.00				-	-	53,366,626.00	23,347,899.00			7,504,682.00	30,852,581.00	22,514,045.00	30,018,727.00

	VEHICLES														
37	Motor Cars	20%	50,699,889.75		818,232.00	4,700,461.00	5,518,693.00		56,218,582.75	32,438,423.83		4,285,986.00	36,724,409.83	19,494,172.92	18,261,465.92
38	E.M.S. BUS	20%	3,691,287.00				-		3,691,287.00	2,947,287.01		148,800.00	3,096,087.01	595,199.99	743,999.99
39	Motor Buses at E.M.S.	20%	1,935,903.00				-		1,935,903.00	1,839,107.12		-	1,839,107.12	96,795.88	96,795.88
40	Motor Cycle	20%	793,953.25		108,407.00	-	108,407.00		902,360.25	483,120.90		83,848.00	566,968.90	335,391.35	310,832.35
41	Bi - cycle	20%	12,066.00				-	1,666.00	10,400.00	9,351.77	1,523.00	514.00	8,342.77	2,057.23	2,714.23
42	Mobile Toilet Van	20%	-		3,900,000.00	-	3,900,000.00	-	3,900,000.00	-	-	780,000.00	780,000.00	3,120,000.00	-
	EQUIPMENTS														
43	Prasadalaya Equipment	25%	3,664,286.95				-	110.00	3,664,176.95	2,569,873.70	109.61	273,603.00	2,843,367.09	820,809.86	1,094,413.25
44	Electronic Equipments	25%	5,076,873.00		678,181.00	696,224.00	1,374,405.00	11,000.00	6,440,278.00	3,463,896.77	6,359.38	658,657.00	4,116,194.39	2,324,083.61	1,612,976.23
45	I.T.I.Toos & Equipments	25%	1,138,756.03				-		1,138,756.03	1,052,474.51		21,570.00	1,074,044.51	64,711.52	86,281.52
46	E.M.S.Electronic Equipments	25%	-				-		-	-		-	-		-
47	EPABX System	25%	6,662,484.26				-	154,405.00	6,508,079.26	4,830,548.01	87,327.88	441,215.00	5,184,435.13	1,323,644.13	1,831,936.25
48	Utensils	25%	14,761,448.56		361,854.00	13,500.00	375,354.00	152,240.06	14,984,562.50	12,098,436.94	130,831.37	752,552.00	12,720,157.57	2,264,404.93	2,663,011.62
49	Fire Fighting System - Prasadalaya	25%	2,485,581.00				-		2,485,581.00	2,043,201.00		110,595.00	2,153,796.00	331,785.00	442,380.00
50	I.T.I. Electronic Equipment	25%			12,990.00	-	12,990.00		12,990.00	-	-	3,248.00	3,248.00	9,742.00	-
	INSTRUMENTS														
48	I.T.I. Instruments	25%	945,107.98			44,910.00	44,910.00		990,017.98	796,939.12		7,640.52	804,579.64	185,438.34	148,168.86
49	Instruments	25%	1,738,237.25		213,150.00	68,890.00	282,040.00	11,613.00	2,008,664.25	1,204,046.02	10,900.00	195,268.00	1,388,414.02	620,250.23	534,191.23
50	Gymnastic Instruments	25%	156,959.00				-		156,959.00	149,111.05		-	149,111.05	7,847.95	7,847.95
51	Musical Instruments	25%	306,279.00				-		306,279.00	283,994.00		5,571.00	289,565.00	16,714.00	22,285.00
52	ITI Sports & Gymnastic Instruments	25%	105,945.00				-		105,945.00	100,647.00		-	100,647.00	5,298.00	5,298.00
53	K.V.M. Instruments	25%	3,450.00				-		3,450.00	3,141.00		77.00	3,218.00	232.00	309.00
	COMPUTERS														
54	I.T.I. Computer	60%	1,219,818.00				-		1,219,818.00	1,146,666.63		-	1,146,666.63	73,151.37	73,151.37
55	Computer	60%	9,741,314.01		1,043,964.00	732,458.00	1,776,422.00	-	11,517,736.01	6,936,700.44		11,174.60	6,947,875.04	4,569,860.97	2,804,613.57
56	New Prasadalaya Networking	60%	400,001.00				-	168,430.00	231,571.00	392,000.95	168,320.00	-	223,680.95	7,890.05	8,000.05
57	K.V.M. Computer	60%	3,445,456.00				-		3,445,456.00	3,273,183.20		-	3,273,183.20	172,272.80	172,272.80
58	E.M.S. Computer	60%	1,571,632.00				-		1,571,632.00	1,493,050.40		-	1,493,050.40	78,581.60	78,581.60
59	I.T.Infrastructure	60%	3,717,360.00				-	603,423.00	3,113,937.00	3,668,842.54	603,292.00	-	3,065,550.54	48,386.46	48,517.46
60	Wi- Max Tower	60%	1,018,942.00				-		1,018,942.00	953,730.00		-	953,730.00	65,212.00	65,212.00
	INTANGIBLE ASSETS														
61	Dharmashala SIBF System	25%	1,068,000.00				-		1,068,000.00	1,067,999.00		-	1,067,999.00	1.00	1.00
62	Softwares (Audio -Video CD)	25%	815,920.00				-		815,920.00	815,919.00		-	815,919.00	1.00	1.00
63	Softwares for I.T.	25%	8,528,099.00		191,550.00	285,483.00	477,033.00	376,240.00	8,628,892.00	8,154,396.00	333,055.00	-	7,821,341.00	807,551.00	373,703.00
64	Watersupply Scheme	0%	10,000,000.00				-		10,000,000.00	-		-	-	10,000,000.00	10,000,000.00
65	CAPITAL WORK IN PROGRESS	0%	232,374,980.09			135,300,664.00	135,300,664.00	765,198.00	366,910,446.09	-		-	-	366,910,446.09	232,374,980.09
	SUB TOTAL (B)		**1,220,501,674.62**	**-**	**21,384,904.00**	**149,314,288.50**	**170,699,192.50**	**4,087,064.47**	**1,387,113,802.65**	**676,534,051.75**	**2,940,175.61**	**68,304,856.12**	**741,898,732.26**	**645,215,070.38**	**543,967,622.86**

Sr. No.	Particular	Rate of Deprn.	Cost as on 1April	Adjestment on Assets Reconcilation	Additions before 30.9.15	Additions after 30.9.15	Additions During the year	Deduction During the year	Cost as on 31 March 2016	Depriciation up to 31Mar.15	Deduction During the year	Depriciation for the year 31 Mar.16	Depriciation	W.D.V. on 31 March 16	W.D.V. on 1 APRIL 2015
	Hospitals														
	FURNITURE & FIXTURE														
1	Hosp. Furniture	15%	14,976,722.69		-	367,192.00	367,192.00	177,243.00	15,166,671.69	10,305,529.03	159,245.16	725,519.00	10,871,802.87	4,294,868.82	4,671,193.66
2	Saibaba Hosp. Furniture	15%	17,446,183.54		438,840.00	673,525.00	1,112,365.00	-	18,558,548.54	10,955,835.59	-	1,089,893.00	12,045,728.59	6,512,819.95	6,490,347.95
3	Saibaba Hosp. Electrification	15%	2,447,674.00		-	-	-	-	2,447,674.00	1,609,277.00	-	125,760.00	1,735,037.00	712,637.00	838,397.00
	PLANT & MACHINARY														
4	Hosp. Machinary	25%	103,271,472.30		765,900.00	85,000.00	850,900.00	35,669.50	104,086,702.80	87,907,412.62	34,271.15	4,042,765.00	91,915,906.47	12,170,796.33	15,364,059.68
5	STP Plant 150 at Sainath Hospital	25%	1,855,140.00		-	-	-	-	1,855,140.00	1,341,535.00		128,401.00	1,469,936.00	385,204.00	513,605.00
6	Saibaba Hosp. Machinary	25%	264,622,890.01		2,499.00	1,551,245.00	1,553,744.00	-	266,176,634.01	216,730,388.36		12,167,656.00	228,898,044.36	37,278,589.65	47,892,501.65
7	STP Plant 200 at Sainath Hospital	25%	1,955,136.00		-	-	-	-	1,955,136.00	1,413,846.00		135,323.00	1,549,169.00	405,967.00	541,290.00
8	Saibaba Hosp. Central AC System	25%	14,456,455.00		-	-	-	-	14,456,455.00	12,698,214.00		439,560.00	13,137,774.00	1,318,681.00	1,758,241.00
9	CCTV System Saibaba	25%	588,201.00		-	-	-	-	588,201.00	417,812.00		42,597.00	460,409.00	127,792.00	170,389.00
10	CCTV System Sainath	25%	167,801.00		-	-	-	-	167,801.00	79,102.00		22,175.00	101,277.00	66,524.00	88,699.00
11	Solar Water Heating System(saibaba)	25%	747,067.00		180,977.00	-	180,977.00	74,003.00	854,041.00	379,370.00	23415.01	124,522.00	480,476.99	373,564.01	367,697.00
12	Solar Water Heating System(sainath)	25%	-		174,706.00	-	174,706.00	-	174,706.00	-	-	43,677.00	43,677.00	131,029.00	-
	VEHICLES														
12	Sainath Ambulance	20%	3,733,335.00		-	-	-	-	3,733,335.00	2,443,165.17		258,034.00	2,701,199.17	1,032,135.83	1,290,169.83
13	Saibaba Ambulance	20%	2,686,662.00		-	2,848,563.00	2,848,563.00	-	5,535,225.00	1,135,157.80		595,157.00	1,730,314.80	3,804,910.20	1,551,504.20
14	Saibaba Hopital Bi- Cycle	20%	3,105.00		3,900.00	-	3,900.00	-	7,005.00	1,675.00		1,066.00	2,741.00	4,264.00	1,430.00
15	Sainath Hopital Bi- Cycle	20%	-		6,850.00	-	6,850.00	-	6,850.00	-	-	1,370.00	1,370.00	5,480.00	-
16	Motor Car	20%	864,996.00		-	-	-	-	864,996.00	242,199.00	-	124,559.00	366,758.00	498,238.00	622,797.00
	EQUIPMENTS														
16	Hospital Equipment	25%	19,877,275.88		3,913,812.00	161,434.00	4,075,246.00	420,277.61	23,532,244.27	13,482,999.73	383,964.40	2,588,123.00	15,687,158.33	7,845,085.94	6,394,276.15
17	Saibaba Hospital Equipment	25%	44,359,924.28		-	288,971.00	288,971.00	-	44,648,895.28	33,418,668.21		2,771,435.00	36,190,103.21	8,458,792.07	10,941,256.07
18	Saibaba Hospital EPABX	25%	27,750.00		-	-	-	-	27,750.00	16,328.00		2,856.00	19,184.00	8,566.00	11,422.00
19	Utensil	25%	2,500.00		-	-	-	-	2,500.00	860.00		410.00	1,270.00	1,230.00	1,640.00
	INSTRUMENTS														
20	Hospital Instrument	25%	25,009,366.60		-	-	-	35,098.10	24,974,268.50	19,119,935.95	34764.29	1,472,274.00	20,557,445.66	4,416,822.84	5,889,430.65
21	Saibaba Hospital Instrument	25%	29,705,317.31		40,980.00	37,202.00	78,182.00	273.00	29,783,226.31	24,243,736.60		1,380,222.00	25,623,958.60	4,159,267.71	5,461,580.71
	COMPUTERS														
22	Hospital Computers	60%	369,054.00		-	-	-	-	369,054.00	294,747.22		44,584.00	339,331.22	29,722.78	74,306.78
23	Saibaba Hospital Computers	60%	9,883,466.17		-	287,266.00	287,266.00	-	10,170,732.17	8,684,772.86		469,426.86	9,154,199.72	1,016,532.45	1,198,693.31
24	Saibaba Hospital Networking	60%	3,475,593.00		-	-	-	-	3,475,593.00	3,088,128.00		-	3,088,128.00	387,465.00	387,465.00
	INTANGIBLE ASSETS														
25	Saibaba Hospital Software	25%	2,457,290.00				-	-	2,457,290.00	2,196,200.50		-	2,196,200.50	261,089.50	261,089.50
26	Hospital Software	25%	435,100.00				-	-	435,100.00	366,267.00		17,208.00	383,475.00	51,625.00	68,833.00
26	Capital Work in Progres	0%	-				-	-	-	-		-	-	-	
	SUB TOTAL (B II)		**565,425,477.78**	-	**5,528,464.00**	**6,300,398.00**	**11,828,862.00**	**742,564.21**	**576,511,775.57**	**452,573,162.64**	**635,660.01**	**28,814,572.86**	**480,752,075.49**	**95,759,700.08**	**112,852,315.14**
	SUB TOTAL (B)		**1,785,927,152.39**		**26,913,368.00**	**155,614,686.50**	**182,528,054.50**	**4,829,628.68**	**1,963,625,578.21**	**1,129,107,214.39**	**3,575,835.62**	**97,119,428.98**	**1,222,650,807.75**	**740,974,770.46**	**656,819,938.00**
	TOTAL (A+B)		**2,830,487,267.55**	-	**32,609,321.00**	**155,614,686.50**	**188,224,007.50**	**4,829,628.68**	**3,013,881,646.37**	**1,745,226,377.43**	**3,575,835.62**	**140,863,379.98**	**1,882,513,921.79**	**1,131,367,724.58**	**1,085,260,890.12**

Babasaheb Ghorpade
Chief Accounts Officer

Dr. Sandip Aher
Dy. Executive Officer

LIABILITIES FOR THE YEAR ENDED 31 MARCH 2016

(Schedule ' C ')

(Amount in Rs.)

Sr. No.	Particulars	Amount	Amount
A	**FOR DEPOSIT**		
1	Deposit For Accommodation	49,100	
2	Deposit Refundable	135,720,790	
3	Drainage Deposit	51,200	
4	Deposit For I.T.I.Uniform	632,231	
5	I.T.I. Deposit	602,000	137,055,321
B	**FOR EXPENSES**		74,912,238
C	**FOR SUPPLIER**		183,980,148
		TOTAL	**395,947,707**

For Shri Saibaba Sansthan Trust, Shridi.

Babasaheb Ghorpade
Chief Accounts Officer

Dr. Sandip Aher
Dy. Executive Officer

DETAILS OF IMMOVABLE PROPERTIES

(Schedule D)

Sr.No.	Particular	Cost as on 1 April 2015	Less Transfer to Building A/c	Less Deduction / Transfer	Add Transfer From Building Under Constuction	Additions During the Year	Cost as on 31 March 2016
1	BUILDINGS	1,021,223,465			5,172,647	-	1,026,396,112
2	ROADS	13,781,201				-	13,781,201
3	BUILDING (SAI ASHARAM)	1,321,938,646			-		1,321,938,646
	Sub Total	**2,356,943,312**	**-**	**-**	**5,172,647**	**-**	**2,362,115,959**
4	POLYCARBONATE SHED	10,078,755					10,078,755
	Sub Total	**10,078,755**	**-**	**-**	**-**	**-**	**10,078,755**
5	BUILDING UNDER CONSTUCTION	1,731,176	5,172,647			3,441,471	-
	Sub Total	**1,731,176**	**5,172,647**	**-**	**-**	**3,441,471**	**-**
6	LAND	574,975,979		-			574,975,979
	Total	**2,943,729,223**	**5,172,647**	**-**	**5,172,647**	**3,441,471**	**2,947,170,694**

DETAILS OF BUILDINGS & ROADS UNDER CONSTRUCTION

Sr.No.	Particular	OPENING BALANCE	ADDITIONS DURING THE YEAR	EXPENDITURE UPTO 31 MARCH 2016 Tra.to Building A/c	CLOSING BALANCE
1	Asphalting of road & parking in sansthan premise	1,177,627	-	1,177,627	-
2	Const.of Gaouri Shed near central godown	553,549	996,908	1,550,457	-
3	Providing & Fixing Paving Blocks Dwarawati	-	663,690	663,690	-
4	Providing & Fixing Paving Blocks S.B.N.	-	618,293	618,293	-
5	Increasing the depth of Exiting Well		717,445	717,445	-
6	Addition & Alteration of Palkhi Vissawa at Sinner	-	357,305	357,305.	-
7	External Work of Sai Ashram	-	87,830	87,830	-
	Total	1,731,176.00	3,441,471.00	5,172,647	-

For Shri Saibaba Sansthan Trust, Shridi.

Babasaheb Ghorpade
Chief Accounts Officer

Dr. Sandip Aher
Dy. Executive Officer

INVESTMENTS : **(Schedule ' E ')**

Government Securities & Fixed Deposits with Nationalised Bank as on 31 st March 2016

Sr.No.	Particulars	Amount
A	FIXED DEPOSITS WITH NATIONALISED BANK	15,840,022,258
	TOTAL	**15,840,022,258**

For Shri Saibaba Sansthan Trust, Shridi.

Babasaheb Ghorpade
Chief Accounts Officer

Dr. Sandip Aher
Dy. Executive Officer

ORNAMENTS & JEWELLERY

(Schedule ' F ')

Sr.No.	Particulars	Balance as on 01 April 2015	Additions during the year	Deduction during the year	Balance as on 31st March 2016
1	Gold	559,379,732	57,439,105	358,920	616,459,917
2	Silver	93,834,328	12,624,919	-	106,459,247
3	Silver Coins	6,262,339	1,551,955	4,173,306	3,640,988
4	Gold Coins	53,333,684	-	3,839,342	49,494,342
5	Gold Pendents	10,398,863	-	2,644,355	7,754,508
6	Copper & Brass	418,901	-	-	418,901
7	Precious Stones & Other Valuables	81,035,527	10,672,348	33,922	91,673,953
	TOTAL	**804,663,374**	**82,288,327**	**11,049,844**	**875,901,856**

For Shri Saibaba Sansthan Trust, Shridi.

Babasaheb Ghorpade
Chief Accounts Officer

Dr. Sandip Aher
Dy. Executive Officer

STOCK OF CONSUMABLE

(Schedule ' G ')

Sr. No.	Particulars (Stock of Consumable)	Amount
1	Medicines	48,737,293
2	Food Grains & Other Prasadalaya Material	34,399,540
3	Books / Photos	6,497,374
4	Cement (with Construction Department)	142,860
5	Steel (with Construction Department)	37,676
6	Cloth (with Counter Department)	1,329,998
7	General Donated Articles (with Counter Department)	112,756
8	Copper & Brass Articles (with Counter Department)	7,019
9	I.T.I. Consumable Material	218,149
10	Building Repairs & Maintenance Material	1,457,682
11	Sanitation Material	1,336,851
12	Water Supply Material	4,567,371
13	Stationary	1,086,371
14	Electrical Material	1,594,451
15	Cloth for Uniform	657,182
16	Enquiry Office Material	128,899
17	S.B.N. Exp.	-
18	Calenders	147,799
19	Audio - Video Cassettes	1,448,412
20	Computer Material	2,240
21	Abhishek	1,654
22	Garden Material	166,293
23	Guest House Exp.	2,950
24	Security Material	-
25	Sundry Material	4,104
26	Sound System Material	415,508
27	Satyanarayan	123,366
28	Samadhi Mandir	136,140
29	Publication Material	25,564,445
30	Printing Material	1,930,115
30	Dairy Total	198,979
	Total	**132,453,479**

For Shri Saibaba Sansthan Trust, Shridi.

Babasaheb Ghorpade
Chief Accounts Officer

Dr. Sandip Aher
Dy. Executive Officer

ADVANCES, DEPOSITS & OTHER RECEIVABLES (Schedule ' H ')

Sr.No.	Particulars	Amount
1	Advances recoverable in cash / kind	930,039,435
2	Deposits	21,812,126
3	Income Tax deducted at Source	44,912,080
4	Income Receivable	919,466,429
5	Prepaid Expenses	4,057,758
	TOTAL	**1,920,287,828**

For Shri Saibaba Sansthan Trust, Shridi.

Babasaheb Ghorpade
Chief Accounts Officer

Dr. Sandip Aher
Dy. Executive Officer

CASH AND BANK BALANCES AS ON 31st MARCH 2016 (Schedule ' I ')

A CASH IN HAND :

Sr.No.	Particulars	Amount
1	At Shirdi Office	49,257
2	At Hospital	834,008
3	At Mumbai Office	3,504
	TOTAL (A)	**886,769**

B	**FOREIGN CURRENCY ON HAND**	**1,560,341**

C BANK BALANCE :

Sr.No.	Particulars	Amount
1	At Shirdi Office	150,007,316
2	At Hospital	935,064
3	At Mumbai Office	2,138,347
	TOTAL (C)	**153,080,727**

For Shri Saibaba Sansthan Trust, Shridi.

Babasaheb Ghorpade
Chief Accounts Officer

Dr. Sandip Aher
Dy. Executive Officer

EXPENSES IN RESPECT OF PROPERTIES : **(Schedule ' J ')**

Sr.No.	Particulars	Amount
1	Insurance of Property	717,589
2	Machinary Repairs & Maintenance	15,720,720
3	Power House Expenses & other Maintenance & Repairs	55,348,550
4	Rates , Taxes & Charges , Muncipal Tax	13,111,605
	TOTAL	**84,898,465**

EXPENSES TOWARDS MANAGEMENT FUND : **(Schedule ' K ')**

Sr.No.	Particulars	Amount
1	Salaries and allowances to Staff	404,355,489
2	Board Meeting Expenses	14,876
3	Travelling Expenses	496,782
	TOTAL	**404,867,147**

For Shri Saibaba Sansthan Trust, Shridi.

Babasaheb Ghorpade
Chief Accounts Officer

Dr. Sandip Aher
Dy. Executive Officer

ESTABLISHMENT EXPENSES : (Shedule" L")

Sr. No.	Particulars	Amount
1	Advertisements	1,448,432
2	Apprentice Stipend	797,918
3	Audit Fee & Reimbersment of out of Pocket Expenses	655,498
4	Bank Charges	5,981,179
5	Computer Expenses	517,618
6	Contribution to Employees Provident Fund	39,537,504
7	Contractor Labour Charges	41,512,274
8	Gratuity	43,177,148
9	Guest House Expenses	526,906
10	Insurance of Vehicles & others	5,042,522
11	Legal Expenses	2,853,049
12	Locker Rent	10,353
13	News Papers and Periodicals	34,027
14	Postage	3,017,171
15	Printing Expenses	1,152,755
16	Laboratory Expenses	85,000
17	Publication Expenses	4,481,079
18	Sansthan Honorarium	254,718
19	Security Expenses	81,619,421
20	Sound System Expenses	1,770,736
21	Staff Welfare Expenses	8,429,887
22	Stationary Expenses	1,333,009
23	Sundry Expenses	12,945,985
24	Taxes & Charges of Vehicles	2,318,306
25	Telephone Expenses	1,298,353
26	Uniform Expenses	2,804,643
27	Vehicle Maintenance	4,069,530
28	Website Expenses	136,718
29	I.T.Expenses	375,207
30	Suvarna Mohatsav Expenses	439,451
31	Estate Deptt. Expenses	3,945
	Total	**268,630,341**

For Shri Saibaba Sansthan Trust, Shridi.

Babasaheb Ghorpade
Chief Accounts Officer

Dr. Sandip Aher
Dy. Executive Officer

EXPENSES TOWARDS GRANT IN AID (CHARITY) (Schedule 'M')

Sr. No.	Particulars	Amount
1	Shirdi Nagar Panchayat Shirdi for Internal Road Development	52,500,000
2	Construction of New Bus Stand at Shirdi	24,862,925
3	Maharashtra Jalyukt Shivar Abhiyan	340,000,000
4	Flexibale & Rigid Pavament for D.P. & Ring Road	9,458,031
5	Construction of Helipad Link Road	9,994,404
6	Charity in Medical Bills for Poor and Needy Patients thru Saibaba & Sainath Hospital	18,339,087
7	Financial Aid For Life Saving Operations through Sainath Hospital	86,005,204
	Total	**541,159,651**

EXPENSES ON EDUCATIONAL ACTIVITIES : (Schedule 'N')

Sr. No.	Particulars		Amount
1	Industrial Training Institute Expenses	31,317,137	
	Less : Receipt	4,062,489	27,254,648
2	English Medium School Expenses	28,011,444	
	Less : Receipt	12,162,885	15,848,559
3	Kanya Vidya Mandir Expenses	12,833,179	
	Less : Receipt	9,840	12,823,339
4	Junior College Expenses	19,315,252	
	Less : Receipt	540,553	18,774,699
		Total	**74,701,244**

For Shri Saibaba Sansthan Trust, Shridi.

Babasaheb Ghorpade
Chief Accounts Officer

Dr. Sandip Aher
Dy. Executive Officer

EXPENDITURE ON MEDICAL RELIEF ACTIVITY : (Schedule ' O ')

Sr. No.	Particulars	Amount	Amount
1	Opening Stock of Medicine	45,503,295	
2	Add : Purchase of Medicine	180,221,109	
	Add : Expenses of Hospital	567,209,075	
	Total		792,933,479
3	Less : Hospital Receipt	505,290,849	
	Less : Closing Stock of Medicine	48,737,293	554,028,142
	Deficit		238,905,337
4	Utilization from Medical Fund		206,194,798
5	Utilization from Donation Under 35 AC		32,710,539
	Net Deficit transfer to Income & Expenditure A/c		**(0)**

PROFIT / LOSS ON SALE OF ASSETS & INVESTMENT : (Schedule ' P ')

Sr. No.	Particulars	Amount
1	Profit on Sale of Assets	954,537
2	Loss on Assets Written Off	203,989
	Net Profit	**750,548**

EXPENDITURE ON OTHER OBJECTS : (Schedule ' Q ')

Sr. No.	Particulars	Amount
1	Shirdi Festival	1,942,390
2	Saileea Magazine Expenses	38,487,344
3	Dhwajdin Nidhi	1,813,170
	Total	**42,610,068**

For Shri Saibaba Sansthan Trust, Shridi.

Babasaheb Ghorpade
Chief Accounts Officer

Dr. Sandip Aher
Dy. Executive Officer

INCOME FROM OTHER SOURCES (Schedule ' R ')

A OTHER DONATION

Sr. No.	Particulars	Amount
1	Charity Boxes (Cash & Kind)	1,625,333,028
2	General Donation	519,012,036
3	Donation in Kind	79,315,845
4	Online Facility & Other Receipts Total (A)	3,954,336
	Total (A)	**2,227,615,246**

B OTHER INCOME

Sr. No.	Particulars	Amount
1	Maintenance Charges of Car Parking Plot	-
2	Maintenance Charges of Staff Qurter & Service Stalls	3,618,606
3	Sundry Receipts (Scrap Material , Non-Refundable Deposits, Garden etc.)	9,342,739
4	Live Darshan (Royalty)	24,329,428
5	Surplus From Sale of Books /Photos/ Calender / Cassettes & CDs	9,215,343
6	Surplus From Sale of Gold , Silver Coins & Precious Stones	11,628,295
7	Wind Mill Receipt & Carbon Credit Receipts	20,112,030
8	Bus Service Receipts	-
9	Surplus From Sale of Cloth , Copper & Brass , G.D.Articals	1,235,386
	Total (B)	**79,481,827**
	Grand Total (A+ B)	**2,307,097,072**

For Shri Saibaba Sansthan Trust, Shridi.

Babasaheb Ghorpade
Chief Accounts Officer

Dr. Sandip Aher
Dy. Executive Officer

SCHEDULE S:- SIGNIFICANT ACCOUNTING POLICIES

1) Method of Accounting: -

a) The financial statements have been prepared under the historical cost convention in accordance with the generally accepted accounting principles in India and the provisions of the as adopted consistently by the trust. The same are prepared on a going concern basis except the following.
i. Annual Membership / Subscriptions are accounted on cash basis.
ii. Donations received in cash or in kind (such as artificial, real or precious stones) are accounted as income on the basis of valuation.
iii. Foreign instruments & currencies are accounted on the date of credit in Bank Statement.

b) Accounting Policies not specifically referred to be consistent and in consonance with the generally accepted accounting policies.

c) Cash received after 2 P.M. Hundis (Donation boxes) on the last day Accounting year is accounted on the following day. Consequently, Income accrued for the period from 29/03/2016 after 2 P.M. to last day of the financial year, i.e.31st March, 2016 in case of cash receipt in Hundis are not reflected in the financial statement. This practice has been consistently followed by the Sansthan.
However, in case of hospital unit, cash received in the second shift of Hospitals was brought into account through "Cash in Transit Account" as the same is deposited on the first working day of the next year.

2) Use of Estimates: -

The preparation of financial statements requires management to make estimates and assumptions that after effect the reported amount of assets and liabilities on the date of the financial statements and the reported amount of revenues and expenses during the reporting period. Difference between the actual result and estimate are recognized in the period in which the results are known/ materialized.

3) Inventories:-

Stores, cloth materials, Grocery items and consumables have been valued at cost price, including Vat / CENVAT.

4) Fixed Assets and Depreciation: -

a) Fixed Assets shown in balance sheet asset side are stated at their Historical cost less accumulated depreciation and net of acquisition of fixed assets is inclusive of all expenses incurred to bring them to usable condition.

b) Depreciation on tangible assets has been worked out on the basis of WDV method at the appropriate rates decided by the Management. In respect of additions to Fixed Assets period to 30th September; depreciation has been charged for full year and for others, depreciation is charged for six months period. No depreciation has been considered on Assets discarded or sold in the year of sale.

c) In case of Intangible assets, entire costs are to be amortized over the period of ten years.

5) Earmarked Funds/ Allocations:-

Allocation of the Earmarked Funds is on the basis of specific directions of Devotees, as specified in the receipts.
Donation in kind received at the counters such as Gold, Silver, Copper, Brass, Cloth and any other articles are treated as Income from Other Sources.
Amount of Depreciation of Sai Ashram charged to Building Fund

6) Income:-

Interest income on fixed deposits with banks is accounted on accrual basis at the rates applicable to such deposits and investments.
Income from Donations received or in kind is accounted in the current year on receipt basis only.

7) Effects of Changes In Foreign Exchange Rates:-

Transactions in foreign currency are recorded on initial recognition at the exchange rate prevailing at the time of the transaction.
The Sansthan has received Donation in Foreign Currency by various modes like Donation Box, Direct credit in Bank A/c. The Foreign currency received in Mandir Donation Box; is deposited in Bank on next working day. Sansthan records whatever amount deposited in Indian currency in the books. The effect of changes in foreign exchange rate is not considered.

8) Investments: -
Investments are stated at the lower of "cost or net realizable value".

9) Treatment of Retirement Benefits: -

Contribution to provident Fund & Family Pension Fund are accounted on accrual basis and charged to Profit & Loss Account for the year under consideration.

Defined Contribution Plans

The Sansthan makes Provident Fund contributions to defined contribution plans for qualifying employees. Under the Schemes, the sansthan is required to contribute a specified percentage of the payroll costs to fund the benefits. The Sansthan recognized Rs. 4,59,13,149/- (Sansthan& Hospital) for Provident Fund contributions. The contributions payable to these plans by the sansthan are at rates specified in the rules of the schemes.

Defined Benefit Plans

The sansthan offers the Gratuity to employee under the benefit scheme.
Gratuity is provided to those employees of the santhan, which shall be covered by Gratuity Scheme whose tenure of service is completed for more than 5 years as on 31/03/2016. We have taken into consideration LIC statement on AS 15 Revised. Gratuity payable is calculated and provided for on the basis of annual contribution payable to the LIC of India and on the basis of accrued liability as arises and certified by the LIC of India except non recording of prior period gratuity income of Rs.5,88,82,038/-.
Leave encashment has been provided for as and when it is due.

10) Treatment of contingent Liability: -

Contingent Liabilities are disclosed by way of Notes to the accounts. Contingent Liabilities not recognized into accounts but are disclosed after careful evaluation of the concerned facts and legal issues involved.

11) Intangible Assets: -

Costs incurred on intangible assets resulting in future economic benefits are capitalized as intangible assets and amortized on written down value method beginning from the date of capitalization. to usable condition.

Shri Saibaba Sansthan Trust, Shirdi
For the Year Ended on 31/03/2016
Schedule T:- Notes to Accounts

Sr.No.	Particulars	F.Y. 2015-16 Amount in Rs.	F.Y. 2014-15 Amount in Rs.
1	Previous years figures are regrouped and rearranged wherever necessary; to make them comparable with current year.	—	—
2	As per order dated 13th March, 2012 of Hon. High Court of Judicature at Bombay, Bench of Aurangabad in Public Interest Litigation No. 18 of 2011, all the affairs of "Shri Sai Baba Sansthan Trust, Shirdi" are supervise, maintained and looked after by committee consisting of 1) The principal District Judge, Ahmednagar. 2) The Collector, Ahmednagar. 3) The Chief Executive Officer of Shri Sai Baba Sansthan Trust Shirdi. From 30th March, 2012 until the State Government Constitute a new Committee. After the above order the State Government has appointed new committee vide order No. SSS-2011/175(22) Desk- 16 dated 27.03.2012. Then again Hon High Court issued order on 30.03.2012 in public interest litigation No 27 of 2012 and further directed that until further orders passed by this court, the affairs of the said "Shri Sai Baba Sansthan Trust, Shirdi. Shall be looked after and managed by the committee appointed by this court vide judgment and order dated 13.03.2012 in public interest litigation no. 18 of 2011. Recently State Government has constituted a new Committee vide notification no. SST/2011/175/22/D-16 & with effect from 28/07/2016.	—	—
3	**Store Stock Valuation**		
	During the year the sansthan has valued stock of consumables, packing material, stores and spares at "Cost or Net Realisable Value " whichever is less .		-
4	**Contingent liability not provided for in respect of :**		
	Amount involved in pending Court Cases		
i	Claims against sansthan by Labour not acknowledged as debts,	24,200,000	3,827,726
ii	Claims against sansthan by others not acknowledged as debts,	213,367,891	226,073,670
iii	The Amount involved in suit filed by Sansthan	3,170,000	3,170,000
iv	Sansthan has filed Counter	13,500,000	13,500,000
v	Claims Amount involved for Cases of Arbitration	20,750,441	41,856,189
vi	Show Cause Demand Notice from Commissioner of CBEC, Service Tax, Aurangabad.	106,196,886	106,196,886
5	Balance confirmation letters have been sent to the outstanding Assets and outstanding Liability but replies from them are awaited, response inadequate. if any. The Management does not expect any material difference affecting the Financial Statements on such reconciliation / adjustments.	-	-
6	As far as sale of Gold, Silver coins, publications items, food items are concern; it is treated as receipts from devotees otherwise these transactions subject VAT	-	-
7	Sansthan has charged Depreciation on assets on the basis of WDV method at the appropriate rates decided by the Management.	-	-
8	The sansthan has not applied 85% of its income for its object. However since it is proposed to accumulate the income for future years, no provision for taxation is considered.	-	-
9	The provident Fund Fluctuation Fund Rs.23,94,550/- is shown as liability. Sansthan has made excess provision earlier; same is laying at year end as it is.	23,94,550	23,94,550
10	Grant in Aid (Charity / Medical) has been accounted on payment basis.		-
11	Building includes cost of Internal Roads developed by Sansthan.		-

Sr.No.	Particulars	F.Y. 2015-16 Amount in Rs.	F.Y. 2014-15 Amount in Rs.
12	Sansthan has not accounted cost of Land as per property register. It seems lump sum amount in the balance sheet.	—	—
13	Surplus sale of Donated articles has been treated as other income.	—	—
14	Indigent Patients Fund (Poor Patients Fund) is duly created & utilized in the books of hospitals. Hence the same is not reflected.	—	—
15	At most of counters cash receipts / donations etc. received after 2 PM ; are recorded on next day. Likewise cash on 31/03/2015 is recoreded on 01/04/2015. There is no separate provision is made for.	—	—
16	Verification of Opening Balances as per Last year Audited Financial statements are subject to Verification.	—	—
17	**As per AS 12 Accounting for Government Grants** **Details of government grants** Government grants received by the sansthan during the year towards Modification in solar steam cooking system as per provision of IBR Act	-	**11,51,700**
18	**As per AS 15 Accounting for Employee benefit**		
a	**Defined contribution plans** The Sansthan makes Provident Fund contributions to defined contribution plans for qualifying employees. Under the Schemes, the sansthan is required to contribute a specified percentage of the payroll costs to fund the benefits. The sansthan recognised Rs.4,62,70,944/- (Sansthan & Hospital) for Provident Fund contributions. The contributions payable to these plans by the sansthan are at rates specified in the rules of the schemes.	**45,913,149**	**46,270,944**
b	**Defined benefit plans** The Sansthan offers the following employee benefit schemes to its employees:i. GratuityThe following table sets out the funded status of the defined benefit schemes and the amount recognised in the financial statements as per Gratuity Report under AS- 15 (Revised 2005) for the year ended on 31/03/2015.		
	Except Present value of DBO at the end of the year		
	As per Books	472,611,284	423,568,280
	As per Gratuity Report	413,729,246	387,398,072
	Excess liability of Gratuity It is not recorded as prior period Income in the books.	**58,882,038**	**36,170,208**
	Components of employer expense		
	Current service cost	20,755,053	20,580,064
	nterest cost	29,048,768	28,397,936
	Expected return on plan assets	(33,022,439)	(31,303,307)
	Actuarial losses/(gains)	22,258,353	422,300
	Total expense recognised in the Statement of Profit and Loss	**39,039,735**	**18,096.993**
	Actual contribution and benefit payments for year		
	Actual benefit payments	(21,442,526)	(16,976,428)
	Actual contributions	25,400,422	50,886,986
	Net asset / (liability) recognised in the Balance Sheet		
	Present value of defined benefit obligation	413,729,146	387,398,072
	Fair value of plan assets	434,281,884	397,301,549
	Funded status [Surplus / (Deficit)]	20,552,638	9,9032,477
	Unrecognised past service costs	-	-
	Net asset / (liability) recognised in the Balance Sheet	20,552,638	99,903,477

Sr.No.	Particulars	F.Y. 2015-16 Amount in Rs.	F.Y. 2014-15 Amount in Rs.
	Change in defined benefit obligations (DBO) during the year	363,109,598	
	Present value of DBO at beginning of the year	20,755.053	354,974,200
	Current service cost	29,048,768	20,580,064
	Interest cost	22,258,353	28,397,936
	Actuarial (gains) / losses		422,300
	Past service cost		
	Benefits paid	(21,442,526)	(16,976,428)
	Present value of DBO at the end of the year	**413,729,4246**	**387,398,072**
	Change in defined benefit obligations (DBO) during the year	397,301,549	332,087,684
	Plan assets at beginning of the year	33,022,439	31,303,307
	Expected return on plan assets	25,400,422	50,886,986
	Actual company contributions		
	Benefits paid	(21,442,526)	(16,976,428)
	Plan assets at the end of the year	**434,281,884**	**397,301,549**
	Actual return on plan assets	33,022,439	397,301,549
	Composition of the plan assets is as follows:		
	Contribution to Gratuity Plan of LIC	434,281,884	397,301,549
	Actuarial assumptions	8 %	8 %
	Discount rate	33,022,439	321,303,307
	Expected return on plan assets		
	Salary escalation	7 %	5 %

For Shinde Chavan Gandhi & Co.
Chartered Accountants F. R. No. 129980W

CA VISHAL N. CHAVAN
(Partner)
M. No.147842
Place: **Shirdi** Date: 14/09/2016

For Shri Saibaba Sansthan Trust, Shirdi

Babasaheb Ghorpade
Chief Accounts Officer

Dr. Sandip Aher
Dy. Executive Officer

Bajirao Shinde
Executive Officer

Suresh Haware
Chairman

श्री साईंचे समाधी मंदिरातील दैनंदिन कार्यक्रम सूची

वेळ	तपशील
पहाटे ०४.३०	श्रीं ची काकड आरती
काकड आरती नंतर	श्रीं चे मंगलस्नान
सकाळी ०५.३० चे नंतर	श्रीं ची छोटी आरती (शिर्डी माझे पंढरपूर)
सकाळी ०५.४५ चे दरम्यान	श्रीं चे दर्शनास सुरुवात
सकाळी ०७.००	संस्थानमार्फत श्रीं चा समाधी अभिषेक
सकाळी ०७.००, ९.०० व ११.०० वा.	श्री साई सत्यनारायण महापूजा (भक्तांसाठी) (०३ बॅचेस)
सकाळी ०७.०० व ९.०० वा.	श्रीं ची अभिषेक पूजा (भक्तांसाठी) (०२ बॅचेस)
दुपारी १२.००	श्रीं ची माध्यान्ह आरती
दुपारी ०४.००	समाधी मंदिरात नित्याचे अध्यायवाचन
सायंकाळी सूर्यास्ताचे वेळी	श्रीं ची धूपारती
रात्रौ ८.०० ते १०.००	श्रीं चे समोरील स्टेजवर कलाकार हजेरी कार्यक्रम
रात्रौ १०.३०	श्रीं ची शेजारती